

Ajoneuvohallintokeskus
Tutkimuksia ja selvityksiä

Fordonsförvaltningscentralen
Utredningar

Nro 1/2006

Kuljettajantutkinnon ajokokeen toimivuus - Tapaustutkimus Turusta

A. Katila, M. Peräaho, S. Laapotti,
K. Hernetkoski, E. Keskinen

Kuljettajantutkinnon ajokokeen toimivuus

Tapaustutkimus Turusta

A. Katila, M. Peräaho, S. Laapotti, K. Hernetkoski, E. Keskinen,
Turun yliopisto, liikennepsykologia

ALKUSANAT

Aika-ajoin riippumattomalta asiantuntijalta on pyydetty selvitystä ajokokeen toimivuudesta. Selvityksen tuloksia on hyödynnetty ajokokeen kehittämisessä. Tällä kertaa selvitys päätettiin rajata yhteen, kooltaan suureen palvelupisteeseen, Turkuun. Oletettavasti tuloksia voidaan hyödyntää myös muilla suurilla paikkakunnilla.

Edellisen kerran vastaava selvitys tehtiin Turussa vuonna 1976, jolloin tekijänä oli myös Esko Keskinen Turun yliopiston psykologian laitokselta. Tuolloinkin mm. todettiin oppilaiden iällä ja sukupuolella olevan merkitystä ajokokeessa menestymiseen, hyväksymisprosenttien vaihtelevan sekä autokoulujen tuloksissa olevan melkoisia eroja.

Vuoden 1976 raportin loppusanoihin voitaneen yhtyä tänäänkin. Niiden mukaan toiminnassa havaitut 'ongelmat näyttävät kuitenkin enimmältään olevan sellaisia, että niihin voidaan löytää ratkaisu'.

Helsingissä, 24. huhtikuuta 2006

Sami Mynttinen
Yksikönpäällikkö
Ajoneuvohallintokeskus AKE

FÖRORD

Då och då har man bett en oberoende expert reda ut hur funktionellt körprovet är. Resultaten av utredningen har utnyttjats till att förbättra körprovet. Denna gång bestämde man sig för att begränsa utredningen till ett enda stort service-ställe, nämligen Åbo. Resultaten kan sannolikt utnyttjas även på andra stora orter.

Förra gången gjordes motsvarande utredning i Åbo år 1976 och även då utfördes den av Esko Keskinen på psykologiska institutionen vid Åbo universitet. Även i den utredningen konstaterades det bl.a. att elevernas ålder och kön hade betydelse för framgången i körprovet och att procenten godkända varierade samt att det fanns betydliga skillnader i bilskolornas resultat.

Vi kan instämma i slutorden i rapporten 1976 än idag. Enligt dem är problemen i verksamheten trots allt av den arten att de i allmänhet kan lösas.

Helsingfors den 24 april 2006

Sami Mynttinen
Enhetschef
Fordonsförvaltningscentralen AKE

FOREWORD

From time to time an independent expert is asked to evaluate the functionality of the driver examination's driving test. The results of this process are then utilised to further develop the driving test. This time the evaluation was limited to a single, large service point, which was Turku. The results are expected to be applicable in other large municipalities.

A similar evaluation was last performed in Turku in 1976, and it was also performed by Esko Keskinen from the Department of Psychology at the University of Turku. The findings at that time also indicated that the age and gender of the students was a factor affecting success in the driving test, there are variations in approval percentages and major differences in the results for different driving schools.

The concluding words of the 1976 report could just as well apply to today's results: the "problems observed in activities appear to mainly be of the type that can be solved".

Helsinki, 24 April 2006

Sami Mynttinen
Head of Unit
Finnish Vehicle Administration

Sisällysluettelo

Index

Tiivistelmä

Sammanfattning

Abstract

1	JOHDANTO.....	1
1.1	Kuljettajantutkinnon ajokokeen tavoitteet.....	1
1.2	Hyvän ajokokeen ominaisuudet: reliabiliteetti ja validiteetti	2
1.2.1	Reliabiliteetti.....	3
1.2.2	Heikon reliabiliteetin syitä ja seurauksia	4
1.2.3	Reliabiliteetin ja ajokokeessa tehtyjen virheiden yhteys	5
1.2.4	Validiteetti ja sen arviointiongelmät.....	5
1.3	Hyvän ajokokeen ominaisuudet: Ajokokeen hylkäysprosentti	8
2	TUTKIMUKSEN TAVOITTEET	10
3	TUTKIMUKSEN EMPIIRINEN OSA	11
3.1	Tutkimusten yleiskuvaus	11
3.2	OSATUTKIMUS 1: AJOKOKEET	12
3.2.1	Menetelmät	12
3.2.2	Ajokoetutkimuksen tulokset	14
3.3	OSATUTKIMUS 2: KULTI-TIETOJÄRJESTELMÄN TIEDOT 18–19- vuotiaiden AJOKOKEISTA.....	25
3.3.1	Menetelmät	25
3.3.2	Tulokset.....	25
3.4	OSATUTKIMUS 3: KYSELYT TUTKINNON VASTAAN-OTTAJILLE, LIIKENNEOPETTAJILLE JA OPPILAILLE.....	31
3.4.1	Menetelmät	31
3.4.2	Tulokset.....	31
3.5	OSATUTKIMUS 4: LIIKENNEOPETTAJIEN, KOKELAIDEN JA AJOKOKEEN VASTAANOTTAJIEN HAASTATTELUT	36
3.5.1	Menetelmät	36
3.5.2	Tulokset.....	36
3.6	OSATUTKIMUS 5: MITEN AJOKOKEEN OHJEISTUS JA OPETUSSUUNNITELMA TUKEVAT TOISIAAN	43
3.6.1	Suomalaisen kuljettajantutkinnon ajokokeen ohjeet	43
3.6.2	Kuljettajaopetuksen opetussuunnitelman tavoitteet.....	43
3.6.3	Kuljettajantutkinnon ajokoe verrattuna opetussuunnitelmaan	45
3.6.4	Oppilaan ajotaidon arviointi: kokonaisarviointit ajokokeessa.....	49
3.6.5	Kuinka hyvin ajokoe tukee opetussuunnitelmaa: yhteenveto	52
4	YHTEENVETO JA POHDINTA.....	53
4.1	Kuljettajantutkinnon ajokokeen tavoitteet.....	53
4.1.1	Hyvän ajokokeen ominaisuudet	54
4.1.2	Sisältövaliditeetti	55
4.1.3	Ajokokeen ennustevaliditeetti	55
4.1.4	Ajokokeen hylkäysprosentti ja reliabiliteetti	56
4.2	Miten B-luokan opetussuunnitelma ja AKEn ajokoe-ohjeistus B-luokan osalta tukevat toisiaan.....	57

4.3	Ajokokeet, joissa käytettiin kahta ajokokeen vastaanottajaa.....	57
4.3.1	Palautekeskustelu ajokokeissa, joissa käytettiin kahta kokeen vastaanottajaa	58
4.3.2	Kulti-tietojärjestelmän tiedot 18–19-vuotiaiden ajokokeista	59
4.3.3	Kyselyt tutkinnon vastaanottajille, liikenneopettajille ja oppilaille	60
4.3.4	Kokelaiden käsitykset ajokokeen toimivuudesta haastattelussa.....	61
4.3.5	Opettajien haastattelussa esiin tulleet ajokokeen ongelmat	62
4.4	Yleisiä parannusehdotuksia kuljettajantutkinnon ajokokeeseen	63
5	Lähdeluettelo	67
	Liite. Tutkimuksen ajokokeiden kuvaukset	71

TIIVISTELMÄ

Kuljettajantutkinnon ajokokeen toimivuus – Tapaustutkimus Turusta

A. Katila, M. Peräaho, S. Laapotti, K. Hernetkoski, E. Keskinen

Tutkimuksen tavoitteena oli sekä teoreettisesti, dokumentteihin perustuen että empiirisen tapaustutkimuksen keinoin vastata kysymyksiin 1. Millainen on suomalaisen ajokokeen arvioinnin validiteetti ja reliabiliteetti B-luokassa? ja 2. Miten B-luokan opetussuunnitelma ja AKEn ajokoeohjeistus B-luokan osalta tukevat toinen toisiaan.

Tutkimuksen empiirinen osa toteutettiin Turun kuljettajantutkintoja vastaanottavassa toimipisteessä. Ajokokeen reliabiliteettia selvitettiin kahden tutkinnon vastaanottajan samasta ajokokeesta tekemiä arvioita vertaamalla. Kulti-tiedostoa käytettiin luotettavamman kuvan saamiseen ajokokeista. Ajokokelaille, liikenneopettajille ja tutkinnon vastaanottajille tehdyillä lomakekyselyillä ja haastatteluilla selvitettiin ajokokeen osa-alueiden toimivuutta. Ajokokeen ohjetta ja opetussuunnitelmaa vertaamalla arvioitiin, miten niissä käytetyt käsitteet tukevat toisiaan.

Tulosten perusteella suomalaisen ajokokeen reliabiliteettia ja validiteettia voidaan pitää hyvinä, vaikka kehittämisen mahdollisuuksiakin on. Molemmat tutkinnon vastaanottajat olivat kaikissa 20 ajokokeessa samaa mieltä hyväksymisestä ja hylkäämisestä, mutta merkinnöissä ja pienemmissä yksityiskohdissa oli eroja. Naiskokelaiden hylkäysprosentit olivat ajokokeessa noin 9 prosenttiyksikköä korkeammat kuin mieskokelaiden. Kokeessa hyväksytyjen miesten ja naisten erot ajotaidoissa olivat samansuuntaisia: miehet arvioitiin ajotaidoiltaan paremmiksi kuin naiset kaikissa muissa paitsi sosiaalisissa taidoissa. Naiskokelaiden hylkäysprosentit tutkinnon vastaanottajittain vaihtelivat enemmän kuin miesten. Kyse näyttää olevan tutkinnon vastaanottajien erilaisista hyväksymisen kriteereistä. Yksittäisten tutkinnon vastaanottajien väliset erot hylkäysprosentteissa kertovatkin reliabiliteettiin ja siten myös validiteettiin kohdistuvasta ongelmasta. Vastaanottajakohtaisten ja erikseen miesten ja naisten hylkäysprosenttien seuranta, tarvittava koulutus ja arviointikriteerien tarkentaminen ovat keinoja, joilla on edelleen pyrittävä vähentämään vastaanottajakoh-taista vaihtelua.

Ajokoeprosessia arvioitaessa havaittiin, että vastaanottajien toiminta vastasi muuten ohjeita, mutta että harvoin palautetta annettiin tarkastellen kokelaan itsearviointeja ja yleisiä vahvuuksia ja heikkouksia. Palaute keskittyi ajokokeessa tapahtuneisiin virheisiin. Kuljettajakokelaat pitivät parhaiten toimivana ajokokeen vastaanottajan palautetta ajokokeen jälkeen. Kokelaat kokivat myös saaneensa hyödyllistä tietoa ajotaidostaan. Osa haastatteluista opettajistakin piti palautteita onnistuneina. Opettajat kuitenkin myös kritisivat palautetta enemmän kuin kokelaat. Kokelaiden käsitykset haastatteluissa ajokokeen toimivuudesta yleensä olivat myönteisiä kaikissa asioissa. Ajokokeen vastaanottajat eivät kuitenkaan kokelaiden mukaan aivan onnistuneet yrityksissään vähentää jännitystä ajokokeessa.

Tutkinnon vastaanottajien kyselyvastausten mukaan heikoimmin käsiteltiin sekä autokoulussa että ajokokeessa ajoreittien ja oman liikkumisen suunnittelu.

Parhaiten kaikkien vastaajaryhmien mielestä sekä autokoulussa että ajokokeessa toteutuivat liikennesääntöjen osaaminen ja turvallinen ajaminen tavanomaisissa liikennetilanteissa.

Liikenneopettajien enemmistön mielestä itsearviointi ei ollut toimivaa eikä enemmistö opettajista pitänyt itsearviointeja ajokokeessa palautetta helpottavana keinona. Itsearviointien avulla voidaan kuitenkin nostaa asioita esiin ja aktivoida oppijaa. Itsearviointien välineellistä merkitystä sekä opetuksessa että ajokokeessa tulee korostaa.

Suomessa on johdonmukainen kytkentä opetussuunnitelman ja ajokokeen välillä. Ajokoetta pidetäänkin kuljettajakoulutuksen keskeisenä osana. Kuljettajan-tutkinnon ajokoe tukeekin merkittävällä tavalla opetussuunnitelmaa.

Suomalaisessa ajokokeessa on jo otettu käyttöön huomattava määrä sellaisia kehitysehdotuksia, joita vasta esitetään monien Euroopan maiden ajokokeisiin. Näitä ehdotuksia ovat mm. kompetenssien arviointi, ajokokeen palautteellisuus, itsearvioiden hyväksikäyttö, ajoajan riittävydestä huolehtiminen ja kokeilaiden lähtötason varmistaminen. Ajamisen ylempien hierarkiatasojen ottaminen huomioon on kuitenkin vielä tulevaisuuden haasteellinen tehtävä.

SAMMANFATTNING

Funktionaliteten hos körprovet för förarexamen – Fallstudie från Åbo

A. Katila, M. Peräaho, S. Laapotti, K. Hernetkoski, E. Keskinen

Syftet med studien var att såväl med stöd av teori, dokumentation som empiriska fallstudier svara på frågorna 1. Vilken är validiteten och reliabiliteten i bedömningen av det finländska körprovet i B-klassen? Och 2. Hur stödjer undervisningsplanen för B-klassen och AKEs anvisningar för körprovet i B-klassen varandra?

Studiens empiriska del genomfördes vid ett verksamhetsställe för förarexamen i Åbo. Reliabiliteten studerades genom jämförelse av två examensmottagares bedömningar av samma körprov. Databasen Kulti användes för en mer tillförlitlig bild av körproven. Hur väl de olika delområdena i körprovet uppfyller sitt syfte utreddes med hjälp av frågeblanketter som examinanderna, trafiklärarna och examensmottagarna fyllde i och genom intervjuer med dem. Körprovsanvisningarna och undervisningsplanen jämfördes för en bedömning av hur väl begreppen som används i dem stödjer varandra.

Resultaten visar att reliabiliteten och validiteten i det finländska körprovet kan anses bra även om det finns utrymme för förbättringar. Båda examensmottagarna hade samma åsikt i alla 20 körproven i fråga om godkännande och underkännande, men skillnader fanns i anteckningarna och mindre detaljer. Andelen underkända körprov var cirka 9 procentenheter högre bland de kvinnliga examinanderna än bland de manliga. Skillnaderna mellan de godkända männens och kvinnornas körförmåga i provet var liknande: männen bedömdes ha bättre körförmåga än kvinnorna i allt utom sociala färdigheter. Procenten underkända kvinnliga examinander varierade mer än manliga underkända mellan olika examensmottagare. Examensmottagarna verkar ha olika kriterier för godkännande. Skillnaderna i procent underkända mellan olika examensmottagare avslöjar ett problem i fråga om reliabiliteten och därmed även validiteten. Variationen mellan olika mottagare måste fortsättningsvis minskas genom uppföljning av procenten underkända individuellt för olika examensmottagare samt separat för manliga och kvinnliga examinander, vederbörlig utbildning och precisering av bedömningskriterierna.

Utvärderingen av körprovsprocessen visade att mottagarna i stort sett följde anvisningarna, men att respons sällan gavs på examinandernas självvärderingar och allmänt starka och svaga sidor. Responsen fokuserade på misstag som hade skett i körprovet. Förarexaminanderna ansåg att examensmottagarens kommentarer efter körprovet var det område som fungerade bäst. Examinanderna upplevde också att de fick nyttig information om sin körförmåga. Även en del av de intervjuade lärarna ansåg responsen framgångsrik. Lärarna kritiserade också responsen mer än examinanderna. I intervjuerna om körprovets funktionalitet allmänt taget var examinandernas uppfattning positiv på alla områden. De ansåg dock att examensmottagarna inte lyckades riktigt i sina försök att minska spänningen i körprovet.

Examensmottagarnas enkätsvar visade att planeringen av körrutter och egen körning var det som behandlades minst både i bilskolan och i körprovet. Alla deltagargrupper ansåg att kunskaperna om trafikregler och säker körning i vanliga trafiksituationer var det som fungerade bäst både i bilskolan och körprovet.

Majoriteten av trafiklärarna ansåg att självvärderingen inte fungerade och ansåg inte heller självvärderingar i körprovet vara ett sätt att främja responsen. Självvärderingar kan trots allt lyfta fram olika frågor och motivera dem som lär sig. Självvärderingarnas roll skall betonas både i undervisningen och i körprovet.

Kopplingen mellan undervisningsplanen och körprovet i Finland är logisk. Körprovet anses vara en viktig del av förarutbildningen. Körprovet i förarexamen stödjer också undervisningsplanen på ett viktigt sätt.

I det finländska körprovet har en avsevärd mängd utvecklingsförslag verkställts som än så länge bara föreslås i körproven i många europeiska länder. Som exempel kan nämnas bedömning av kompetenser, respons på körprovet, utnyttjande av självvärderingar, tillräckligt lång körtid och förvisning om examinandens utgångsnivå. Att beakta högre hierarkinivåer inom körningen är dock en utmaning för framtiden.

ABSTRACT

The functionality of driver examination's driving test – Case study from Turku

A. Katila, M. Peräaho, S. Laapotti, K. Hernetkoski, E. Keskinen

The aim of this study was to answer two questions by means of theory, documents and empirical case study:

1. What are the validity and reliability like in driving license class B? and
2. How are the class B driver training curriculum and the directions for driving test supporting each other?

The empirical part of the study was carried out at a driving test centre in Turku. The reliability was studied comparing driving test reports of two examiners of the same examinee. The Kulti-database was used to get reliable picture of driving tests. Examinees, trainers, examiners filled a questionnaire and were interviewed also concerning the functionality of different areas of driving test. The directions of the driving test and the driver education curriculum were examined how well the used conceptions support each other.

The results of the study indicate that the reliability and the validity of Finnish driving test are fairly good even though there is also potential for development. Both two examiners agreed in all 20 driving tests about the outcome of the driving test, but the smaller details diverted.

The proportion of failures in driving test was 9 percent units higher among female than male drivers. It resulted from different criteria for acceptance. Individual differences between examiners indicate problems in the reliability and also in the validity of the driving test. The variation between individual tests could be reduced by monitoring examiners' failure percents separately for male and female driver groups, training examiners and specifying criteria for assessment.

The evaluation of whole process of driver testing showed that examiners followed mainly the recommendations but the feedback was seldom connected to candidates self-assessments or general strong and weak points of their driving skill. Feedback concentrated mainly on mistakes done during the driving test.

The candidates assessed the functionality of the driving test positively almost in all areas. The examiners' feedback was assessed as most functional of the areas and the feedback about their own driving skills as useful. Part of the trainers also kept feedback as successful. The trainers however criticised the feedback more often than candidates. The examiners did not succeed in their efforts in reducing tension in the test situation according the candidates.

Planning routes and own driving was kept as least concerned area in driver training and also in the driving test by the examiners. The best realised areas in driver training and in the driving test were knowing the traffic rules and driving safely in conventional traffic situations by all groups in the questionnaire.

The majority of trainers kept the self assessment not as a well functioning and did not see the self-assessments as means to promote giving feedback. Self-assessments could however bring up matters and motivate the learner. The role of self-assessment as an instrument in teaching and in driver testing should be emphasised.

In Finland there is a logical connection between the curriculum and driving test. Driving test is considered to be also a vital part of basic driver education. Driving test and driver education curriculum are significantly supporting each other.

Many of the ideas proposed to European driving tests are already implemented in the Finnish system. These proposals are e.g. assessing candidates competencies, feedback after the test, utilising self-assessments, taking care of long enough driving time and assuring sufficient starting level of the candidates. Taking into account the higher levels of the hierarchy in driving skill is still a challenging task for the future.

1 JOHDANTO

Liikenneturvallisuudeltaan kehittyneissä maissa on joko säädelty kuljettaja-opetusjärjestelmä (autokouluopetus, opetussuunnitelmat jne.) tai säädelty ja standardoitu kuljettajantutkintojärjestelmä (teoriakoe, ajokoe) tai molemmat säätelystäjärjestelmät (Baughan et al., 2005; Goldenbeld et al., 1999; Hatakka et al., 2004). Kuljettajantutkinto ja siihen sisältyvä ajokoe onkin koko kuljettajakoulutusjärjestelmän toimivuuden kannalta keskeinen elementti.

Ajokoe tukee kuljettajakoulutusta monella tavalla. Ajokoe ohjaa kuljettajakoulutuksen tavoitteita, sisältöjä, harjoituksen määrää ja käytäntöjä. Ajokoe itsessään voi toimia oppimistilanteena kokeessa sekä hyväksytyille että hylätyille oppilaille ja ajokokeen tuloksen perusteella hylätyt oppilaat saavat ohjeet lisäharjoittelun sisällöstä ja määrästä tutkinnon vastaanottajalta.

Kuljettajantutkinnon toimivuus muodostuu useista tekijöistä. Jokapäiväisessä toiminnassa se näkyy paitsi asiakkaiden, siis kokeilaiden ja liikenneopettajien, käsityksinä ajokokeesta nimenomaan kokeena, myös tutkinnon vastaanottajien näkemyksinä ajokokeesta työvälineenä, jonka avulla työtä tehdään eli kuljettajakokeilaiden ajotaitoa arvioidaan.

Suomessa ajokoetta säätelevät ja ohjaavat direktiivi (2000/56/EY), laki ja asetus (Lkuljettajantutkintotoiminnan järjestämisestä 10.7.1998/535) ja AKEn ohjeet (16/2005).

1.1 Kuljettajantutkinnon ajokokeen tavoitteet

Koulutuksen kehittäminen edellyttää aina paitsi opetussuunnitelman myös koko tutkinnon ja ajokokeen kehittämistä. Ajokoe määrittää keskeisesti kuljettajakoulutuksen painotukset palkitsemalla niiden osioiden harjoittelua ja osaamista, joita ajokokeessa käytetään läpipääsyn kriteereinä (Keskinen, Hatakka & Laapotti, 1988; Goldenbeld, Baughan & Hatakka, 1999). Suomessa otettiin 1980-luvun alkupuolella käyttöön ajotutkintoon pakollisena liittyvä erillinen käsittelykoe, koska uusien kuljettajien ajoneuvon käsittelytaidoissa oli havaittu puutteita. Silloisen käsittelykokeen pakollistamisen tuloksena kokeilaiden, erityisesti naiskokeilaiden ajoneuvon käsittelytaito parani (Hatakka, 1987). Suomessa 1989 toteutettuun kuljettajaopetuksen uudistukseen ajokoe vaikutti jo opetusuudistuksen suunnitteluvaiheessa, kun aikaisemmin kehitetyn ajokokeen käsitteistö voitiin ottaa uudistetun kuljettajaopetuksen käyttöön (Keskinen et al., 1992).

Ajokokeen tehtävät ovatkin moninaiset. Yleisenä tavoitteena on luonnollisesti varmistaa uusien kuljettajien liikenneturvallisuus. Uuden kuljettajan turvallisuuden varmistaminen koskee paitsi häntä itseään ja hänen ajoneuvossaan matkustavia, myös muita liikenteeseen osallistuvia kuljettajia, jalankulkijoita ja pyöräilijöitä. Muiden kuljettajien on voitava luottaa siihen, että uusi kuljettaja toimii liikenteessä säännöt osaten ja muiden turvallisuutta vaarantamatta.

Tämä yleinen turvallisuustavoite voidaan saavuttaa ajokokeen erilaisten funktioiden avulla (Hatakka et al., 2004; Keskinen & Mikkonen, 1985). Ajokokeella

voidaan 1) erotella itsenäiseen harjoitteluun kykenevät niistä, jotka vielä tarvitsevat lisätaitoja ennen itsenäistä harjoittelua, 2) tehdä diagnoosi kokelaan taidoista sekä 3) kokelaalle annettavan palautteen perustaksi että 4) kuljettajakoulutuksen yleisen tason ja opetettujen sisältöjen arvioimiseksi eli opetuksen evaluointi. Hyvin toimiva ajokoe voikin toimia 5) hyvään koulutukseen kannustavana motivointikeinona. Kun kokelasta nähdään arvioitavan luotettavasti, reliabelilla mittauksella, ja oppilas menestyy tutkinnossa, saadaan myönteistä palautetta omaan toimintaan kouluttajana. Epäluotettavana pidetty arviointi ei kannusta kouluttajaakaan yrittämään parastaan, jos kokeen lopputulos on satunnainen, eivätkä siinä menesty hyvän koulutuksen saaneet kokelaat.

Goldenbeld, Baughan ja Hatakka (1999) toteavat, että ajokoe vaikuttaa ainakin kolmella tavalla:

1. Ajokokeen ohjeet ja standardit vaikuttavat suoraan ajokoulutuksen sisältöihin, standardeihin ja koulutuksen ja harjoittelun määrään.
2. Ajokoe voi itsessään muodostua tärkeäksi koulutukseksi sekä hyväksytyille että hylätyille.
3. Erityisesti hylätyille kokelaille, jotka palautetaan koulutukseen ja harjoitteluun, ajokokeen tulokset ovat tärkeitä määrittäessään lisäharjoituksen tarpeessa olevat osaamisen alueet.

Ajokokeen varsinainen karsintavaikutus on kuitenkin hyvin vähäinen, koska valtaosa hylätyistä hakeutuu uudelleen ajokokeeseen ja pääsee ennen pitkää kokeesta läpi (Baughan et al., 2005). Myös varsinaisen prognoosin eli ennusteen tekeminen uuden kuljettajan toiminnan turvallisuudesta on ongelmallista ajokokeen valikoivan funktion takia. Liikenteeseen valikoituu vain osa kuljettajista eikä näiden uusien kuljettajien tason vaihtelu välttämättä riitä ennusteen tekemiseen. Toinen tekijä on, että ajokokeessa saatetaan mitata sellaisia taitoja, jotka ovat välttämättömiä, mutta eivät riittäviä turvallisen ajamisen takaamiseksi. Tällöin kyse on erityisesti ajokokeen ennustevaliditeetista eli siitä, että ajokokeen tuloksella voidaan ennustaa myöhemmän ajamisen turvallisuutta.

Kuljettajantutkimnon ajokoe on keskeinen osa koko kuljettajakoulutusjärjestelmää ja siksi sillä on oltava selkeät yhteydet koulutuksen muihin osiin ja sen keskeisenä tavoitteena on vaikuttaa koulutukseen (Baughan, 1998; MacDonald, 1988; McKnight, 1992; Mynttinen, 1996; Waller, Li, Hall & Stutts, 1978). Ajokokeen näkeminen koulutuksesta riippumattomana hyväksymisiä ja hylkäämisiä tuottavana prosessina johtaa koko koulutusjärjestelmän tehottomuuteen ja siinä toimivien ammattilaisten vieraantumiseen toisistaan.

1.2 Hyvän ajokokeen ominaisuudet: reliabiliteetti ja validiteetti

Jo vuonna 1985 Keskinen ja Mikkonen totesivat, että hyvän ajokokeen ominaisuuksia ovat 1) tarkat, myös kokelaan tiedossa olevat hyväksymiskriteerit (reliabiliteetti, face-validiteetti), 2) absoluuttisen taidon tason mittaaminen suhteellisen sijaan, 3) mittaajasta riippumaton, luotettava (reliabeli) mittaustulos ja 4) edustavan (validin) kuvan saaminen kokelaan toiminnasta liikenteessä. Näitä kriteereitä hyvälle ajokokeelle voidaan edelleen pitää hyvänä lähtökohtana ajokoea kehitettäessä.

TEST-projektissa (Baughan et al., 2005) oli tavoitteena kehittää eurooppalaista kuljettajantutkintoa paremmin kattamaan koko GDE-mallin (Hatakka, et al., 2002) sisältö. Erityisesti tavoiteltiin korkeimpien hierarkian tasojen mittaamisen mahdollisuutta osaksi ajokoetta. TEST-projektin suositusten yhteydessä käsitellään tarkemmin tätä korkeampien tasojen mittaamisen ongelmatiikkaa, joka on osoittautunut vaikeaksi monistakin syistä. Myös käsitettä korkeamman tason taidot (higher-order skills) on käytetty (Lynam & Twisk, 1995). Korkeamman tason taitojen määrittely on kuitenkin kapeampi kuin on ajamisen hierarkian ylempien tasojen kattama alue yksilön toimintaa. Riskien tunnistamistestejä on kehitetty teoriakokeen yhteyteen Britanniassa ja Australiassa (Goldenbeld, Baughan & Hatakka, 1999). Suomessakin asiaan on kiinnitetty koko kuljettajakoulutusjärjestelmän arvioinnissa huomiota (Katila & Keskinen, 2003).

Teoreettisesti toimivuutta voidaan lähestyä käsitteiden *reliabiliteetti* ja *validiteetti* kautta. Reliabiliteetti ja validiteetti ovat pääindikaattorit ajokokeen toimivuutta arvioitaessa. Näihin kiinteässä yhteydessä ja kokeen toimivuuden kannalta tärkeänä tekijänä on ajokokeen hylkäysprosentti.

1.2.1 Reliabiliteetti

Reliabiliteetista käytetään tavallisesti suomenkielistä yleisvastinetta *luotettavuus*, ja sillä viitataan tulosten tarkkuuteen ja niihin ilmiöihin, jotka koskevat tutkimusvälineen ja tutkittavan kohteen välisiä yhteyksiä. Esimerkiksi kuume mittari on reliaabeli tutkimusväline vain, jos se mittaa lämpötilan oikein eikä tulos vaihtelee tarkkuuden suhteen uusintamittauksessa. Kun tutkimusvälineen antama tulos ei vaihtelee eri mittauskertojen välillä, puhutaan mittauksen *pysyvyydestä*. Pysyvyyden määrää arvioidaan siis tekemällä testi uudelleen ja arvioimalla mittaustulosten välinen yhteys. Tutkintoympäristössä tämä voisi tarkoittaa sitä, kuinka tarkasti saman ajokoetuloksen tutkittava saisi, jos hänet arvioitaisiin uudelleen.

Reliabiliteetilla voidaan myös tarkoittaa sitä, kuinka luotettavasti testi mittaa samaa asiaa kuin jokin toinen testi samanaikaisesti. Tällöin kyseessä on kahden testin *yhtäpitävyys*. Tutkintoympäristössä tämä voisi tarkoittaa esimerkiksi sitä, kuinka samanlaisia kahden eri tutkinnon vastaanottajan noudattamat henkilökohtaiset arviointiperusteet ovat (arvioiden välinen yhtäpitävyys). *Sisäinen yhtäpitävyys* reliabiliteettina puolestaan tarkoittaa sitä, kuinka testin osat mittaavat samaa asiaa, esim. ajotaitoa. Kuljettajantutkinnon ajokokeessa sisäinen yhtäpitävyys liittyy moniin asioihin, kuten ajokokeen ohjeistuksen selkeyteen, tutkinnon vastaanottajan ammattitaitoon, ajokokeen kestoon ja ajoympäristön vaativuuteen. Pohjimmiltaan on kyse kuljettajakokelaiden tasavertaisuudesta eli siitä, saavatko he osakseen samanlaisen vaatimustason ajokokeen elementtien osalta siitä riippumatta, kuka heitä arvioi ja missä. Tutkinnon vastaanottajasta toiseen vaihtelevia tekijöitä voivat olla esimerkiksi vastaanottajan keskittyminen tiettyihin ajamisen osiin muiden osien jäädessä tarkistamatta tai arvioitavien ajamisen osien valinta kokelaan sukupuolen mukaan tai kokelaasta toiseen vaikeudeltaan erilaisten ajoympäristöjen valinta. Ajokokeen pituuden vaihtelu tutkittavasta toiseen voi tapahtuessaan myös olla ajokokeen sisäistä luotettavuutta heikentävä tekijä. TEST-projekti (Baughan et al., 2005) keskittyi erityisesti ajokokeen pituuden ja ajoympäristöjen ja niiden vaativuuden arvioin-

tiin kuudessa EU-maassa. Ajokokeen pituus ja ajoympäristöt ovatkin keskeisimmät sisäiseen reliabiliteettiin vaikuttavat tekijät.

1.2.2 Heikon reliabiliteetin syitä ja seurauksia

Kokeet ovat alttiita monille satunnaisille ja puolisatunnaisille kokeen kulkuun vaikuttaville tekijöille, kuten sää, liikenneolosuhteet, erityiset liikennetapahtumat ja reitin valinta. Myös yksilöiden, sekä kokelaiden että tutkinnon vastaanottajien vaihteleva psyykinen ja fyysinen tila vaikuttavat reliabiliteettia alentavasti mittaustulokseen. Ajokokeen aikana tutkinnon vastaanottaja tarkkailee ja arvioi kokelaan ajosuoritusta. Suomessa merkinnät kuljettajan toiminnasta ajon aikana tehdään ajon jälkeen, ettei merkintöjen teko häiritsisi kokelaan ajamista. Merkintöjen tekeminen, niiden dokumentointi, on altis virheille. Merkintöjen tekemisen tulee luonnollisesti perustua mahdollisimman yksiselitteisiin määritelmiin, jotta kaikki tutkinnon vastaanottajat dokumentoisivat samanlaisen tapahtuman samalla nimikkeellä lomakkeelle. Jos tapahtumat, esimerkiksi tapahtuneet virheet on määriteltä heikosti, saavat kokelaat samasta toiminnasta erilaista palautetta. Kuten edellä todettiin, vaikuttaa tämä palaute myös kouluttajien toimintaan. Jos ajon aikana havaittujen tapahtumien dokumentointi on satunnaista, ei siitä ole hyötyä koulutuksen kehittämisessäkään.

Kokelaan mahdollisuudet tehdä tietynlainen virhe ajon aikana riippuvat luonnollisesti ajoympäristön tarjoamista mahdollisuuksista tällaiseen virheeseen. Mitä monimutkaisempiin ajotilanteisiin ajokoe ohjataan, sitä varmemmin alkava kuljettaja epäonnistuu ja päinvastoin.

Kokelaan ajotaito saattaa myös olla vielä niin kehittymätön, että suoritus on epästabiili ja olosuhteet voivat merkittävästi vaikuttaa onnistumiseen. Ajokokeeseen saatetaan pyrkiä tulemaan niin varhain, että taidon taso on vielä kehittymätön ja läpimenomahdollisuudet ovat siksi satunnaiset (Baughan, 1998; Goldenbeld et al., 1999).

Vaikka ajokokeen reliabiliteetti olisi matala, voi se silti täyttää yhden tavoitteen-
sa ohjaamalla koulutuksen sisältöjä. Muut tavoitteet jäävät kuitenkin silloin toteutumatta. Heikko reliabiliteetti onkin epätoivottavaa, koska

- epäreliabelia eli epäluotettavaa testiä ei pidetä "reiluna", koska se hyväksyy ja hylkää kokelaita satunnaisesti.
- epäluotettava ajokoe on kallis ja tehoton aiheuttaessaan tarpeettomia hylkäyksiä ja siten uudelleentestauksen tarvetta.
- epäluotettavaa koe tuo toiminnalle huonoa mainetta (Goldenbeld et al., 1999).

Heikko reliabiliteetti on epäedullista kaikille ajokokeen osapuolille, kokelaille, opettajille ja tutkinnon vastaanottajille (Baughan & Keskinen, 2005). Kaikki kei-
not ajokokeen reliabiliteetin kohottamiseksi olisivatkin käytettävä hyväksi.

1.2.3 Reliabiliteetin ja ajokokeessa tehtyjen virheiden yhteys

Ajokokeessa suoriutumiseen ja tehtyjen virheiden määriin vaikuttavat satunnaiset tekijät kuten säävaihtelut, liikennetilanteiden erot, poikkeukselliset tapahtumat liikenteessä ja ajokoereittien väliset erot, jotka kaikki huonontavat kokeen reliabiliteettia.

Yksittäisessä ajokokeessa todettujen virheiden määrä riippuu myös siitä, kuinka paljon sellaisia tilanteita esiintyy, joissa kyseinen virhe olisi mahdollinen. Tämän seurauksena erilaiset ajokoeympäristöt tekevät oppilaiden tasapuolisesta arvioinnista vaikeampaa (vrt. esim. Keskinen et al. , 1996). Yksinkertaisemmassa liikenneympäristössä tehty ajokoe johtaa automaattisesti mahdollisten virhetilanteiden vähäisyyden kautta keskimäärin parempaan menestymiseen kokeessa kuin vaikeammassa liikenneympäristössä tehty ajokoe, kun hyväksymiskriteerit pidetään samoina.

Oppilaat voivat myös pyrkiä suoriutumaan ajokokeesta mahdollisimman vähäisellä harjoittelulla, josta seuraa liian aikaisessa vaiheessa tulo. Oppilaan rajallisen harjoittelumäärän seurauksena ajosuorituksen taso saattaa vaihdella huomattavasti kokeen aikana ja luotettavan tiedon saaminen oppilaan taitotasosta tulee vaikeammaksi. Ajokokeessa menestyminen voi tällaisessa tapauksessa olla seurausta hyvästä tuurista ja hyvistä yhteensattumista kokeeseen vaikuttavissa satunnaisissa tekijöissä.

Koko ajokoejärjestelmän kannalta ajokokeen alhainen reliabiliteetti aiheuttaa ajokokeen näkemisen epäreiluna ja lopputuloksen sattumanvaraisena sekä ajokokeen tehottomuutta ja epätaloudellisuutta, kun oppilas joutuu tarpeettomasti uusimaan kokeen. Alhainen reliabiliteetti aiheuttaa ajokokeelle huonoa mainetta eikä tämän lisäksi kokeen läpäisseen oppilaan taitotasosta tai liikenneturvallisuudesta voida olla varmoja

Alhaisesta reliabiliteetista huolimatta ajokoe voi kohdistuessaan oikeisiin sisältöihin edistää liikenneopetusta ja lisätä sitä kautta liikenneturvallisuutta. Toimiakseen näin ajokokeen pitää kuitenkin kyetä hylkäämään kokelaat, jotka eivät täytä itsenäisen ja turvallisen ajamisen perusedellytyksiä.

Kokelaiden karsimisen lisäksi toimivan ajokokeen tulee dokumentoida kokelaiden tekemiä virheitä riittävällä tarkkuudella ja eritellä virheisiin johtaneita syitä, jotta ajokoe toimisi palautteena oppilaille lisäharjoittelusta, opettajille ja auto-kouluille opetuksen kehittämiseen ja ajokoe- sekä opetusjärjestelmälle niiden yleisestä toimivuudesta (Baughan, 1998; Baughan & Simpson, 1999; Goldenbeld et al., 1999). Yhä useammissa maissa (mm. Suomessa ja Ruotsissa) virheiden arvioinnin ja dokumentoinnin lisäksi tavoitteena on tehdä havaintoja ja dokumentoida kokelaan ajokokeessa havaitut vahvuudet.

1.2.4 Validiteetti ja sen arviointiongelmät

Validiteetti eli *pätevyys* käsitteenä liittyy testin kykyyn mitata sitä, mitä sen on ajateltukin mittaavan (jotta validiteettia voitaisiin arvioida, on testin luonnollisesti oltava reliaabeli). Mutta kuten reliabiliteetti niin myös validiteetti voi saada tilanteesta ja käyttötarkoituksesta toiseen erilaisia ilmenemismuotoja. Kyse on

kuitenkin aina suhteesta johonkin toiseen käsitteeseen tai ilmiöön eli kriteerivaliditeetista. Suomessa pidämme esimerkiksi luonnollisena, että kuljettajantutkinnon ajokoe pyrkii mittaamaan opetussuunnitelmassa esiin nousevia asioita eli pyritään *sisällölliseen validiteettiin*. Ajokokeen sisältöjen tulee olla tarkoituksenmukaisia turvallisen ajamisen kannalta ja ohjata siten myös ajo-opetuksen sisältöjä. Sisältövaliditeetti on kiinteästi yhteydessä kokelaalta vaadittavaan ajotaitoon ja määrittää siten ajokokeen sekä ajo-opetuksen tavoitteita, jotka on määritelty toisaalta opetussuunnitelmassa ja ajokokeen suorittamisesta annetuissa ohjeissa. Sisältövaliditeetilla viitataan näin myös ajokokeen laatuun siten, että ajokokeen tulisi tuottaa tietoa joka voi toimia palautteena. Ajokokeessa havaitut tapahtumat tulee dokumentoida niin, että sattuman vaikutus minimoidaan. Tapahtumien systemaattisella kirjaamisella edistetään kestävien ajokoestandardien kehittymistä, koska silloin sattuman osuus myös ajokokeen lopputulosta päätettäessä vähenee (Baughan, 1998; Baughan & Simpson, 1999; Goldenbeld et al., 1999).

Koska validiteetissa on ensi sijassa aina kyse siitä, mitataanko sellaista asiaa, jota halutaan, on oltava tapoja arvioida, kuinka hyvin tässä tehtävässä on onnistuttu. Tarvitaan kriteeri, johon saatua mittaustulosta voidaan arvioida. Käytettävä kriteeri voikin olla myös tulevaisuudessa, kuten kuljettajan turvallisuus hänen ajaessaan ajokortin saatuaan yksin liikenteessä. Tällöin kyse on *ennustevaliditeetista*. Hyvä ennuste- tai kriteerivaliditeetti tarkoittaisi, että ajokoetulos olisi yhteydessä onnettomuuksiin, likipiti -tilanteisiin tai liikennetilanteissa tapahtuviin virheisiin, jotka voisivat johtaa onnettomuuteen tai lisätä onnettomuusriskiä. Ennustevaliditeettia heikentää se, että ajokoetuloksen ja myöhemmin tapahtuvien liikennevahinkojen välistä yhteyttä ei ole helppo tutkia, koska yleensä kaikki, jotka ovat osallisina liikenneonnettomuuksissa ovat läpäässeet ajokokeen (Baughan, 1998; Baughan & Simpson, 1999; Goldenbeld et al., 1999). Kolmas tässä yhteydessä relevantti validiteetin muoto on *käsitevaliditeetti*, millä viitataan siihen asiaan, jota pyritään mittaamaan. Ajokokeessa pyritään mittaamaan ajotaitoa. Jotta käsitevaliditeettia voitaisiin arvioida, täytyy ajotaito kyetä määrittämään. Ajotaidon määrittely käsitteenä onkin yksi reliabilin ja validin ajokokeen edellytys. GDE-mallissa (Hatakka et al., 2002) ilmaistu tapa määritellä ajotaito on tällä hetkellä vallitseva eurooppalaisissa kuljettajantutkintoa kehittelevissä hankkeissa, kuten EU-hankkeessa TEST (Baughan et al., 2005) sekä Norjan kokonaan uudistuneessa kuljettajakoulutuksessa ja Ruotsin uudistuneessa kuljettajantutkinnossa. Suomi on ollut edelläkävijöitä ottaessaan kuljettajaopetussuunnitelmansa perustaksi perustellun teoreettisen mallin ajamisesta (Mikkonen & Keskinen, 1980), mutta kyseisestä ajamisen hierarkkisesta mallista johdettua GDE-mallia ei vielä ole eksplisiittisesti otettu ajokokeen perustaksi, Suomalaisessa käytännössä itsearvioinneilla on kuitenkin oltu tämän uudemman mallin edelläkävijöitä.

Useissa kokooma-artikkeleissa on havaittu ajokokeen arvioinnin ja myöhemmän turvallisen ajamisen välisen yhteyden puute (Macdonald, 1988). Hyvä menestys ajokokeessa ei takaa turvallista ajouran alkua, vaan tilanne näyttää olevan päinvastainen, kuten myöhemmin tarkemmin esitellään (Katila & Keskinen, 2002; Renge, 1983).

Aluksi voidaan kuitenkin tarkastella niitä monia metodologisia ongelmia, jotka vaikeuttavat ennustevaliditeetin luotettavaa arviointia. Näitä tekijöitä ovat esimerkiksi:

- Kokelaat, jotka hylätään luotettavassa ajokokeessa, eivät pääse itsenäisesti liikenteeseen ja jäävät siten arvioinnin ulkopuolelle (Goldenbeld et al., 1999).
- Kokelaiden ajosuoritetta tutkinnon jälkeen on usein vaikeata mitata ja siten käyttää riskille altistumisen mittana. Uudetkin kuljettajat ajavat hyvin erilaisia suoritteita ja erilaisissa olosuhteissa, jotka molemmat vaikeuttavat luotettavan arvion tekemistä ajokokeen ja myöhemmän ajoturvallisuuden välillä.
- Ennustevaliditeetin luotettavaksi löytämiseksi tarvitaan tarkempi arvio kokeilaan ajotaidosta kuin vain hyväksytty tai hylätty. Hylätty eivät tule liikenteeseen, kuten edellä todettiin, mutta ajokokeen läpäisykertaa voidaan käyttää karkeana ajotaidon estimaattina.
- Ajokokeen kohdistuminen sellaiseen ajotaidon osaan, jolla ei myöhemmin ole ratkaisevaa merkitystä esimerkiksi turvallisuuden kannalta, aiheuttaa heikon ennustevaliditeetin. Jos huomiotta jätetään merkittäviä turvallisuuden vaikuttavia tekijöitä, ei luonnollisesti kyetä ennustamaan ajajan turvallisuutta tulevaisuudessa.

Liikennevahinkoon joutuneet kuljettajat läpäisivät paremmin ajokokeen (vähemmällä yrityskerroilla) kuin kuljettajat, jotka eivät olleet joutuneet liikennevahinkoon. Tämä tulos koskee erityisesti mieskuljettajia (Katila & Keskinen, 2002). Vastaavanlaisen tuloksen on Japanista raportoinut Renge (1983). Hänen raporttoimansa tutkimus osoitti, että mitä vähemmällä ajotunneilla kuljettaja oli onnistunut läpäisemään ajotutkinnon, sitä todennäköisempää oli, että kuljettaja oli rikkonut liikennesääntöjä ja että kuljettajalle oli seuranta-aikana sattunut liikenneonnettomuus. Miehillä tämä yhteys oli erittäin selvä, naisilla tällaista yhteyttä ei ollut lainkaan. Mielenkiintoista on, että miehillä yhteys ajokertojen vähäisyyden ja rikkomusten ja onnettomuuksien lukuisuuden välillä säilyi, vaikka kuljettajien ikä vakioitiin. Kuitenkin niin, että 18–19-vuotiailla oli sekä enemmän onnettomuuksia että enemmän rikkomuksia kuin 20–24 -vuotiailla.

Myös nuorten ja vanhempien sekä miesten ja naisten ajokoemenestys ja liikennevahingot eroavat toisistaan (Maycock, 2002). Nuoret, jotka selviävät ajokokeesta vanhempia kuljettajia paremmin, eivätkä tarvitse lisäopetusta, ovat ylliedustettuina onnettomuustilastoissa. Naiskuljettajat puolestaan selviävät liikenteessä miehiä turvallisemmin huonommasta ajokoemenestyksestään huolimatta. Maycockin mukaan onnettomuusriskin erot ajokokeen jälkeen johtuvat kuljettajaan liittyvistä sekä yksilöllistä tekijöistä että iän mukanaan tuoman muun kuin ajokokemuksen vaikutuksista. Hän olettaa vanhempien uusien kuljettajien turvallisuuden taustalla olevan asenne- ja motivaatiotekijöiden, jotka pääsevät vaikuttamaan itsenäiseen, ei-valvottuun ajamiseen (Maycock, 2002). Johtopäätöksensä Maycock ei juurikaan lähde ehdottamaan muutoksia ajokokeen sisältöihin, vaikkakin pitää asennetekijöiden tuomista opetuksen tai ajokokeen osaksi yhtenä mahdollisuutena turvallisuuden parantamiseksi (Maycock, 2002; Quimby et al., 1999; West & Hall, 1998).

Englannissa ajokokeen erottelukykyä ja luotettavuutta on pyritty parantamaan kehittämällä ajokoetta. Vuonna 1999 ajokoetta muutettiin siten, että myös pieniä, usein toistuvia virheitä käytettiin arviointikriteereinä, koska niiden on todettu ennustavan kohonnutta onnettomuusriskiä (Maycock & Forsyth, 1997). Ajokokeita, joissa taas päinvastoin kokeen painopistettä on siirretty virheiden mittaamisesta yleisempään ajotaidon ja valmiuksien mittaamiseen on kokeiltu Australiassa (Drummond, 2000) ja se on käytössä Ruotsissa (Mattsson, 1999) ja Suomessa.

Nämä ja muut vastaavat tulokset (Hatakka et al., 2002; Keskinen et al., 1996) ovat johtaneet pohdintaan tulosten syistä ja toiveisiin kehittää kuljettajantutkimtoa niin, että tutkimuksen helposti (vähemmällä yrityskerroilla tai paremmin arvovanoin) läpäisseet olisivat liikenteessä itsenäisesti liikkueensa myös turvallisempia.

EU-rahoitteisen ja CIECA:n koordinoiman TEST-projektin tavoitteena oli toisaalta selvittää Euroopan kuudessa maassa toteutettavien kuljettajantutkimnon ajokokeiden kesto sekä niissä käytetyt ajoympäristöt. Tämän lisäksi tavoitteena oli tarkastella ja tehdä ehdotuksia ajokokeen kehittämiseksi niin, että sillä nykyistä paremmin voitaisiin arvioida koko GDE-mallin (Hatakka et al., 2001) mukaisia turvallisen ajamisen edellytyksiä (Baughan et al., 2005).

Baughan ja Keskinen (2005) näkevät yhdeksi keskeiseksi ajokokeen ennustevaliditeetin nostamista estäväksi asiaksi ajokokeen arvioitavien suoritusten luonteen. Käsittelyn ja liikennetilanteiden taitoja voidaan pitää maksimaalisina mitattavina kohteina. Kokeessa arvioidaan kuinka hyvin, kuinka hyvään suoritukseen kokelas yltää. Tällainen maksimaalisten taitojen mittaaminen on helppoa. Kokelas ei voi esittää tai näytellä osaavansa enempää kuin osaa. Tyypillistä käyttäytymistä taas pyritään arvioimaan silloin, kun arvioidaan kokelaan tyypillistä tapaa tehdä asioita, hänen tyyliään. Tyyllisiä, usein asenne- ja motiivipohjaisia asioita ovat esimerkiksi suhtautuminen turvallisuuteen, toisiin tienkäyttäjiin jne. Näitä motivationaalisia tekijöitä on vaikeata luotettavasti arvioida ajokokeessa. TEST-projektissa suositetaan joitakin keinoja tämän ongelman ratkaisemiseksi, joihin palataan myöhemmin yhteenvedossa ja suosituksissa.

1.3 Hyvän ajokokeen ominaisuudet: Ajokokeen hylkäysprosentti

Ajokokeen reliabiliteettiin ja validiteettiin liittyy olennaisena osana hylkäysprosentti, jota usein on pidetty yhtenä ajokokeen laadun indikaattorina: Hylkäysprosentti voi kuitenkin yhtä hyvin kertoa erityisesti kuljettajakoulutuksen laadusta tai sen puutteesta tai koulutuksen ja kokeen sopimattomuudesta toisiinsa. Euroopassa hylkäysprosentit vaihtelevat suuresti, muutamasta prosentista jopa 80 % (Baughan et al., 2005; Neuman-Opitz et al., 1995)

Oikean kuvan saamiseksi hyväksymisprosenttien merkityksestä saa, kun niitä tarkastelee yhdessä sekä ajokokeen reliabiliteetin että ajokokeen läpimenon todennäköisyyden kanssa. Esimerkiksi ajokokeessa hyväksymisprosentti 40 voi tarkoittaa joko sitä, että vain 40 % kokelaista on "valmiita" kokeeseen siinä mielessä, että heillä kaikilla on suuri todennäköisyys läpäistä koe, kun taas 60

% ei ole vielä valmiita ja heillä kaikilla on suuri todennäköisyys tulla hylätyksi ajokokeessa tai sitä, että kaikki ajokokeeseen tulleet ovat saavuttaneet sellaisen osaamisen tason, että heillä on 40 % todennäköisyys läpäistä ajokoe. Tämä tarkoittaa, että näiden kokelaiden suhteen ajokokeen reliabiliteetti on alhainen. Testin ankaruudesta riippuen kokelas, jonka kokeen läpäisyn todennäköisyys 40 % on saavuttanut vaadittavan taitotason itsenäiseen ajamiseen tai ei sitten ei (Baughan, 1998; Baughan & Simpson, 1999; Goldenbeld et al., 1999).

Alhainen hyväksymisprosentti on ei-toivottava useista syistä. Ajokokeen lopputulos koskettaa kolmea eri osapuolta: kokelasta, opettajaa ja tutkinnon vastaanottajaa. Näiden välinen suhde ja yhteistyö joutuu koetukselle, jos kokeen hyväksymisprosentti on hyvin alhainen. Ajokokeessa hylätty kokelas saattaa syyttää joko opettajaa tai tutkinnon vastaanottajaa. Näin erityisesti, jos hän kokee kokeesta saamansa palautteen epäadekvaatiksi tai jos opettaja ja tutkinnon vastaanottaja ovat eri mieltä palautteesta. Opettaja taas voi kokea tyytymättömyyttä, jos jatkuvasti hänen valmiina pitämiään kokelaita hylätään ajokokeessa. Tutkinnon vastaanottaja, joka toistuvasti joutuu hylkäämään kokelaan saattaa epäillä, että opettaja ei hoida tehtäviään kunnolla tuodessaan oppilaita liian aikaisessa vaiheessa kokeeseen ja luo siten ennenaikaisia toiveita kokeen läpäisystä. Edelleen tutkinnon vastaanottaja joutuu hylätessään ajokokeen joskus voimakkaidenkin tunnereaktioiden kohteeksi sekä oppilaiden että opettajien taholta. Tämä taas haittaa tehokkaan palautteen antamista ajokokeesta (Baughan, 1998; Baughan & Simpson, 1999; Goldenbeld et al., 1999).

Alhainen hyväksymisprosentti voi johtua useista syistä, jotka voivat olla seurausta oppilaiden pyrkimyksestä päästä ajokokeeseen liian aikaisessa vaiheessa. Aikainen tutkintoon tulo voi johtua oppilaan perusteettomasta optimismista kokeessa menestymisen suhteen tai halusta yrittää siitä huolimatta että menestymismahdollisuudet ovat vain kohtalaiset tai siitä, että oppilaat menestyvät huonommin kuin heidän taitotasonsa edellyttää (esim. koejännityksen takia, ks. Fairclough et al., 2006). Alhainen hyväksymisprosentti voi olla myös seurausta siitä, että opettajan ja tutkinnon vastaanottajan kriteerit hyvälle ajotaidolle ovat erilaiset eikä opettaja osaa arvioida oppilaan taitotasoa oikein ennen koetta, tai tutkinnon vastaanottaja ei osaa arvioida oppilaan taitotasoa kokeen standardien mukaan oikein. Alhainen hyväksymisprosentti aiheuttaa sen, että oppilaan, opettajan ja tutkinnon vastaanottajan välinen suhde on jatkuvasti koetuksella. Pitkään jatkuvana tällainen tilanne voi johtaa opettajan ja tutkinnon vastaanottajan eriäviin näkemyksiin siitä, mitkä ovat hyvän ajotaidon kriteerit ja millainen on reilu ja objektiivinen ajokoe ajotaidon mittaamiseksi. Joka tapauksessa alhainen hyväksymisprosentti johtaa kokelaan kohdalla useisiin ajokokeisiin, mikä on järjestelmän kannalta epätaloudellista (Baughan, 1998; Baughan & Simpson, 1999; Goldenbeld et al., 1999).

2 TUTKIMUKSEN TAVOITTEET

Tämän tutkimuksen tavoitteena oli sekä teoreettisesti että tapaustutkimuksen keinoin vastata seuraaviin tutkimuskysymyksiin:

- Millainen on suomalaisen ajokokeen arvioinnin validiteetti ja reliabiliteetti B-luokassa?
- Miten B-luokan opetussuunnitelma ja AKEn ajokoeohjeistus B-luokan osalta tukevat toinen toisiaan?

Tavoitteena oli tuottaa mahdollisimman monipuolinen kuva ajokokeen toimivuudesta ja esittää parannusehdotuksia tutkimuksen tuottaman tiedon pohjalta.

3 TUTKIMUKSEN EMPIIRINEN OSA

3.1 Tutkimusten yleiskuvaus

Tutkimuksen empiirinen osa toteutettiin yhdessä kuljettajantutkintoja vastaanottavassa toimipisteessä käyttämällä kolmea erilaista tutkimusmenetelmää:

1) *ajokokeita*, joissa arviointeja tekemässä oli kaksi ajokokeen vastaanottajaa, tutkijoiden tekemää ajokokeiden havainnointia, 2) liikenneopettajien, oppilaiden ja tutkinnon vastaanottajien *haastatteluja* sekä 3) *lomakekyselyä* edellä mainituille ryhmille. Tarkasteltavaksi esimerkiksi valittiin Turun tutkintotoimipiste.

Reliabiliteetin yhtäpitävyys-ulottuvuutta selvitettiin arvioimalla, kuinka yhtäpitävästi kaksi tutkinnon vastaanottajaa arvioi samaa kuljettajakokelasta tutkintoajossa. Asetelmassa kaksi tutkinnon vastaanottajaa otti vastaan kuljettajakokeeseen ajokokeen samanaikaisesti. Rinnakkaisia ajokokeita oli kaikkiaan 20, ja ne muodostavat ajallisesti hyvin rajatun ja tilannetekijöille alttiin otoksen.

Lomakekyselyjen sekä haastattelujen avulla selvitettiin ajokokeen eri osa-alueiden toimivuutta kunkin ryhmän näkökulmasta sekä pyydettiin esittämään ajokoetta ja koko ajokoejärjestelmää koskevia kehitysideoita.

Opetussuunnitelman ja ajokokeen ohjeen käsitteitä vertaamalla tarkasteltiin, miten yhteneviä ovat niissä käytetyt käsitteet ja miten hyvin nämä kaksi ohjetta tukevat toinen toisiaan.

3.2 OSATUTKIMUS 1: AJOKOKEET

3.2.1 Menetelmät

Tutkimuksen ajokokeet suoritettiin marras - joulukuun vaihteessa 2005 neljän päivän aikana, ja kokelaat tulivat Turun ja lähikuntien autokouluista. Valintakriteerinä oli oman mukanaolosuostumuksen lisäksi 18–19 vuoden ikä sekä, mikäli mahdollista, ensimmäinen tutkintoajo. Kokelaiden valikoitumisen satunnaisuus pyrittiin saavuttamaan sillä, että heitä ei oltu ennakolta valittu, vaan tutkijat lähtivät mukaan ajoon aina, kun 18–19-vuotias kokelas saapui paikalle. Samalla pyrittiin kuitenkin varmistamaan tutvoparien erilaiset yhdistelmät. Tutkintoajot ajoittuivat aamu- ja keskipäivään. Lämpötila pysytteli kaikkina päivinä 0°:n tietämillä. Keliolosuhteet olivat yhtenä päivänä huonot johtuen runsaasta rätäsateesta, joka teki tien pinnan loskaiseksi.

Ajokokeet suoritettiin siten, että tutkinnon vastaanottajat muodostivat tutvoparin, jossa toinen tutkinnon vastaanottaja (I-tutvo) toimi varsinaisena ajokokeen vastaanottaja ja toinen tutvo (II-tutvo) arvioi samanaikaisesti kokelaan ajosuoritusta takapenkiltä.

Kaksi tämän tutkimuksen tekemiseen osallistuneista tutkijoista vuorotteli havainnoitsijan roolissa II-tutvon vieressä auton takapenkillä. Havainnoitsijan tehtävänä oli seurata paitsi kokelaan ajamista, myös kokelaan ja I-tutvon välistä vuorovaikutusta ajon aikana ja palautekeskustelussa. Havainnoitsija ei missään vaiheessa osallistunut kokelaan arviointiin eikä palautekeskusteluun. Ajon jälkeen ja kokelaan poistuttua havainnoitsijana toiminut tutkija vertasi I- ja II-tutvon arviointilomakkeita toisiinsa, ja eroista ja yhtäläisyyksistä keskusteltiin. Tällöin pyrittiin myös selvittämään, mitkä tekijät kokelaan ajossa vaikuttivat kummankin tutvon päätökseen ajokokeen hyväksymisestä tai hylkäämisestä.

3.2.1.1 Ajokoetutkimukseen osallistuneet ajokokelaat

Ajokokeeseen osallistui yhteensä 20 ajokokelasta. Kokelaista 13 oli naisia ja 7 miehiä. Yhtä 19-vuotiasta naista lukuun ottamatta kaikki kokelaat olivat 18-vuotiaita. Näistä 16:lle kyseessä oli ensimmäinen tutkintoajokerta. Tavallisimmin kokelaat olivat ajaneet autokoulussa minimin eli 30 ajokertaa ennen ajoa (ka. 30,6). Yhdellä kokelaista oli A1-kortti. Kokelaat suhtautuivat tutkimukseen yleisesti ottaen myönteisesti. Vain kolme kokelasta kielsi viime hetkellä ylimääräisten matkustajien mukaantulon, mikä aiheutti pienen ongelman tutvoparien muodostamiseen (Taulukko 1).

Taulukko 1. Kokelaat Turun tutkintotoimipaikassa suoritetuissa ajokokeissa.

NAISET					MIEHET			
Kokelas nro	Ikä	Yritys- kerta	Ajokertaa autokoul.		Kokelas nro	Ikä	Yritys- kerta	Ajokertaa autokoul.
1	18	1	30		10	18	1	32
6	18	1	30		17	18	1**	20 **
12	18	2	ei tietoa		14	18	2	31
16	18	1	30		15	18	1	32
3	18	1	30		7	18	1	30
2	18	1	32		4	18	1	30
8	18	1	30		20	18	1	32
11	18	1	30					
13	18	1	30					
18	18	1	32					
19	18	1	30					
5	19	3	40					
9	18	1	32					

** Kokelaalla oli A1-kortti ennestään.

Kokelaille oli jo ennen tutkintoajoon tuloa autokoulussa selvitetty koeasetelma ja sen aiheuttamat järjestelyt. Matkustajien mukana oloon pyydettiin kuitenkin aina kokelaan lupa vielä ennen ajoon lähtöä. Palkintona mukana olost kokelaalle annettiin mahdollisuus uuteen, ilmaiseen tutkintoajoon ilman lisäajokertavaatimusta, mikäli hänen ajokokeensa tulisi hylätyksi.

3.2.1.2 Ajokoetutkimukseen osallistuneet ajokokeen vastaanottajat

Ajokokeita vastaanotti kaikkiaan kuusi tutkinnon vastaanottajaa (4 miestä ja 2 naista), kaksi kerrallaan siten, että toinen heistä toimi virallisena tutkinnon vastaanottajana (I-tutvo), ja toinen epävirallisena (II-tutvo) (Taulukko 2).

Taulukko 2. Tutvoparit suoritettussa ajokokeissa.

I-tutvot	II-tutvot					
	A	B	C	D	E	F
A			XX	X	X	
B	X		X		X	
C	XX			XX	X	
D	X	X	X		X	X
E		X	X	X		
F						

I-tutvo oli vastuussa ajokokeen tuloksesta. Ajokoe oli kokelaalle koeasetelmasta huolimatta virallinen tutkintoajo, ja I-tutvo toimi siten ajon aikana ja sen jälkeen kuten normaalistikin suhteessa kokelaaseen. Hän vastasi siten ajokokeen tuloksesta ja palautteesta.

II-tutvon tehtävänä oli toimia *ikään kuin* hän olisi ollut virallisena tutkinnon vastaanottajana, mutta hän ei millään tavoin pyrkinyt vaikuttamaan I-tutvon ja kokelaan toimintaan eikä osallistunut keskusteluun. Havainnot kokelaan ajosta hän teki tavanomaiseen tapaan arviointitaulukkoon, mutta ei paljastanut niitä kokelaalle. Kokelaan tekemät itsearviointit kopioitiin ennen ajoon lähtöä II-tutvon lomakkeelle, jotta se vastaisi I-tutvon lomaketta. II-tutvo ei osallistunut ajon jälkeiseen palautekeskusteluun, mutta tutkija kysyi häneltä myöhemmin, mitä hän *olisi* siinä käsitellyt, jos olisi ollut virallisena tutkinnon vastaanottajana.

Työaikajärjestelyistä sekä kokelaiden ikärajoista ja kieltäytymisistä (3 kokelasta) johtuen kolme tutvoparia ajoi kaksi kertaa. Yksi tutvo pääsi mukaan ainoas-

taan yhteen ajoon. Häntä lukuun ottamatta kaikki toimivat vähintään yhden ker-
ran sekä I- että II-tutvona. Tutvot olivat iältään 39–55-vuotiaita (keskim. 44
vuotta) ja he olivat toimineet virassaan 1–18 vuotta (keskim. 6,2 vuotta).

3.2.2 Ajokoetutkimuksen tulokset

Kolme naiskokelasta ja yksi mieskokelas hylättiin tutkintoajossa (hylkäyspro-
senti 20), paitsi tosiasiallisesti I-tutvon päätöksellä myös epävirallisesti II-
tutvon mielestä (Taulukko 3). Lisäksi yksi mieskokelas (nro 14) olisi saanut
hylkäävän tuloksen II-tutvolta. Molemmat tutvot hyväksyivät yhden naiskoke-
laan (nro 13) ”rimaa hipoen”. Molemmat perustelivat hyväksyttyä päätöstä jäl-
keenpäin sillä, että ko. kokelas tulee vielä C-tutkintoajoon ja että kokelas jännit-
ti paljon ilmeisesti ylimääräisten matkustajien takia. Yhden naiskokelaan (nro
5) suhteen II-tutvo oli epäileväinen ja olisi yhtä hyvin voinut antaa hylkäävän
päätöksen (Taulukko 3).

Taulukko 3. I- ja II-tutvon antama tulos tutkintoajosta.

Kokelas	Valittu osa-alue	I- tutvo	Tulos	Ajotaidon arvio	II-tutvo	Tulos	Ajotaidon arvio	Kokelaan arvio ajotai- dostaan
NAISET								
1	kaista-ajo	C	hylätty	2,4	D	hylätty	2,4	3,4
6	kaista-ajo	D	hylätty	2,7	F	hylätty	3,3	3,7
12	kaista-ajo	A	hyväks.	3,6	C	hyväks.	3,4	---
16	kaista-ajo	C	hyväks.	3,6	E	hyväks.	3,0	3,6
3	risteysajo	D	hylätty	3,1	A	hylätty	3,4	3,0
2	risteysajo	E	hyväks.	3,3	B	hyväks.	3,3	2,3
8	risteysajo	C	hyväks.	3,7	A	hyväks.	3,9	3,4
11	risteysajo	A	hyväks.	3,4	D	hyväks.	3,7	3,7
13	risteysajo	E	hyväks.*	2,9	D	hyväks.*	2,9	3,7
18	risteysajo	E	hyväks.	3,1	C	hyväks.	4,0	2,3
19	risteysajo	A	hyväks.	2,9	C	hyväks.	3,1	3,4
5	maan- tieajo	D	hyväks.	---	B	hyväks.*	---	---
9	maan- tieajo	D	hyväks.	3,7	C	hyväks.	3,4	---
MIEHET								
10	kaista-ajo	B	hyväks.	4,0	A	hyväks.	3,7	2,9
17	kaista-ajo	C	hyväks.	3,3	D	hyväks.	3,3	3,3
14	risteysajo	B	hyväks.	---	C	hylätty	2,9	3,1
15	risteysajo	D	hyväks.	3,7	E	hyväks.	3,6	3,7
7	maan- tieajo	B	hylätty	3,0	E	hylätty	3,1	4,1
4	maan- tieajo	A	hyväks.	3,9	E	hyväks.	3,3	3,4
20	maan- tieajo	C	hyväks.	3,4	A	hyväks.	2,6	3,3

* Hylätyn rajamailla ollut suoritus.

3.2.2.1 Kokelaan ajotaidon arviointi ajokokeissa

Ajon jälkeen I- ja II-tutvo tekivät toisistaan riippumatta arvion kokelaan ajotai-
dosta 5-portaisella asteikolla 1:stä (heikko) 5:een (kiitettävä). Arvosanat painot-
tuivat 3:n ja 4:n välille. Yhtään 1:stä ei annettu, ja ainoastaan yksi 5:n. Koke-
laiden omat arviot kasaantuivat myöskin 3:een ja 4:een, mutta joukossa oli
muutama 1:n ja pari 5:sta (Taulukko 4).

Taulukko 4. Tutvojen arviot kokelaiden ajotaidosta osa-alueittain sekä kokelaiden omat arviot. (asteikko: 1=heikko, 2=välttävä, 3=tyydyttävä, 4=hyvä, 5=kiitettävä). Lomakkeessa kuitenkin vain ääripäät nimetty.

Ajotaidon osa-alueet:	Arvosana (naiset):						Arvosana (miehet):					
	1	2	3	4	5	Ka	1	2	3	4	5	Ka
Ajoneuvon käsittely												
I-tutvo						3,4						4,0
II-tutvo						3,8			I			3,9
Kokelas itse						3,6						3,6
Liikennetilanteiden hallinta												
I-tutvo				I		2,9	I					3,3
II-tutvo		I				3,3				I		3,1
Kokelas itse		I				3,3						3,6
Kevyen liikenteen huomiointi												
I-tutvo		I				3,4						3,5
II-tutvo		I				3,3		I				3,3
Kokelas itse		I				2,8						3,0
Sujuvuus, suunnitelmallisuus												
I-tutvo		I				3,4						3,5
II-tutvo						3,3				I		3,1
Kokelas itse						3,0						3,0
Riskien tunnistam., välttäm.												
I-tutvo				I		2,7	I			I		3,0
II-tutvo				I		2,9						2,6
Kokelas itse		I				3,4						3,6
Sosiaaliset taidot												
I-tutvo		I			I	3,5						3,7
II-tutvo						3,5						3,4
Kokelas itse						3,6					I	3,7
Taloudellinen ajaminen												
I-tutvo		I				3,1			I			3,8
II-tutvo						3,2	I			I		3,0
Kokelas itse	I					3,1	I				I	3,4

I-tutvot arvioivat keskimäärin mieskokelaat kaikilla osa-alueilla hieman naiskokelaita korkeammalle. Ajoneuvon käsittelyn ja taloudellisen ajamisen suhteen tämä ero oli jopa huomattavan suuri. II-tutvot arvioivat puolestaan naiskokelaat keskimäärin katsottuna hieman korkeammalle muilla osa-alueilla paitsi ajoneuvon käsittelyssä, jossa oli lievä ero mieskokelaiden hyväksi. Ajotaidon arviot kokelaattain käyvät ilmi liitteestä 1.

Kokelaiden arvioissa on huomioitava liikenneopettajien haastatteluissa esiin tulleina seikkoina, että kokelaat eivät välttämättä tee näitä arvioita itsenäisesti vaan opettajan avustuksella, ja että pyrkimyksenä on yleisesti ottaen välttää liikaa kehumista.

3.2.2.2 Naiskokelaiden saamat merkinnät ajokokeen aikana tapahtuneesta

Naiskokelaiden saamat merkinnät ajon aikana sattuneista virheistä, konflikteista ja hyvistä suorituksista on esitetty taulukoissa 5 (I-tutvot) ja 6 (II-tutvot). Hylätyksi tulleet, tutvojen epäröiden hyväksymät ja selvästi hyväksytyt kokelaat on taulukossa eritelty. Tarkempi selostus yksittäisten kokelaiden ajosuorituksista on liitteessä 1. Huomattakoon, että I-tutvon kokelaalle nro 13 antama epäroiva hyväksyntä ilmeni jälkikäteen I-tutvon ja tutkijan välisessä keskustelussa.

Virallisessa todistuksessa suoritetusta kuljettajantutkinnosta on luonnollisesti pelkästään maininta ”hyväksytty”.

Taulukko 5. Naiskokelaiden I-tutvolta saamat merkinnät virheistä (V), konfliktitilanteista (K) ja hyvistä suorituksista (H) sekä tutkintoajon tulos.

Kokelas: I-tutvon merkinnät:	1 **	3 **	6 **	13 (*)	5 *	2 *	8 *	9 *	11 *	12 *	16 *	18 *	19 *	Koke- laat (n) joilla mer- kintä	Merkin- töjä yh- teensä
Havain- nointi	V		VVV KK	VV		H V	H VV	H V	HH	H VV	H V	H	H VV	8 9 1	H 9 V 15 K 2
Arviointi	H V	V		H							V			2 3 --	H 2 V 3 K --
Nopeu- den- säättely	VV			V	H V		H	VV V			VV	H	V	3 6 --	H 3 V 10 K --
Vuoro- vaikutus	V	VV	V			V	V			V		VV		-- 7 --	H -- V 9 K --
Ajoneu- von si- jainti	V	VV	V	V	VV	V	H VV			V		H	V	2 9 --	H 2 V 12 K --
Liik.ohj. noudatt.									V					-- 1 2	H -- V 1 K 2
Yht. H V K	1 5 1	-- 3 1	-- 3 1	1 3 --	1 2 --	1 3 --	3 3 --	1 2 --	1 1 --	1 3 --	1 3 --	3 1 --	1 3 --	11 13 3	

** ajo hylättiin, (*) ajo hyväksyttiin, mutta epäröiden, * ajo hyväksyttiin

Taulukko 6. Naiskokelaiden II-tutvolta saamat merkinnät virheistä (V), konfliktitilanteista (K) ja hyvistä suorituksista (H) ja tutkintoajon tulos mikäli II-tutvon arvio olisi ollut virallisen.

Kokelas: II-tutvon merkinnät:	1 **	3 **	6 **	13 (*)	5 (*)	2 *	8 *	9 *	11 *	12 *	16 *	18 *	19 *	Ko- ke- laat (n) joilla mer- kintä	Merkin- töjä yh- teensä
Havain- nointi	VVV	H	VVV V	VV V	H		H	VV V	H	V V	H V	H	VV	6 7 --	H 6 V 18 K --
Arviointi	V	K			V V	V	V		VV				V	-- 6 1	H -- V 8 K 1
Nopeuden- säättely	VV	V	VVV K	VV	V V			VV	H				VV	1 7 1	H 1 V 14 K 1
Vuoro- vaikutus		VVV	VV	V		V V								-- 4 --	H -- V 8 K --
Ajoneuvon sijainti	V K		VVV	V			V V			V	V	H	VV	1 7 1	H 1 V 11 K 1
Liik.ohj. noudatt.														-- -- --	H -- V -- K --
Yht. H V K	-- 4 1	1 2 1	-- 4 1	-- 4 --	1 2 --	-- 2 --	1 2 --	-- 2 --	2 1 --	-- 2 --	1 2 --	2 -- --	-- 4 --	6 12 3	

** ajo olisi hylätty, (*) ajo olisi hyväksytty mutta epäröiden, * ajo olisi hyväksytty

Taulukoita 5 ja 6 vertailemalla näkyy selvä I- ja II-tutvojen välinen näkemysero. II-tutvot antoivat ryhmänä selvästi enemmän virhemerkintöjä ja samalla selvästi vähemmän merkintöjä hyvistä suorituksista. Merkinnot jakautuivat ajamisen perustaitojen suhteen kuitenkin pääpiirteissään samoille kokelaille eli II-tutvojen suhtautuminen oli siten kriittisempää.

Havaitut virheet, kuten hyvät suorituksetkin, painottuivat sekä I- että II-tutvoilla havainnointiin, nopeudensääntelyyn ja ajoneuvon sijaintiin. Havainnointiin liittyviä virhemerkintöjä I-tutvo antoi yhdeksälle naiskokelaalle yhteensä 15. II-tutvolta merkintöjä saaneita naiskokelaita oli seitsemän, mutta merkintöjen määrä oli suurempi (yhteensä 18). Nopeudensääntelystä virhemerkintöjä sai I-tutvoilta kuusi naiskokelasta (yhteensä 10 merkintää) ja II-tutvoilta seitsemän naiskokelasta (yhteensä 14 merkintää). Ajoneuvon sijainnista I-tutvo antoi virhemerkinnän yhdeksälle naiskokelaalle (yhteensä 12 merkintää) ja II-tutvo seitsemälle naiskokelaalle (yhteensä 11 merkintää).

I-tutvon konfliktimerkinnot liittyivät puolestaan havainnointiin (naiskokelas, jolla 2 merkintää) ja liikenteenohjauksen noudattamiseen (kaksi naiskokelasta, joilla 1 merkintä kummallakin). II-tutvon konfliktimerkinnot liittyivät arviointiin (naiskokelas, jolla 1 merkintä), nopeudensääntelyyn (naiskokelas, jolla 1 merkintä) sekä liikenteenohjauksen noudattamiseen (naiskokelas, jolla 1 merkintä).

Hylätyiksi tulevista oli yksimielisyys, olkoonkin, että hylkäyksen taustalla olevat tutvojen tulkinnat virhe- ja konfliktiperusteista vaihtelivat. Virheiden määrällä sinänsä ei myöskään näyttänyt olleen ratkaisevaa merkitystä hyväksymis- tai hylkäämispäätökseen, mutta konfliktitilanne sen sijaan kaatoi muuten kelpo suorituksen. I- ja II-tutvojen erilaisista asioiden painotuksista ovat esimerkkinä ne kolme naiskokelasta, joiden ajo hylättiin:

- Molemmat tutvot antoivat kokelaalle nro 1 merkinnän konfliktista tilanteesta, jossa tämä ajoi liittymän ohi vaikka oli jo ryhmittynyt kääntymään sille. Erona oli se, että I-tutvo painotti tilanteessa ajoneuvon sijaintia, ja II-tutvo puolestaan liikenteenohjauksen noudattamattomuutta eli ajamista kääntyvien kaistalta suoraan. II-tutvo painotti saman kokelaan kohdalla havainnointia kaistanvaihdossa, suojatietä lähestyessä ja peruutuksissa, kun taas I-tutvo näki virheen risteyshavainnoinnissa. I-tutvo näki peruutuksen hyvänä suorituksena, ja suojatietilanteet vuorovaikutukseen liittyvänä asiana.
- Kokelas nro 3:lle sattuneessa konfliktitilanteessa I-tutvo korosti säännön vastaisuutta, ja II-tutvo puolestaan näki tilanteen arviointivirheenä. II-tutvo ei todennut ajoneuvon sijaintivirheitä, mitä taas I-tutvo havaitsi pariin otteeseen.
- Kokelas nro 6:n ajossa II-tutvo havaitsi selvästi enemmän virheitä kuin I-tutvo, ja merkintöjen taustatekijät tulkittiin eri tavalla. I-tutvo tulkitsee esimerkiksi sattuneen kevyen liikenteen tilanteen havainnointivirheeksi, mutta II-tutvo painotti samassa tilanteessa nopeudensääntelyä ja näki tilanteen konfliktina. Kaksi tasa-arvoisten risteysien läpi ajamista I-tutvo arvioi puolestaan havaintoon liittyviksi konflikteiksi, mutta II-tutvo vain virheiksi.

Myös hyväksytyjen kokelaiden arvioissa oli tilanteiden tulkintaeroja I- ja II-tutvojen välillä, ja ne menivät joissakin tapauksissa selvästi ristiin. Esimerkiksi kokelaan nro 8 kohdalla I-tutvo arvioi ajoneuvon sijainnin poikkeuskäännöksessä hyväksi, ja II-tutvo puolestaan virheen arvoiseksi. Kyseisen käännöksen

aikainen havainnointi oli taas I-tutvon mielestä virheen arvoista, mutta II-tutvon mielestä hyvää.

Yhtenä syynä I- ja II-tutvojen erilaisiin merkintöihin saattaa olla se, että takapenkillä istuminen (II-tutvo) luo eri näkökulman asioihin: jotakin näkee sieltä paremmin, ja jotakin jää kenties näkemättä. Toinen selitys voi olla se, että II-tutvo saattoi joissakin tapauksissa tehdä (ohjeista poiketen) merkintänsä ajon aikana. Kirjatessaan merkinnät vasta ajon jälkeen I-tutvo toimi enemmän muistin varassa, jolloin yksittäiset tilanteet kenties jäivät taka-alalle kokonaisuuteen nähden.

3.2.2.3 Naiskokelaille ajokokeessa annetut merkinnät toimintatilanteittain

Toimintatilanteittain tarkasteltuna suurin osa naiskokelaiden ongelmista (virheistä tai konfliktitilanteista) sattui taajama-ajossa (Taulukot 7 ja 8). Tämä onkin luonnollista, koska maantieajo oli valittu vain kahden kokelaan (naiskokelaat nro 5 ja 9) tutkintoajon osa-alueeksi. Selvästi vähemmän, mutta kuitenkin toiseksi eniten ongelmia oli ajoneuvon käsittelyssä, ja vähiten taajaman ulkopuolella ajettaessa. Tutkintoajon aikana vallinneet olosuhteet eivät näyttäneet vaikuttavan ainakaan virheitä lisäävästi. Vain yksi naiskokelas (nro 19) sai vaikeisiin olosuhteisiin liittyvän virhemerkinnän, joka koski nopeudensääätelyä liukkaalla.

Taulukko 7. I-tutvojen naiskokelaille antamat merkinnät toimintatilanteittain.

	Havainnointi			Arviointi			Nopeuden sääätely			Vuorovaikutus			Ajoneuvon sijainti			Liikenteenohj. noudattaminen.		
	H	V	K	H	V	K	H	V	K	H	V	K	H	V	K	H	V	K
Kevyt liikenne taajamassa	5	3		1						2								
Kaista-ajo	1	6		1			1	1		2			4				1	
Tasa-arv. risteykset	2	2	2							1								
Eriarv. risteykset	1	2						1					1			1	1	
Liik.valoristeykset								2		1			1	3				
Opasteet taajamassa		1											1					
Poikkeuskäännös		1											1					
Kaistanvaihto ajoissa				1														
Liikkeellelähtö, pysäytt.							2	4										
Auton ulottuvuudet					1													
Peruuttaminen				1						3			1					
Moottoritie													1					
Nopeus liittymässä								1					1					
Liukkaalla								1										
Kokonaismäärä:	9	15	2	2	3	--	3	10	--	--	9	--	2	12	--	--	1	2

Taulukko 8. II-tutvojen naiskokelaille antamat merkinnät toimintatilanteittain.

	Havainnointi			Arviointi			Nopeuden säätely			Vuorovaikutus			Ajoneuvon sijainti			Liikenteenohj. noudattamin.		
	H	V	K	H	V	K	H	V	K	H	V	K	H	V	K	H	V	K
Kevyt liikenne taajamassa	2	4			2				1									
Kaista-ajo	2	5			1			1					1	2				
Tasa-arv. risteykset	1	1						1	2		1			1				
Eriarv. risteykset		3			1	1		1			1				1			
Liik.valoristeykset					3			2			1			3				
Opasteet taajamassa														1				
Poikkeuskäännös	1													1				
Takaa tulevan nopeus					1													
Kiihdytyskaista								1						1				
Ohitus (työkone)											1							
Kaistanv. sulkuviivan läh.											1							
Turvaväli eteen														1				
Tasoristeys		1																
Liikellelähtö, pysäytt.								4			1							
Peruuttaminen		3						1			2			1				
Kevyt liikenne taajam. ulk.		1						1										
Moottoritie								1										
Kokonaismäärä:	6	18	--	--	8	1	1	14	1	--	8	--	1	11	1	--	--	--

3.2.2.4 Naiskokelaiden taajamassa ajo ajokokeessa

Taajama-ajossa naiskokelaiden kohdalle sattuneita *havainnointiin* liittyviä ongelmia oli toimintatilanteittain katsottuna eniten kaista-ajossa (6+5), toiseksi eniten risteyksissä (6+4) ja kolmanneksi eniten kevyeen liikenteeseen liittyvissä tilanteissa (3+4). I-tutvo merkitsi kaiken kaikkiaan 17 havainnointiin liittyvää virhettä tai konfliktia, ja II-tutvo puolestaan 14. Virheitä tasapainottamassa oli toisaalta hyviäkin suorituksia, eniten kevyen liikenteen tilanteisiin liittyen (5+2).

Toiseksi eniten virheitä kasautui *ajoneuvon sijaintiin* liittyen. Nämä virheet painottuivat risteystilanteisiin (4+5) ja kaista-ajoon (4+2). I-tutvo merkitsi kaiken kaikkiaan yhdeksän ajoneuvon sijaintiin liittyvää virhettä tai konfliktia, ja II-tutvo 11.

Nopeuden säätelyn ongelmat liittyivät kaikki joko risteyksiin (3+5) tai kaista-ajoon (1+2). Yhteensä I-tutvo antoi näistä neljä merkintää ja II-tutvo seitsemän.

I-tutvo antoi merkinnän yhteensä vain kahdesta *arviointiin* liittyvästä ongelmasta (1 kevyen liikenteen tilanteesta ja 1 kaistanvaihdosta), mutta II-tutvon merkinnöistä seitsemän liittyi arviointiin (5 risteystilanteisiin, 1 kaista-ajoon ja 1 toisen auton nopeuden arviointiin).

Vuorovaikutukseen liittyviä ongelmia I-tutvo havaitsi yhteensä kuusi ja II-tutvo yhteensä viisi. I-tutvon merkinnät jakautuivat tasan kaista-ajon, kevyen liikenteen tilanteiden ja risteystilanteiden kesken (2 merkintää kussakin). II-tutvon merkinnät koskivat risteystilanteita (3 merkintää), kaistanvaihtoa (1 merkintä) sekä työkoneen ohitusta (1 merkintä).

I-tutvojen havaitsemat *liikenteenohjauksen noudattamiseen* liittyvät ongelmat liittyivät risteyksiin (1 virhe ja 1 konflikti) sekä kaista-ajoon (1 konflikti). II-tutvot eivät merkinneet liikenteenohjauksen noudattamiseen liittyviä ongelmatilanteita lainkaan.

3.2.2.5 Naiskokelaiden ajoneuvon käsittely ajokokeessa

Ajoneuvon käsittelyn ongelmia oli kaiken kaikkiaan naiskokelailla vähän. I-tutvot merkitsivät neljä liikkeellelähtoon tai pysäyttämiseen liittyvää *nopeuden säätelyn* virhettä, ja samoin tekivät II-tutvotkin. I-tutvot antoivat toisaalta kaksi merkintää hyvistä liikkeellelähto- tai pysäyttämissuorituksista.

Kaikki I-tutvojen merkitsemät kolme *vuorovaikutuksen* ongelmaa naisten ajokokeissa liittyivät peruuttamiseen. II-tutvojen havaitsemista kolmesta vuorovaikutusongelmasta kaksi liittyi peruuttamiseen ja yksi liikkeellelähtoon tai pysäyttämiseen.

Ainoastaan II-tutvoilla oli *havainnointiin* liittyviä merkintöjä (3 virhemerkintää) naisten ajokokeissa ja ne liittyivät kaikki peruuttamiseen. *Arviointiin* liittyviä merkintöjä oli puolestaan vain I-tutvoilla (2 kpl), joista toinen oli virhemerkintä auton ulottuvuuksien arvioinnista ja toinen hyvän suorituksen merkintä peruutamistilanteesta.

Ajoneuvon sijaintiin liittyviä virhemerkintöjä naisille oli ainoastaan yhdellä I-tutvolla ja yhdellä II-tutvolla. Molemmat liittyivät peruuttamiseen. *Liikenteenohjauksen noudattamiseen* liittyviä ajoneuvon käsittelyongelmia ei ollut.

3.2.2.6 Naiskokelaiden taajaman ulkopuolella ajo ajokokeessa

Taajaman ulkopuolisissa tilanteissa annettuja merkintöjä naiskokelailla oli sekä I- että II-tutvoilla yhteensä kolme. I-tutvojen merkinnät liittyivät *nopeuden säätelyyn* liittymässä sekä *ajoneuvon sijaintiin* moottoritiellä ja liittymässä. II-tutvon merkinnät liittyivät kevyen liikenteen *havainnointiin* sekä *nopeuden säätelyyn* kevyen liikenteen tilanteessa ja moottoritiellä.

3.2.2.7 Mieskokelaille annetut merkinnät ajokokeen aikana tapahtuneesta

Mieskokelaiden saamat merkinnät ajon aikana sattuneista virheistä, konflikteista ja hyvistä suorituksista on esitetty taulukoissa 9 (I-tutvot) ja 10 (II-tutvot). Merkinnät painottuivat naiskokelaiden tavoin havainnointiin. *Havainnointiin* liittyviä virhemerkintöjä I-tutvot antoivat viidelle mieskokelaalle yhteensä 12. II-tutvot antoivat virhemerkintöjä kaikille seitsemälle mieskokelaalle, ja merkintöjen määrä oli suurempi (17 merkintää). Kuten naiskokelaiden kohdalla, myös mieskokelaiden suhteen II-tutvot olivat siis hieman ankarampia. Kukaan seitsemästä mieskokelaasta ei saanut liikenteenohjaukseen liittyvää merkintää. Merkintöjä hyvistä suorituksesta ei annettu yhtä paljon kuin naiskokelailla, ja merkintöjen määrä oli muutenkin selvästi vähäisempi kaikkien muiden perustaitojen paitsi havainnoinnin suhteen. Vain yhdelle mieskokelaalle sattui konfliktiin johtanut tilanne (kokelas nro 7), joka liittyi nopeuden säätelyyn maantieajossa. Tilanne johti hylkäykseen.

Tutvojen tulkinnot tilanteista erosivat samalla tavalla kuin naiskokelaillakin. Esimerkiksi kokelaalle nro 17 sattuneen keltaisen liikennevalon läpi ajamisen I-tutvo kirjasi havaintovirheeksi, ja II-tutvo puolestaan arviointivirheeksi. II-tutvo arvioi tilannenopeuden virheen arvoiseksi, mutta I-tutvo ei. Ääriesimerkki tutvojen näkemyseroista oli puolestaan mieskokelas nro 10, jonka ajon I-tutvo arvioi hyväksi, kun taas I-tutvo havaitsi useita virheitä. II-tutvo puolestaan löysi erityisesti havainnointiin liittyvää huomauttamista kokelaan nro 14 ajossa, ja olisi hänet niiden takia hylännytkin. I-tutvon mielestä ajosuoritus oli hyväksytty, eikä hän korostanut havainnointia erityisemmin.

Taulukko 9. Mieskokelaiden I-tutvolta saamat merkinnät virheistä (V), konflikteista (K) ja hyvistä suorituksista (H) sekä tutkintoajon tulos.

Kokelas: I-tutvon merkinnät:	7 **	14 *	4 *	10 *	15 *	17 *	20 *	Koke- laat (n), joilla merkin- tä	Merkintö- jä yh- teensä	
Havainnointi	VVV	VVV	V	H		VVV	VV	1 5 --	H 1 V 12 K --	
Arviointi			V				V	-- 2 --	H -- V 2 K --	
Nopeudensäätely	V K				H		VV	1 2 1	H 1 V 3 K 1	
Vuorovaikutus		V	V		V			-- 2 --	H -- V 3 K --	
Ajoneuvon sijainti			V		V	V	V	-- 4 --	H -- V 4 K --	
Liik.ohjauksen noudattaminen								-- -- --	H -- V -- K --	
Osa-alueet (n), joissa merkintä	H V K	-- 2 1	-- 2 --	-- 4 --	1 -- --	1 2 --	-- 2 --	-- 4 --	2 6 1	

** ajo hylättiin * ajo hyväksyttiin

Taulukko 10. Mieskokelaiden II-tutvolta saamat merkinnät virheistä (V), konflikteista (K) ja hyvistä suorituksista (H) ja tutkintoajon tulos mikäli II-tutvon arvio olisi ollut virallinen.

Kokelas: II-tutvon merkin- nät:	7 **	14 **	4 *	10 *	15 *	17 *	20 *	Kokelaat (n), joilla merkintä	Merkintö- jä yh- teensä
Havainnointi	H VV	VVVV	H VV	VVV	V	V	VVV	2 7 --	H 2 V 17 K --
Arviointi	V			V	V	V		-- 4 --	H -- V 4 K --
Nopeudensääteily	V		V		H	V	VV	1 4 --	H 1 V 5 K --
Vuorovaikutus			V		V			-- 2 --	H -- V 2 K --
Ajoneuvon sijainti	H V			V		V		1 3 --	H 1 V 3 K --
Liik.ohjauksen noudattaminen								-- -- --	H -- V -- K --
Osa-alueet (n), joissa merkintä	H 2 V 4 K --	-- 1 --	1 3 --	-- 3 --	1 3 --	-- 4 --	-- 2 --	3 7 --	

** ajo olisi hylätty

* ajo olisi hyväksytty

3.2.2.8 Mieskokelaille annetut merkinnät toimintatilanteittain ajokokeessa

Toimintatilanteittain tarkasteltuna suurin osa mieskokelaiden virheistä tai konfliktitilanteista sattui naiskokelaiden tavoin taajama-ajossa (Taulukot 11 ja 12). Virheet jakautuivat useisiin toimintatilanteisiin. Ongelmia oli kuitenkin myös taajaman ulkopuolella, ja kokelasmäärään suhteutettuna hieman enemmän kuin naiskokelailla. Mieskokelaista kolmella maantieajo oli valittu tutkintoajon osa-alueeksi. Vähiten ongelmia oli ajoneuvon käsittelyssä. Tutkintoajon aikana vallinneet olosuhteet eivät näyttäneet vaikuttavan mieskokelaillakaan.

Taulukko 11. I-tutvojen mieskokelaille antamat merkinnät toimintatilanteittain.

	Havainnointi			Arviointi			Nopeuden sääteily			Vuorovaiku- tus			Ajoneuvon sijainti			Liiken- teenohj. Noudattamin.		
	H	V	K	H	V	K	H	V	K	H	V	K	H	V	K	H	V	K
Kevyt liik. taajamassa		1																
Kaista-ajo	1	1					1	1		2			2					
Tasa-arv. risteykset		2																
Liik.valoristeykset		1			1								1					
Kaistanvaihto		1																
Liikkeellelähtö, py- säytt.		1																
Auton ulottuvuudet					1													
Peruuttaminen										1								
Kevyt liik. taajam. ulkop.		1						1										
Maantieajo		1						1	1				1					
Opasteet taaj. ulkop.		1																
Kiihdytyskaista		1																
Tasoristeys		1																
Kokonaismäärä:	1	12	--	--	2	--	1	3	1	--	3	--	--	4	--	--	--	--

Taulukko 12. II-tutvojen mieskokelaille antamat merkinnät toimintatilanteittain.

	Havainnointi			Arviointi			Nopeuden säätely			Vuorovaikutus			Ajoneuvon sijainti			Liikenteenohj. noudattaminen.		
	H	V	K	H	V	K	H	V	K	H	V	K	H	V	K	H	V	K
Kevyt liik. taajamassa	1	3					1											
Kaista-ajo		6			1					1			2					
Tasa-arv. risteykset		1					1											
Eriarv. risteykset	1	1								1								
Liik.valoristeykset		1			1		1	1										
Pysäk. kadun reunaan		1																
Peruuttava auto					1													
Liikkeellelähtö, pysäytt.		2					1											
Peruuttaminen		1																
Maantieajo													1					
Tasoristeys		1																
Hidastuskaista							1						1					
Kiihdytyskaista					1													
Kokonaismäärä:	2	17	--	--	4	--	1	5	--	--	2	--	1	3	--	--	--	--

3.2.2.9 Mieskokelaiden taajamassa ajo ajokokeessa

Taajama-ajossa mieskokelaille sattuneita *havainnointiin* liittyviä ongelmia tapahtui toimintatilanteittain katsottuna eniten kaista-ajossa. I-tutvot merkitsivät tosin kaksi kaista-ajoon liittyvää virhettä, mutta II-tutvot peräti kuusi. Toiseksi eniten virheitä merkittiin risteystilanteisiin liittyen (3+3) ja kolmanneksi eniten kevyeen liikenteeseen liittyvissä tilanteissa. Jälkimmäisiä merkintöjä oli I-tutvoilla vain yksi, mutta II-tutvoilla kolme. I-tutvot merkitsivät kaiken kaikkiaan kuusi havainnointiin liittyvää virhettä, mutta II-tutvo peräti 13. Virheiden vastapainona oli yksi hyvä suoritus kummallakin tutvoryhmällä.

Ajoneuvon sijaintiin liittyviä virheitä I-tutvot merkitsivät yhteensä kolme, joista kaksi liittyi kaista-ajoon ja yksi risteystilanteeseen. II-tutvot puolestaan merkitsivät myös kaksi kaista-ajoon liittyvää virhettä.

Nopeuden säätelyn ongelmia oli I-tutvojen merkintöjen mukaan vain yhdellä mieskokelalla yksi (kaista-ajossa). II-tutvojen merkinnöistä sellaisia löytyi kevyen liikenteen tilanteessa yksi sekä risteystilanteissa kaksi. Sekä I- että II-tutvoilta herui sentään yksi merkintä hyvästä suorituksesta nopeuden säätelyssä.

I-tutvojen merkinnöissä oli yksi *arviointiin* liittyvä merkintä risteystilanteesta. II-tutvoilla oli sen sijaan jälleen useampi merkintä: yksi kevyen liikenteen tilanteesta ja kaksi risteystilanteista.

Vuorovaikutukseen liittyviä virhemerkintöjä oli I-tutvoilla kaksi (kaista-ajosta) ja II-tutvoilla myös kaksi (1 kaista-ajosta ja 1 risteystilanteesta).

Liikenteenohjauksen noudattamiseen liittyviä merkintöjä ei ollut kummallakaan tutvoryhmällä.

3.2.2.10 Mieskokelaiden ajo taajaman ulkopuolella ajokokeessa

I-tutvot merkitsivät II-tutvoja enemmän virheitä mieskokelaille taajaman ulkopuolisista tilanteista, ja suurin osa niistä *havainnointiin* liittyen. Yhteensä niitä

oli I-tutvojen merkinnöissä viisi, ja ne liittyivät kevyen liikenteen tilanteeseen, maantieajoon, opasteisiin, kiihdytyskaistan käyttöön ja tasoristeyksen ylitykseen. II-tutvojen merkinnöissä havainnointivirheitä oli ainoastaan yksi (tasoristeystilanne).

I-tutvojen mieskokelaiden ajosta tekemät muut merkinnät liittyivät *nopeuden säätelyyn* ja *ajoneuvon sijaintiin* maantieajossa (2 virhettä ja 1 konflikti) ja kevyen liikenteen tilanteessa (1 virhe). II-tutvojen merkinnät liittyivät *arviointiin* ja *nopeuden säätelyyn* hidastus- tai kiihdytyskaistalla sekä *ajoneuvon sijaintiin* maantieajossa. II-tutvojen miehille antamissa merkinnöissä oli yksi merkintä hyvästä suorituksesta liittyen ajoneuvon sijaintiin hidastuskaistalla.

3.2.2.11 Mieskokelaiden ajoneuvon käsittely ajokokeessa

Ajoneuvon käsittelyyn liittyviä virhemerkintöjä mieskokelaille I-tutvot antoivat yhteensä kolme ja II-tutvot yhteensä neljä. Merkinnät koskivat *havainnointia* liikkeellelähdön tai peruuttamisen yhteydessä, auton ulottuvuuksien *arviointia*, *nopeuden säätelyä* liikkeellelähdössä tai pysäyttämisessä sekä *vuorovaikutusta* peruuttaessa.

3.2.2.12 Palautekeskustelu nais- ja mieskokelaiden ajon jälkeen

Tutvojen erilaiset tulkinnot näkyvät sekä nais- että mieskokelaiden kohdalla paitsi ajotaidon arvioissa (vrt. edellä), myös ajon jälkeen annetussa palautteessa.

Ajon jälkeen antamassaan palautteessa (katso tutkintoajojen yhteenvedot liitteessä 1) I-tutvo keskittyi naiskokelaiden osalta yhdeksässä tapauksessa 13:sta juuri päättyneeseen ajoon ja lähinnä sen aikana sattuneisiin virheisiin. Palaute kytkeytyi vain neljän kokelaan kohdalla oman ajotaidon arviointi – osioon. Mieskokelaiden kohdalla vain yksi palaute seitsemästä kytkeytyi oman ajotaidon arviointiin. Tutvo A ei kytkenyt yhtään palautetta ajotaidon arviointiin, tutvot B, D ja E tekivät niin yhden kerran kukin, ja tutvo C kaksi kertaa. Kokeilajat eivät itse juurikaan kommentoineet saamaansa palautetta.

Yhteistä kaikkien kokelaiden palautekeskustelussa oli lievä kiireisyys, mihin osaltaan saattoi vaikeuttaa se, että liikenneopettaja yleensä odotteli malttamattomana auton vieressä. Hylättyjen kokelaiden kohdalla palaute näytti lisäksi menevän pääasiassa ohi kokelaan murehtiessa tapahtunutta. Samasta syystä hylätyksi tulleita kokelaita ei saatu haastateltua ajon jälkeen.

3.3 OSATUTKIMUS 2: KULTI-TIETOJÄRJESTELMÄN TIEDOT 18–19-vuotiaiden AJOKOKEISTA

3.3.1 Menetelmät

Ajoneuvohallintokeskuksen ylläpitämästä KULTI-rekisteristä poimittiin tämän tutkimuksen kohteena olleiden Turussa toimivien tutkinnon vastaanottajien tekemät hyväksymis- ja hylkäämispäätökset ja ajokokeiden arvioinnit tutkimusta edeltäneiltä kahden vuoden ajalta henkilöauton ajokokeessa olleista autonkoulun käyneistä ajokokelaista. Aineiston avulla tarkasteltiin tutkinnon vastaanottajien välisiä eroja ajotaidon osa-alueiden arvioinneissa. Aineiston avulla verrattiin myös ajokokeessa hyväksytyjen ja hylättyjen välisiä eroja erikseen nais- ja mieskokelaiden ryhmissä.

3.3.2 Tulokset

Kuljettajatietojärjestelmä sisälsi tiedot 100 492 vuosina 2004 ja 2005 suoritetusta henkilöauton ajokokeesta, joissa oppilas oli saanut koulutuksensa auto-koulussa. Ajokokeista 5719 (5,7 %) oli suoritettu Turun tutkintotoimipaikassa. Ajokokeessa olleista oppilaista oli 18–19-vuotiaita 4303 (75 %) ja yli 19-vuotiaita 1416 (25 %). Aineiston tarkastelussa jatkossa keskitytään 18–19-vuotiaiden kuljettajien ajokokeen tietoihin.

3.3.2.1 Nais- ja mieskokelaiden hylkäysprosentit ja ajotaidon arvioinnit

Ajokokeessa menestymistä tarkasteltiin tutkinnon vastaanottajakohtaisesti erikseen nais- ja mieskokelaiden ryhmissä. Ajokokeessa ensimmäisellä yrityskerralla hylättyjä oli 18–19-vuotiaista mieskuljettajista 23 % ja naiskuljettajista 32 %. Tutkinnon vastaanottajia oli kaikkiaan Turun tutkintoaineistossa yhdeksän, joista kuusi toimi päätoimisina tutkinnon vastaanottajina. Tutkinnon vastaanottajista kaksi oli naisia ja seitsemän miehiä. Turussa tehdyistä 18–19-vuotiaiden ajokokeissa oli 2281 mies- (53 %) ja 2022 naiskuljettajaa (47 %) (Taulukko 13).

Taulukko 13. 18–19-vuotiaiden ajokokeet tutkinnon vastaanottajittain Turussa.

tutvo nro	Mieskokelaat		Naiskokelaat		Yhteensä n
	n	%	N	%	
1	378	55	304	45	682
2	463	52	423	48	886
3	460	49	483	51	943
4	135	54	115	46	250
5	320	56	248	44	568
6	364	55	292	45	656
7	90	50	90	50	180
8	4	31	9	69	13
9	67	54	58	46	125
Yhteensä	2281	53	2022	47	4303

Liikenteessä ajon kertoja (poislukien pimeällä ajon opetus) tarkasteltiin 18–19-vuotiaiden kuljettajien ryhmissä. Kokelailta, joilla on aikaisemmin hankittu kevytmoottoripyöräkortti on usein vähemmän liikenteessä ajokertoja kuin vaaditut 30 ajokertaa. Tällaisia kokelaita, joiden ajokertojen määrä oli alle 30 oli 3 % naisista ja 19 % miehistä. Vähintään 30 ajokertaa ajaneiden kuljettajien ajoker-

tojen määrät olivat kokeessa hylätyillä miehillä keskimäärin 30,9 ja hyväksytyillä miehillä 30,5. Vastaavat luvut naisilla olivat keskimäärin 31,9 ja 30,9 ajokertaa.

Tutkinnon vastaanottajat arvioivat ajon jälkeen kokelaan ajotaitoja ja kirjaavat arvionsa lomakkeeseen sekä arvion siitä, miten yhtenevä hänen ja kokelaan arvio ajotaidosta on. Ajokokeessa hylätty miehet saivat ajoneuvon käsittelystä, ajon sujuvuudesta ja taloudellisesta ajamisesta keskimäärin parempia arvoja kuin naiset. Sen sijaan sosiaalisten taitojen osalta naiset saivat miehiä paremman arvion. Kokeessa hyväksytyjen miesten ja naisten erot ovat samansuuntaisia eli miehet arvioidaan ajotaidoiltaan paremmiksi kuin naiset kaikissa muissa paitsi sosiaalisissa taidoissa.

Tutkinnon vastaanottajien arviot olivat yhtenevämpiä hyväksytyjen kokelaiden arvioiden kuin hylättyjen kokelaiden arvioiden kanssa. Arvioiden yhtenevyys ei eronnut mies- ja naiskokelaiden välillä (Taulukko 14).

Taulukko 14. Tutkinnon vastaanottajan arviot 18–19-vuotiaiden ajotaidosta (asteikko: 1=heikko, 2=välttävä, 3=tyytyttävä, 4=hyvä, 5=kiitettävä).

	Mieskokelaat		Naiskokelaat	
	hylätty	hyväksytty	hylätty	hyväksytty
Ajoneuvon käsittely	3,2	3,6	2,8	3,2
Liikennetilanteiden hallinta	2,6	3,4	2,5	3,3
Kevyen liikenteen huomiointi	3,1	3,4	3,0	3,4
Sujuvuus / suunnitelmallisuus	2,9	3,3	2,8	3,2
Riskien tunnistaminen / välttäminen	2,4	3,2	2,4	3,1
Sosiaaliset taidot	3,1	3,4	3,1	3,3
Taloudellinen ajaminen	2,9	3,3	2,8	3,1
Arvioiden yhtenevyys	3,0	3,4	3,1	3,5

3.3.2.2 Ajon arvioinnin osa-alueiden ja ajokoetuloksen väliset yhteydet

Yksi osa mittavälineen osatekijöiden arviointia on aina mitattavien muuttujien välisten yhteyksien tarkastelu. Ajokokeessa ajon arvioinnin dimensiot keskenään ja yhteydet ajokokeen tulokseen olivat kaikki tilastollisesti merkitseviä (Taulukko 15). Tutkinnon vastaanottajan tekemä arvio kuljettajan ajotaidosta oli luonnollisesti yhteydessä kokeessa menestymiseen. Voimakkaimmin ajokokeessa selviytymiseen olivat yhteydessä, sekä miehillä että naisilla, liikennetilanteiden hallinta ja riskien tunnistaminen. Nämä muuttujat olivat myös voimakkaasti yhteydessä toisiinsa (miehillä $r = .65$ ja naisilla $r = .62$). Sosiaaliset taidot olivat myös voimakkaassa yhteydessä liikennetilanteiden hallintaan, riskien tunnistamiseen ja kevyen liikenteen huomiointiin.

Taulukko 15. Ajon arvioinnin osa-alueiden väliset korrelaatiot ja korrelaatio ajokoetuloon 18–19-vuotiaiden miesten (N=2281) ja naisten (N=2023) ajokokeissa. *

	Ajo- kokeen tulos	Ajo- neuvon käsittely	Liikenne- tilanteiden hallinta	Kevyen liikenteen huomiointi	Ajon sujuvuus	Riskien tunnistaminen	Taloud. ajaminen	Sosiaaliset taidot
Ajokokeen tulos		,225	,447	,206	,222	,432	,215	,203
Ajoneuvon käsittely	,217		,534	,448	,583	,493	,661	,554
Liikennetilanteiden hallinta	,471	,509		,502	,530	,646	,536	,556
Kevyen liikenteen huomiointi	,197	,402	,471		,378	,534	,453	,547
Ajon sujuvuus	,245	,547	,500	,365		,453	,550	,468
Riskien tunnistaminen	,440	,393	,618	,498	,368		,542	,563
Taloud. ajaminen	,186	,611	,498	,413	,492	,470		,518
Sosiaaliset taidot	,161	,502	,556	,572	,444	,572	,502	

*Kaikki korrelaatiot tilastollisesti merkitseviä. Miesten ryhmä lihavoidulla ja naisten ryhmä kursivilla.

Taloudellinen ajaminen puolestaan oli voimakkaassa yhteydessä, kuten odottaa saattaa, ajoneuvon käsittelyyn, liikennetilanteiden hallintaan, ajon sujuvuuteen ja riskien tunnistamiseen. Nämä ovat myös niitä tekijöitä, joissa taloudellisen ajotavan osaamisen tulisi näkyä.

Mitattavien muuttujien väliset voimakkaat yhteydet voivat kertoa ainakin kahdesta asiasta. Toisaalta ne voivat kertoa siitä, että arvioijat eli tutkinnon vastaanottajat arvioivat eri asioita kuitenkin osana kokelaan yleistä ”onnistumista tai epäonnistumista”. Tällöin kyse olisi vain niin sanotun halo-efektistä, jolla ei olisi käyttöarvoa.

Toinen mahdollisuus, jota yksittäiset korrelaatioiden väliset erot tukevat, on, että mitattavat ajotaidon osat muodostavat kiinteän osan kokonaisuudesta, ajotaidosta, jota ei siten voisi jakaakaan toisistaan riippumattomiin osiin. Todennäköisimmin kyse on molemmista selityksistä yhdessä, muuten on vaikeata ymmärtää, että sosiaalisilla taidoilla ja ajoneuvon käsittelyllä olisi jotakin tekemistä toistensa kanssa. Sen sijaan on ymmärrettävää, että sosiaaliset taidot ovat yhteydessä kevyen liikenteen huomiointiin, vieläpä voimakkaammin kuin ajoneuvon käsittelyyn.

Korrelaatioanalyysin perusteella voidaan arvioitavia muuttujia pitää tarkoituksenmukaisina, mutta muutamien muuttujien käsitteellinen tarkentaminen saattaa vielä parantaa tilannetta.

3.3.2.3 Nais- ja mieskokelaiden hylkäysprosentit ja ajotaidon arvioinnit

Ajokokeen hylkäysprosentteja tarkasteltiin tutkinnon vastaanottajittain erikseen miesten ja naisten ryhmissä. Hylkäysprosentit ajokokeessa olivat naiskokelailla keskimäärin 8,7 prosenttiyksikköä korkeammat kuin mieskokelailla. Tutkinnon vastaanottajien välinen variaatio oli suurta erityisesti naiskokelaiden kohdalla. Hylkäysprosenttien vaihteluväli päätoimisilla tutkinnon vastaanottajilla (tutvot nro 1-6), joiden kohdalla tapausmäärät olivat reilusti yli sadan eli riittivät hyl-

käysprosenttien luotettavaan laskemiseen, olivat naiskokelailla 28:sta 40:een prosenttiin ja mieskokelailla 20:stä 25:een prosenttiin (Taulukko 16).

Taulukko 16. 18–19-vuotiaiden kokelaiden ajokokeen hylkäysprosentit tutkinnon vastaanottajittain.

Tutvo nro	Mieskokelaat			Naiskokelaat			Erot hylkäys- prosentteissa
	hylätty	hyväksytty	%	hylätty	hyväksytty	%	
1	93	285	24,6	122	182	40,1	15,5
2	91	372	19,7	126	297	29,8	10,1
3	115	345	25,0	142	341	29,4	4,4
4	32	103	23,7	33	82	28,7	5,0
5	80	240	25,0	70	178	28,2	3,2
6	87	277	23,9	106	186	36,3	12,4
7	6	84	6,7	16	74	17,8	11,1
8	0	4	0,0	1	8	11,1	11,1
9	15	52	22,4	20	38	34,5	12,1
Yh- teensä	519	1762	22,8	636	1386	31,5	8,7

Tutkinnon vastaanottajien tekemiä kokelaiden ajotaidon arviointeja tarkasteltiin erikseen kokeessa hyväksytyjen ja hylättyjen miesten ja naisten ryhmissä. Tarkasteluun otettiin mukaan vain päätoimiset ajokokeen vastaanottajat. Päätoimisten tutkinnon vastaanottajien ajokokeissa olleiden kokelaiden määrät vaihtelivat 113:sta ja 476:n välillä, joten tapausmäärät riittivät arviointien luotettavaan vertailuun (Taulukot 17 ja 18).

Tutkinnon vastaanottajien tekemät arviot kokelaiden ajotaidosta erosivat keskimäärin eniten hyväksytyjen ja hylättyjen kokelaiden välillä liikennetilanteiden hallinnan ja riskien tunnistamisen suhteen, jotka ovat siten ratkaisevassa asemassa ajokokeen lopputulosta ajatellen. Pienimmillään hylättyjen ja hyväksytyjen kokelaiden erot olivat taloudellisen ajamisen ja sosiaalisten taitojen kohdalla, joista heikon arvosanan taloudellisessa ajamisessa ei pitäisi ajokokeen ohjeen mukaan johtaakaan kokeen hylkäämiseen.

Naiskokelaat saivat osa-alueista parhaimpia arvosanoja sosiaalisista taidoista ja kevyen liikenteen huomioinnista. Kokeessa hylätyillä naiskokelailla huonoimmat arvosanat annettiin myös liikennetilanteiden hallinnasta ja riskien tunnistamisesta.

Taulukko 17. Päätoimisten tutkinnon vastaanottajien ajotaidon arviot 18–19-vuotiaista naiskokelaista*

(paras arvosana tummennettu ja huonoin arvosana lihavoitu).

Tutvo nro	Ajoneuvon käsittely		Liikenneti- lanteiden hallinta		Kevyen liikenteen huomiointi		Ajon suju- vuus		Riskien tunnista- mi-nen		Taloudelli- nen ajami- nen		Sosiaali- set taidot		Arvioiden yh- tenevyys	
	hyl	hyv	hyl	hyv	hyl	hyv	hyl	hyv	hyl	hyv	hyl	hyv	hyl	hyv	hyl	hyv
1	2,9	3,4	2,8	3,5	2,8	3,2	2,5	3,2	2,2	2,8	2,7	3,0	2,9	3,0	3,1	3,4
2	2,7	3,1	2,4	3,2	3,0	3,3	2,9	3,2	2,6	3,2	2,8	3,0	3,1	3,1	3,3	3,5
3	3,1	3,4	2,3	3,3	3,2	3,4	3,2	3,5	2,2	3,3	2,8	3,1	3,2	3,5	3,0	3,5
4	2,9	3,3	2,4	3,3	2,8	3,3	2,6	3,0	2,3	3,3	2,8	3,1	3,3	3,7	3,0	3,2
5	2,9	3,2	2,8	3,4	3,3	3,6	2,6	3,0	2,3	2,9	2,9	3,1	3,3	3,5	3,1	3,5
6	2,6	3,0	2,5	3,1	3,2	3,2	2,5	3,0	2,7	3,0	2,7	2,9	3,2	3,3	3,0	3,1
maks. ero	0,5	0,4	0,5	0,4	0,5	0,4	0,7	0,5	0,5	0,5	0,2	0,2	0,4	0,7		
ka.	2,9	3,2	2,5	3,3	3,0	3,4	2,8	3,2	2,4	3,1	2,8	3,1	3,1	3,4	3,0	3,4

*Naiskokelaiden lukumäärä ja hylkäysprosentti ajokokeen vastaanottajittain 1 (300, 40 %), 2 (418, 30 %), 3 (476, 29 %) 4 (113, 29 %), 5 (245, 28 %), 6 (289, 36 %).

Mieskokelaat saivat osa-alueista parhaimpia arvosanoja ajoneuvon käsittelystä, kevyen liikenteen huomioinnista ja sosiaalisista taidoista. Kokeessa hylätyillä mieskokelailla huonoimmat arvosanat annettiin liikennetilanteiden hallinnasta ja riskien tunnistamisesta kuten naisillakin.

Taulukko 18. Päätoimisten tutkinnon vastaanottajien ajotaidon arviot 18–19-vuotiaista mieskokelaista* (paras arvosana tummennettu ja huonoin arvosana lihavoitu).

Tutvo nro	Ajoneuvon käsittely		Liikenneti- lanteiden hallinta		Kevyen liikenteen huomiointi		Ajon suju- vuus		Riskien tunnista- minen		Taloudelli- nen ajami- nen		Sosiaali- set taidot		Arvioiden yh- tenevyys	
	hyl	hyv	hyl	hyv	hyl	hyv	hyl	hyv	hyl	hyv	hyl	hyv	hyl	hyv	hyl	hyv
1	3,2	3,7	2,9	3,7	3,0	3,3	2,7	3,4	2,4	3,0	2,9	3,3	2,8	3,2	3,2	3,5
2	3,3	3,6	2,4	3,3	3,0	3,3	2,9	3,3	2,7	3,2	3,0	3,3	3,0	3,2	3,3	3,6
3	3,4	3,6	2,2	3,4	3,2	3,5	3,4	3,6	2,2	3,3	3,1	3,3	3,1	3,3	2,9	3,5
4	3,0	3,5	2,5	3,5	2,7	3,3	2,6	3,1	2,4	3,3	2,9	3,4	3,1	3,7	2,9	3,2
5	3,0	3,6	2,9	3,3	3,2	3,6	2,6	3,0	2,2	3,0	2,9	3,3	3,2	3,4	3,1	3,6
6	2,9	3,4	2,5	3,2	3,0	3,4	2,7	3,0	2,8	3,2	2,8	3,2	3,0	3,3	3,1	3,2
maks. ero ka.	0,3	0,3	0,7	0,5	0,5	0,3	0,8	0,6	0,6	0,3	0,3	0,2	0,4	0,5		
	3,2	3,6	2,6	3,4	3,1	3,4	2,9	3,3	2,4	3,2	2,9	3,3	3,1	3,4	3,1	3,5

*Mieskokelaiden lukumäärä ja hylkäysprosentti ajokokeen vastaanottajittain 1 (369, 25 %), 2 (456, 20 %), 3 (455, 25 %), 4 (134, 24 %), 5 (315, 25 %) 6 (363, 24 %).

Käytetty arviointiasteikko eriytyi myös tutkinnon vastaanottajittain siten, että esimerkiksi koko käytetyn arviointiasteikon paremman päään arvosanoja sekä miesten että naisten ajokokeissa antoivat eniten tutkinnon vastaanottajat nro 3 ja 5. Tutkinnon vastaanottajat nro 1 ja 6 antoivat puolestaan keskimäärin huonoimpia arvosanoja. Heidän antamansa keskimääräistä huonommat arvosanat näyttivät olevan yhteydessä keskimääräistä korkeampaan hylkäysprosenttiin naiskokelailla (nro 1 = 40 % ja nro 6 = 36 %), mutta eivät niinkään mieskokelailla (nro 1 = 25 % ja nro 6 = 26 %).

Myös saman tutkinnon vastaanottajan tekemien miesten ja naisten ajokokeiden välillä oli eroa siten, että miehet saivat keskimäärin parempia arvosanoja kaikilla osa-alueilla paitsi sosiaalisissa taidoissa, joissa arvioiden keskiarvo oli miehillä ja naisilla sama. Ero miesten ja naisten ajotaidon arvioiden välillä oli kuitenkin suhteellisen pieni verrattuna tutkinnon vastaanottajien välisiin ajokokeen hylkäysprosenttien eroihin, joissa päätoimisesti kokeita vastaanottavilla oli 3,2-15,5 prosentin vaihteluväli.

Kulti-tietojärjestelmästä poimitut tiedot ajamisen osa-alueittain (Taulukot 17 ja 18) osoittavat, että tutkinnon vastaanottajien käyttämät arviot eroavat toisistaan. Eniten eroja arviointiasteikoissa tutkinnon vastaanottajien välillä oli mieskokelailla liikennetilanteiden hallinnan, ajon sujuvuuden ja riskien tunnistamisen arvioissa ja naiskokelailla ajon sujuvuuden arvioissa.

Todetut erot viittaavat siihen, että tutkinnon vastaanottajien tekemässä ajotaidon arvioinnissa on yksittäisestä arvioijasta johtuvaa systemaattisuutta, joka näkyy toisaalta keskimääräistä huonompien arvosanojen ja toisaalta keskimääräistä parempien arvosanojen keskittymisestä eri tutkinnon vastaanottajaryhmille. Myös saman tutkinnon vastaanottajan tekemien miesten ja naisten ajokokeiden välillä oli eroa siten, että miehet saivat keskimäärin parempia arvosanoja kaikilla osa-alueilla paitsi sosiaalisissa taidoissa, joissa arvioiden keskiarvo

vo on miehillä ja naisilla sama. Ero miesten ja naisten ajotaidon arvioiden kuitenkin suhteellisen pieni verrattuna tutkinnon vastaanottajien välisiin ajokokeen hylkäysprosenttien eroihin.

3.4 OSATUTKIMUS 3: KYSELYT TUTKINNON VASTAAN- OTTAJILLE, LIIKENNEOPETTAJILLE JA OPPILAILLE

3.4.1 Menetelmät

Kyselylomaketutkimuksen avulla kerättiin joulukuussa 2005 tietoa tutkinnon vastaanottajilta, liikenneopettajilta ja kahden arvioitsijan ajokokeessa olleilta autokouluoppilailta Turussa. Lomake sisälsi kysymyksiä vastaajan taustasta ja kaikille ryhmille yhteisen kysymysoSION. Tämä kysymysoSio sisälsi yhteensä 16 ajotaidon osa-aluetta, jotka oli mainittu opetussuunnitelmassa. Osa-alueista arvioitiin sitä, miten paljon autokoulun opetuksella keskitytään niistä kuhunkin ja miten hyvin ajokoe kattaa mainittuja osa-alueita. Oppilaiden kyselyssä kartoitettiin lisäksi heidän näkemyksiään ajokokeen ja siitä annetun palautteen toimivuudesta. Opettajien ja tutkinnon vastaanottajien kyselyssä kartoitettiin heidän käsityksiään ajokokeen osa-alueiden riittävydestä oppilaan ajotaidon arviointiin ja kyvystä erotella turvalliset ja vaaralliset kuljettajat. Opettajilta ja tutkinnon vastaanottajilta kysyttiin tämän ajokokeen ajallisesta kestosta sekä ajankäytön kohdentumisesta. Kaikilta ryhmiltä pyydettiin myös ideoita ajokokeen kehittämiseen.

3.4.2 Tulokset

Liikenneopettajien kyselyyn vastasi yhteensä 20 Turussa toimivaa liikenneopettajaa. Vastanneista opettajista oli kolme naisia ja 17 miehiä. VastaaJien ikä vaihteli 18:sta 61:een vuoteen. Keskimäärin vastaajat olivat 41-vuotiaita. Ammatissa oloaika liikenneopettajana vaihteli yhdestä vuodesta 35 vuoteen. Keskimäärin liikenneopettajakokemusta heillä oli 14 vuotta.

Tutkinnon vastaanottajien kyselyyn vastasi viisi Turun tutkintotoimiston päätoimista tutkinnon vastaanottajaa. Tutkinnon vastaanottajista kaksi oli naisia ja kolme miehiä. Tutkinnon vastaanottajien ikä vaihteli 39:stä 55:een vuoteen. Keskimäärin tutkinnon vastaanottajien ikä oli 44 vuotta. Tutkinnon vastaanottajana toimimisaika vaihteli yhdestä vuodesta 18:sta vuoteen. Keskimäärin he olivat toimineet tutkinnon vastaanottajana 6,2 vuotta.

Autokouluoppilaiden kyselyyn vastasi yhteensä 12 Turun tutkintotoimipaikalla kahden arvioitsijan ajokokeessa käynyttä kokeilasta. Vastanneista oli 5 miehiä ja 7 naisia. Vastanneista pääosa (9 kpl) oli 18-vuotiaita, yksi vastanneista oli 19-, yksi 20-vuotias ja yksi vastaaja ei raportoinut ikätietoa. Yhtä lukuun ottamatta kaikki kyselyyn vastanneet oli hyväksytty ajokokeessa. He olivat saaneet ajo-opetusta autokoulussa ennen ajokokeeseen tuloa noin 2-4 kuukauden ajan. Keskimääräinen ajoaika oli 3,2 kuukautta. Ajokertoja he olivat ajaneet 13:sta 50:een. Ajokertojen keskiarvoksi tuli 29,5 ajokertaa. Kymmenellä kokeilalla suoritettavan ajokortin luokka oli B ja kahdella luokka AB. Alle 30 ajokerran suorittaneita oli yhteensä kolme, joiden ajokertamäärät olivat 13, 17 ja 20. Näillä kokeilailla ei kuitenkaan ollut edeltävää moottoripyöräkorttia, joten heidän kohdallaan kysymys voi olla raportointivirheestä. Suoritettujen ajokokeiden osa-alue oli kuudella kokeilaalla risteysajo, neljällä maantieajo ja kahdella kokeilaalla kaista-ajo.

3.4.2.1 Autokouluoppilaiden arviot ajokokeen toimivuudesta

Autokouluoppilaita pyydettiin lomakkeella arvioimaan ajokokeen eri osien toimivuutta. Vastaukset painottuivat 3:n (toimi kohtalaisesti) ja 4:n (toimi melko hyvin) välille. Kokonaisuutena ottaen oppilaat arvioivat ajokokeen hyvin toimivaksi ja vastaukset keskittyivät asteikon yläpäähän. Ainoana asiana jossa vastaukset jakautuivat oli vuorovaikutus ajokokeen vastaanottajan kanssa. Siinä vaihtoehdot "toimii melko huonosti" ja toimii erittäin hyvin" saivat yhtä paljon kannatusta (Taulukko19).

Taulukko 19. Kokelaiden arvio ajokokeen eri osien toimivuudesta (asteikko: 1=toimi erittäin huonosti, 2=toimi melko huonosti, 3=toimi kohtalaisesti, 4=toimi melko hyvin, 5=toimi erittäin hyvin).

	Arvosana					Ka
	1	2	3	4	5	
Ajokokeen vastaanottajan palaute kokeen jälkeen		I	I	III	IIII	4,2
Ajotehtävien ymmärrettävyys		II		III	IIII	4,1
Ennen koetta annetun ohjeistuksen selkeys	I	I	I	III	IIII	3,8
Keskustelu tapahtumista kokeen jälkeen		I	III	III	III	3,8
Ajokokeen vastaanottajan arvion oikeudenmukaisuus	I		II	IIII	III	3,8
Vuorovaikutus ajokokeen vastaanottajan kanssa		IIII		I	IIII	3,6
Liikennetilanteiden monipuolisuus			IIII	IIII		3,6
Myönteisen ilmapiirin luominen	II	I	I	III	III	3,4
Ennakkotiedotus ajokokeen vaatimuksista	I	II		IIII	I	3,4
Ohjeistus itsenäiseen ajamiseen liikenteessä	I		IIII	III	I	3,4
Ajokoelomakkeen merkintöjen läpikäynti	I	II		IIII	I	3,4
Lisäohjeiden anto ajon aikana tarvittaessa	I	I	III	III	I	3,3
Itsearvion ja kokeen vastaanottajan arvion vertaaminen	II	II		IIII	I	3,1

Kokelaat arvioivat myös suorittamansa ajokoetta ja sen hyötyjä oman ajamisensa kannalta seitsemän väittämän kautta. Aihealueista enemmistö painottuivat tässäkin asteikon keskelle eli arvion "jonkin verran" kohdalle, joskin enemmistö vastaajista piti saamaansa palautetta "paljon" tai "erittäin paljon" oikeaan osuvana. Aiemminkin kokelaat ovat arvioineet ajokokeessa annetun palautteen erittäin myönteisenä, kun asiaa on tutkittu kokelaille suunnatussa asiakastytyväisyyystutkimuksessa ajokokeen uudistuksen yhteydessä (Laapotti et al., 1996). Ajokokeessa parannustarpeeseen viittaavia oli kaksi aihealuetta. Ajokokeen vastaanottajan käytöksen arvioi noin puolet vastaajista vähentäneen jännitystä "ei lainkaan" tai "vähän" ja halun kehittyä ekologisena kuljettajana koettiin lisääntyvän "vähän" tai "ei lainkaan" ajokokeen vaikutuksesta (Taulukko 20).

Taulukko 20. Kokelaiden arvio eräiden asioiden toteutumisesta ajokokeessa (asteikko: 1=ei lainkaan, 2=vähän, 3=jonkin verran, 4=paljon ja 5=erittäin paljon).

	Arvosana					Ka
	1	2	3	4	5	
Palaute ajokokeesta oli oikeaan osuvaa	I	I	I	IIII	III	3,7
Sain hyödyllistä tietoa ajotaidostani		II	IIII	II	II	3,4
Haluni kehittyä sosiaalisena kuljettajana lisääntyi	I	II	II	IIII	I	3,2
Käsitykseni omasta ajotaidostani tarkentui		III	III	III	I	3,2
Saamani tieto auttaa selviytymään liikenteessä		III	IIII	II		2,9
Ajokokeen vastaanottajan käytös vähensi jännitystäni	III	II	II	I	II	2,7
Haluni kehittyä ekologisena kuljettajana lisääntyi	III	III	III	I		2,2

3.4.2.2 Liikenneopettajien ja ajokokeen vastaanottajien käsitykset ajokokeen osa-alueiden toimivuudesta ja ajokokeen kestosta

Ajokokeen nykyistä kestoä pitivät sekä opettajat että tutkinnon vastaanottajat keskimäärin ”jokseenkin” tai ”täysin riittävänä”. Sekä opettajat että tutvot pitivät nykyisen ajokokeen osia myös keskimäärin ”jokseenkin riittävänä” kokelaiden ajotaidon arviointiin. Kysymykseen ajokokeen kyvystä erotella turvalliset ja vaaralliset kuljettajat, sekä opettajien että tutkinnon vastaanottajien vastaukset sijoittuivat keskimäärin ”jokseenkin riittämättömän” ja ”jokseenkin riittävän” välille.

Liikenneopettajat (n=20) ja tutkinnon vastaanottajat (n=5) arvioivat ajokokeen osa-alueita ja toimivuutta seuraavalla asteikolla: 1 = ”täysin riittämättömiä”, 2 = ”jokseenkin riittämättömiä”, 3 = ”jokseenkin riittäviä” ja 4 = ”täysin riittäviä” (Taulukko 21).

Taulukko 21. Opettajien ja tutkinnon vastaanottajien arviot ajokokeen kestosta, ajokokeen osien riittävydestä ajotaidon arviointiin sekä ajokokeen kyvystä erotella turvalliset ja vaaralliset kuljettajat.

	Arvosana				Ka
	1 Täysin riittämätön	2 Jokseenkin riittämätön	3 Jokseenkin riittävä	4 Täysin riittävä	
Ajokokeen kesto	Opettajat	I	IIIIIIII	IIIIIIIIII	3,5
	Tutvot	I	II	II	3,2
Ajokokeen osien riittävyys ajotaidon arviointiin	Opettajat	I	IIII	IIIIIIIIII	2,9
	Tutvot		IIII	III	3,0
Ajokokeen kyky erotella turvalliset ja vaaralliset kuljettajat	Opettajat	II	IIIIIIIIII	IIIIII	2,3
	Tutvot		III	II	2,4

3.4.2.3 Liikenneopettajien, ajokokeen vastaanottajien ja oppilaiden käsitykset ajotaidon osa-alueiden painotuksista autokouluopetuksessa ja ajokokeessa

Liikenneopettajat, autokouluoppilaat ja tutkinnon vastaanottajat arvioivat kaikki samanlaisella asteikolla kuinka paljon autokouluopetuksessa keskitytään ajotaidon osa-alueisiin ja miten hyvin nämä osa-alueet katetaan ajokokeessa.

Opettajat ja oppilaat pitivät useimpia ajotaidon osa-alueita sekä autokouluopetuksessa että ajokokeessa sopivasti katettuina. Tutkinnon vastaanottajat näkivät taas lähes kaikki ajotaidon osa-alueet opettajia ja oppilaita huomattavasti kriittisemmin. Seuraavassa keskitytään aihealueisiin, jotka nähtiin joko opetuksessa tai ajokokeessa liian vähän katettuina. Opettajien vastausten perusteella ajoreitin ja oman liikkumisen suunnittelu jää liian vähälle huomiolle autokoulussa, mutta tulee kuitenkin riittävästi katetuksi ajokokeessa. Samoin sosiaalisen paineen tunnistaminen ja siitä johtuvien riskien välttäminen jäivät hieman liian vähälle huomiolle niin opetuksessa kuin ajokokeessakin.

Liikenteen riskien monipuolista arviointia ei ole vielä riittävästi katettu opetuksessa eikä ajokokeessa. Myös liian vähän keskitytään opettajien mukaan sekä opetuksessa että ajokokeessa auton ajamiseen taloudellisesti, ekologisen au-

tonkäytön perusteiden ymmärtämiseen sekä ajamisen taloudellisuuden analysointiin (Taulukko 22).

Taulukko 22. Kuinka paljon autokoulussa keskitytään seuraaviin ajotaidon osiin ja miten hyvin ne katetaan ajokokeessa? Vastausten keskiarvot ryhmittäin (asteikko: 1=aivan liian vähän, 2=liian vähän, 3=sopivasti, 4=liian paljon, 5=aivan liian paljon).

		Liikenne- opettaja	Oppilas	Tutvo
Auton suunnan, sijainnin ja nopeuden säätely	Autokoulu	3,1	3,0	2,3
	Ajokoe	3,1	2,9	2,4
Liikennesääntöjen osaaminen ja ajaminen turvallisesti tavanomaisissa liikennetilanteissa	Autokoulu	3,0	3,0	3,0
	Ajokoe	2,8	2,9	2,8
Kevyen liikenteen huomiointi	Autokoulu	3,0	3,1	2,5
	Ajokoe	3,4	3,3	2,3
Ajoreittien ja oman liikkumisen suunnittelu	Autokoulu	2,4	2,6	1,0
	Ajokoe	3,1	3,0	1,8
Liikenteen riskien tunnistaminen ja välttäminen	Autokoulu	2,7	2,7	2,0
	Ajokoe	2,8	3,3	2,2
Sosiaalisen paineen tunnistaminen ja siitä johtuvien riskien välttäminen	Autokoulu	2,6	2,8	2,5
	Ajokoe	2,5	2,6	2,2
Auton ajaminen taloudellisesti	Autokoulu	2,8	2,4	2,8
	Ajokoe	2,6	2,4	2,4
Liikennetilanteiden havainnointi ja kehittymisen ennakointi	Autokoulu	2,9	3,2	2,4
	Ajokoe	2,9	2,9	2,3
Ennakoitavasti toimiminen ja toisten toiminnan ennakointi	Autokoulu	2,7	3,0	2,3
	Ajokoe	2,7	3,1	2,4
Oman tilan ja mielihalujen hallinta	Autokoulu	2,4	2,6	2,0
	Ajokoe	2,1	2,5	2,4
Liikenteen riskien monipuolinen arviointi	Autokoulu	2,6	2,9	2,0
	Ajokoe	2,7	2,8	2,0
Ekologisen autonkäytön perusteiden ymmärtäminen	Autokoulu	2,7	2,4	2,5
	Ajokoe	2,5	2,4	2,2
Ajaminen turvallisesti monipuolisissa liikennetilanteissa	Autokoulu	2,8	3,0	2,3
	Ajokoe	2,8	2,9	2,2
Etäisyyden säätely muihin tienkäyttäjiin	Autokoulu	3,0	3,0	2,5
	Ajokoe	2,9	2,8	2,8
Ajamisen taloudellisuuden analysointi	Autokoulu	2,4	2,4	2,0
	Ajokoe	2,3	2,5	2,0
Liikenteen vuorovaikutuksen analysointi	Autokoulu	2,6	2,4	2,0
	Ajokoe	2,7	2,5	2,2

Oppilaiden vastauksissa kertautuvat osittain samat sisällöt kuin opettajienkin vastauksissa. Oppilaiden mielestä oman tilan ja mielihalujen hallinta ja auton ajaminen taloudellisesti, ekologisen autonkäytön perusteiden ymmärtäminen ja ajamisen taloudellisuuden analysointi eivät tule riittävästi katetuksi autokoulussa eivätkä ajokokeessa. Opetuksessa oli oppilaiden mukaan liian vähän ajoreittien ja oman liikkumisen suunnittelua ja liikenteen riskien tunnistamisen välttämistä, joita heidän mukaansa taas on ajokokeessa jokseenkin sopivasti.

Tutkinnon vastaanottajien mukaan liikennesääntöjen osaaminen ja ajaminen turvallisesti tavanomaisissa liikennetilanteissa tulevat katetuksi sopivasti sekä opetuksessa että ajokokeessa. Liian vähän katettuina aihealueina he pitivät erityisesti ajoreittien ja oman liikkumisen suunnittelua ja liikenteen vuorovaikutuksen analysointia. sekä taloudellisen ajamisen analysointia (Taulukko 22).

3.4.2.4 Liikenneopettajien vastaukset kyselyn avoimiin kysymyksiin

Kuvaa, miten ajokokeen aika tulisi jakaa paremmin

Liikenneopettajat ehdottivat ajokokeen ajankäytön tehostamista, palautteen lyhentämistä ja kokeen kokonaiskestoja aina samaksi kaikille. Toisaalta osa oli tyytyväinen nykyiseen ajankäyttöön ja siihen että kokelas saa ajaa omassa rauhassa ilman aikapainetta ja että tämä myös kerrotaan kokeen alussa. Ajo-aikaan ehdotettiin myös pidennystä, jotta kokelaan ajotaidosta tulisi paremmin kokonaiskuva. Tosin samaan liittyen nähtiin myös kokelaan kuormittumisen lisääntyminen. Alkukeskustelu ja palautekeskustelu nähtiin myös kestoiltaan nyt sopivina.

Opettajien kannalta vaikeimpia asioita ajokokeessa

Vaikeaa on saada kovalle jännittäjille, joilla on ajotaito kunnossa, ajokortti ensimmäisellä yrityskerralla. Vaikeaa on heidän mielestään myös saada oppilas näyttämään jännityksestä huolimatta varsinaista osaamistaan kokeessa. Oppilaita on vaikeaa saada opettajien mielestä toimimaan oikein kaksikaistaisilla ajoradoilla, joissa kaistaviivamerkinnot puuttuvat. Myös reittien valinnat ja pysäköinti nähtiin vaikeina asioina. Oman ajotaidon arvioinnin merkitystä ei aina osata selvittää oppilaalle ja toisaalta ongelmia opettajille toisinaan tuottaa myös tutkinnon vastaanottajan palautteen tulkinta oppilaille. Oppilaan tultua hyväksytyksi kokeessa opettajan saama palautteen koetaan jäävän usein vähäiseksi.

Miten näitä kokeeseen liittyviä asioita voitaisiin kehittää?

Opettajat esittävät ajokertojen lisäämistä autokoulun opetukseen, koska ajomäärä ei nykyisin riitä. Oppilaiden valmentamisessa kokeeseen käytetään esimerkiksi harjoitusinssejä apuna. Itsearviointia ehdotetaan tehtäväksi tutkinnon vastaanottajan kanssa juuri ennen ajokoetta. Hylkäämisperusteiden ja perusteluiden toivottiin olevan selkeitä ja yksiselitteisiä. Tutkinnon vastaanottajien ja liikenneopettajien yhteisiä koulutuksia ja kehityskeskusteluja toivottiin lisää. Nyt kerran vuodessa tapahtuvina ovat liian harvoin. Ajo-opetuksessa tulisi enemmän selittää eri tilanteissa toimimista, mutta ei ajokokeessa. Samoin ajo-opetuksessa tulisi enemmän käyttää aikaa havaintojen teon opiskeluun. Tutkinnon vastaanottajien asenteita, käytöstä ja kokeeseen liittyviä ohjeita toivottiin mahdollisimman rennoiksi, että kokelaiden turha koejännitys lievenisi.

Miten näitä kokeeseen liittyviä asioita voitaisiin kehittää?

Ajo-opetuksen minimimääriä tulisi nostaa ja ohjata aikaa toisaalta käsittelyn ja toisaalta itsenäisen ajamisen harjoitteluun. Tämän seurauksena monen lähtökohta omatoimiseen ajamiseen olisi aivan toinen. Myös ajokoelomaketta tulisi jatkossa kehittää.

3.5 OSATUTKIMUS 4: LIIKENNEOPETTAJIEN, KOKELAIDEN JA AJOKOKEEN VASTAANOTTAJIEN HAASTATTELUT

3.5.1 Menetelmät

Kohderyhminä olivat tutkimuksessa mukana olleiden tutkinnon vastaanottajat ja kahden tutkinnon vastaanottajan ajokokeeseen osallistuneet kuljettajakokeilat ja heidän liikenneopettajansa. Liikenneopettajia haastateltiin sillä välin kun, kokelas oli ajokokeessa, ja kokelaita haastateltiin lyhyesti ajokokeen jälkeen. Tutkinnon vastaanottajien haastattelut tapahtuivat ajokokeiden palautteen jälkeen tapahtuneissa tutkijan ja kokeen arvioitsijoiden välisessä keskustelussa. Haastattelussa kysyttiin myös tutkinnon vastaanottajien näkemyksiä ajokokeen kehittämiseksi.

3.5.2 Tulokset

3.5.2.1 Kokelaiden haastattelut

Ajokokeissa olleita kokelaita oli yhteensä 13, joista viisi miestä ja kahdeksan naista. Kaikki olivat 18-vuotiaita. Kokeissa hylättyjä kolmea kokelasta ei saatu haastatteluun ja viittä kokelasta ei opettajan aikataulusyistä voitu haastatella. Vastaukset ovat aihealueittain ryhmiteltyinä.

Kokelaiden käsitykset ajokokeen toimivuudesta

Kaikki haastatellut kokelaat olivat läpäisseet ajokokeen. Ajokokeen yrityskerta oli kaikilla muilla ensimmäinen paitsi yhdellä miehistä toinen ja yhdellä naisista kolmas. Kokelaat vastasivat haastatteluissa yleensä hyvin lyhyesti ja joihinkin kysymyksiin vastattiin vain kyllä- tai ei-vastauksella enempää erittelemättä asiaa. Seuraavassa esitetään pelkistettynä kokelaiden vastausten sisällöt.

Tutkinnon vastaanottajan antama ohjeet ennen ajoon lähtöä olivat kaikkien vastanneiden kokelaiden mielestä riittäviä. Alkukeskustelu vähensi kahden mielestä jännitystä ja yhden mielestä se ei ainakaan lisännyt jännitystä. Yksi mainitsi koejännitystä helpottavan asiana sen, että tutkinnon vastaanottaja kysyi minne haluaisit ajaa. Myös tutkinnon vastaanottajan keskustelu kokelaan kanssa koettiin jännitystä vähentävänä (2 vastaajaa).

Kaikki vastasivat myönteisesti kysymykseen: "Keskittyikö koe olennaisiin asioihin?"

Positiivisena asiana mainitsi yksi ettei keskitytty käsittelyyn, vaan kokonaisuus oli tärkeä. Yhden mukaan katsottiin perusasioita, risteysajoa, kolmion takaa tuloa, liikennevaloissa ajoa ja vasemmalle kääntymistä samoin kuin yleensä ajo-opetuksessakin oli tehty. Yhden vastaajan mukaan oli erilaisia ajotilanteita.

Vastanneista kukaan ei sanonut, ettei olisi ollut vielä valmis kokeeseen. Siitä huolimatta ajokokeen lopputulosta jännitettiin ja jotkut olivat sitä mieltä, että olisi voinut ajaa enemmänkin ennen koetta. Tosin kaikki haastatteluun vastanneet kuitenkin läpäisivät kokeen. Enemmänkin ajoa henkilöautolla liikenteessä olisi voinut olla kuorma-autokorttia suorittaneen kokelaan mielestä.

Noin puolet kokelaista vastasi ennakoivansa tulevansa kokeessa hyväksytyksi. Loput olivat epävarmoja lopputuloksen suhteen.

Pääosin kokelaat kokivat, että ajokokeessa mitattiin turvallisuutta. Parin vastaajan mielestä sitä ei erityisesti katsottu ja pari vastaajaa ei osannut ottaa asiaan kantaa.

Kolmasosa vastanneista kokelaista oli sitä mieltä, ettei ajokokeessa ajaminen ollut vaikeampaa kuin ajo autokouluopettajan kanssa. Kahden vastaajan mielestä vaikeus liittyi tutkinnon vastaanottajaan. Toisen mielestä vaikeaa oli se, että opettaja kommentoi ajamista ja toisen mielestä se, että tutkinnon vastaanottaja oli opettajaan verrattuna vieras ja antoi ohjeita eri tavalla. Kahden kokelaan mielestä käsittely ajokokeessa oli vaikeampaa, mikä johtunee koejärjestyksestä. Yhden kokelaan mielestä lumi teki ajosta vaikeampaa ja yhden mielestä opasteiden mukaan ajaminen.

Kaikki kokelaat olivat samaa mieltä tutkinnon vastaanottajan kanssa omasta ajosta ja sen arvioinnista. Tutkinnon vastaanottaja huomasi heidän mielestään virheitä, joita he itsekin olivat ajossa huomanneet. He olivat myös tutkinnon vastaanottajan kanssa melko lailla samoilla linjoilla ajon arvioinnin suhteen.

Kysymykseen olisiko joitain virheitä, joita tulisi sallia ei osattu sanoa oikein mitään, kun oli hyväksytty ajokoe takana. Yhden kokelaan mielestä oli paikallaan, että häntä ei hylätty kaista-ajon epätarkkuuden takia, koska lumi peitti kaistaviivat. Toinen mainitsi ajovalojen unohtumisen kokeen alussa.

Kysymykseen, miten ajokoe vastasi annettua ajo-opetusta, vastasivat kaikki, että vastasi pääosin niitä asioita, joita oli ajo-opetuksessakin käyty läpi.

Vastanneista kokelaista kaikki olivat sitä mieltä, ettei ajo-opetuksessa harjoiteltu mitään tiettyjä ajotilanteita erityisesti koetta varten. Harjoittelun kohteena olivat olleet esimerkiksi kuolleiden kulmien tarkistukset, kevyen liikenteen huomiointi ja yksisuuntaiselle kadulle kääntymiset, kaista-ajo ja yleensäkin sellaiset asiat, joissa koettiin ajotaidon puutteita.

Ajon jälkeen pidettyyn palautekeskusteluun liittyvään kysymykseen: Antoiko kokeen lopussa ollut palautekeskustelu eväitä jatkokehittämiseen? vastattiin seuraavasti:

Naisten vastaukset:

- Kyllä.
- Se oli tosi hyvä. Auttaa harjoitteluun jatkossa.
- Joo; antoi tietoa.
- Antoi eväitä, oli hyvä.
- Kyllä, tuli myös positiivisiakin asioista palautetta ja perustelut oli hyviä.
- Kyllä, kattavia juttuja, kokonaisuutta katsoi. Eväitä sai jatkoon.

- Hyvä oli tiesin aika hyvin, mitä tulee. Joissain asioissa tulee olla varovaisempi. Juuri tämä muiden huomioiminen, että muistaa katsoa. Eväitä sai. Täytyy olla varovaisempi.

Miesten vastaukset:

- Joo. Kaistat täytyy ottaa paremmin huomioon.*
- Kertoi, mitkä oli virheet, ettei tulisi kolareita ja että turvallisuus paranisi.*
- Oli hyvä, ehdottomasti. Kertoi myös siitä, mitä itse ei huomannut ja sai palautetta niistä. Tosi hyvä juttu.*
- Keskustelu oli hyvä. Sai tietää virheet ja mitä huomioida jatkossa.*
- Tuli paljon asiaa, jotkut oli samoja kuin itsekin huomasi. Eväitä sai jatkoon.*

3.5.2.2 Liikenneopettajien haastattelut

Tutkimuksessa haastateltiin yhteensä 16 Turussa toimivaa liikenneopettajaa Turun ajotutkintotoimipaikassa. Haastatelluista opettajista oli 14 miehiä ja kaksi oli naisia. Opettajien ikäjakauma vaihteli 25 vuodesta noin 60 vuoteen. Miesopettajien ikä oli keskimäärin 43 vuotta ja naisopettajien ikä oli 33 vuotta. Liikenneopettajana toimimisaika vaihteli 1,5 vuodesta 40 vuoteen ja oli keskimäärin 18 vuotta. Haastattelut toteutettiin samaan aikaan, kun kokelas oli suorittamassa ajokoettaan.

Mitkä ovat ajokokeen suurimmat ongelmakohdat ja kehittämismahdollisuudet?

Yhtenä merkittävä ongelmana mainittiin kokelaiden jännittäminen sekä ennen koetta että kokeen aikana. Jännitys saattaakin opettajien mukaan tuhota kokelaan suorituksen. Syynä jännittämiseen nähtiin mm. kokelaiden tottumattomuus osoittaa taitojaan tämäntyyppisessä "näyttökokeessa". Toisaalta nähtiin myös toiminnan inhimillisestä luonteesta johtuvat vaikeudet. Ongelmana ovat tutkinnon vastaanottajien erilaiset tyylit toimia sekä tutkinnon vastaanottajan tunteiden vaikutus vuorovaikutukseen kokelaan kanssa. Toisaalta tutkinnon vastaanottajan inhimillisyyden nähtiin olevan vahvuus. Tutkinnon vastaanottajan herkkyyks ja ihmistuntemus voivat edesauttaa vuorovaikutusta ja sitä kautta kokelaan parempaa kokeesta suoriutumista. Opettajien mukaan yhtenä ratkaisuna olisi mahdollisuus valita hiljaiselle ja pelokkaalle kokelaalle kannustava tutkinnon vastaanottaja ja taas hurjastelijalle tiukempi.

Ongelmalliseksi koettiin myös se, että kokeesta johtuvat tekijät, esimerkiksi liikennetilanteiden vaihtelusta syntyvät erot, vaikuttavat kokeen lopputulokseen ja kokelaat ovat tämän vuoksi eriarvoisessa asemassa. Toisaalta myös eri ajo-reittien käyttö aiheuttaa kokelaille erilaisen vaatimustason. Näiden ongelmien merkitystä lisää vielä sekin, että koe on vain pieni näyte kokelaan ajotaidosta. Ajokokeessa suoriutumista ja kokeen arviointia voivat merkittävästi haitata myös kokelaan huono kaupunkituntemus, joka voi kokonaan estää ajon suunnittelun pidemmälle, kun kokelaalta puuttuvat tutussa ympäristössä toimintaa ohjaavat sisäiset mallit. Tästä seuraa, että on turvauduttava opasteiden tai välittömien ajo-ohjeiden mukaan ajamiseen. Myös liikenteenohjauksen epäselvyydet nähtiin yhtenä kokelaiden virheitä lisäävänä ja ajokokeen luotettavaa arviointia hankaloittavana tekijänä.

Epäilyksiä esitettiin myös ajokokeen arvioinnin oikeudenmukaisuudesta ja siitä, ovatko hylkäämisen taustalla joskus tietyt hylkäyskiintiöt. Toisaalta opetuksen määrän epäiltiin joskus vaikuttavan kokeen arviointiin. Kokeessa menestymisen ennustamisen koettiin toisinaan olevan vaikeaa, kun hyvä kokelas voi tulla hylätyksi ja vastaavasti heikompi tasoiseksi koettu kokelas taas hyväksytään. Kysymykseen arviointien oikeudenmukaisuudesta nähtiin yhtenä mahdollisena syynä opettajien ja tutkinnon vastaanottajien erilaiset näkemykset, jotka voivat liittyä erilaiseen toimenkuvaan. Ratkaisuna tähän ehdotettiin tutkinnon vastaanottajan toimimista välillä opettajana. Kokelaan arvioinnin myötä myös opettajat kokevat olevansa arvioinnin kohteena. Ajokokeen ja tutkinnon vastaanottajien nähtiin kuitenkin kehittyneen myönteiseen suuntaan vuosien mittaan. Ongelma nähtiin edelleen siinä, miten päästäisiin vaikuttamaan kokelaiden asenteisiin, kun ajokokeessa kokelas pyrkii toimimaan odotusten mukaisesti, eivätkä asenteet välttämättä näy toiminnassa.

Itsearviointien toimivuus

Liikenneopettajien enemmistön mielestä itsearviointi ei ole toimivaa eikä ymmärtänyt itsearviointien merkitystä ajokokeessa kokelaiden palautetta helpottavana keinona. Jotkut opettajista sanoivat kuitenkin käyttävänsä itsearviointeja myös opetuksessa. Joidenkin mukaan itsearviointit toimivat fiksuilla oppilailla, mutta eivät ongelmaoppilailla. Ongelmaksi koettiin myös se, että kokelaat eivät tiedä vaikuttaako itsearviointi ajokokeen arvioon. Joku opettajista ehdotti, että kokelaan pitäisi tehdä itsearviointi tutkinnon vastaanottajan kanssa. Arviointiskaalan suppeutta moitittiin, kun todellisuudessa voi käyttää vain arvoja 2 ja 3. Suppeudestaan huolimatta arviointi antaa kuitenkin kuvaa kokelaan taidoista.

Opettajien mukaan kokelaat eivät kuitenkaan täysin ymmärrä itsearviointien merkitystä ja itse he eivät pidä niitä kovinkaan hyödyllisinä, ja että kokelaat eivät tosissaan paneudu asiaan. Arvioalueita moitittiin myös liian yleisiksi (vrt. esimerkiksi sosiaaliset taidot) ja kokelaiden kannalta vaikeiksi käyttää, kun kokelaalta puuttuu vertailupohja ja on vain vähän kokemusta. Joku opettajista epäili itsearvioinneilla pyrittävän ehkä koulun arviointiin, koska arviointit ovat hänen mukaansa pääosin opettajien tekemiä.

Ajokokeen osa-aluejako

Ajokokeen osa-alueista risteysajon ja kaista-ajon erottelua pidettiin osittain keinoitekoisina, koska käytännössä menevät päällekkäin. Maantieajon mahdollisuus ajokokeessa nähtiin pääasiassa positiivisena. Osa-alueisiin jakoa pidettiin yleensä toimivana vaikka jaottelusta ei nähty olevan mitään erityistä hyötyä opettajan tai kokelaan kannalta. Osa-aluejakoa ehdotettiin muutettavaksi siten, että olisi taajama-ajo ja maantieajo.

Käsittelyn arviointi ajokokeessa

Käsittelyä arvioidaan opettajien mukaan nykyisellään riittävästi ajokokeessa liikennetilanteiden yhteydessä. Tutkinnon vastaanottajilla koetaan olevan myös taitoa arvioida ja antaa palautetta käsittelystä. Lisää opetusaikaa toivottiin 30 ajokerran lisäksi vielä erikseen käsittelyopetukseen. Ehdotuksena oli, että käsittelykoe voisi olla jo koululla.

Liikennetilanteiden arviointi ajokokeessa

Opettajien mukaan tutkinnon vastaanottajien väliset erot liikennetilanteiden arvioinnissa ovat nykyisin pieniä. Positiivisena asiana nähtiin se, että kokelaalle tarjotaan usein mahdollisuus ajaa itselle tuttuun paikkaan, ja että voi esittää toiveita tämän suhteen ajokokeessa. Sattuman vaikutus liikennetilanteiden vaikeusasteeseen nähtiin kuitenkin suurena. Liikennetilanteiden arvioinnissa koettiin tarkasteltavan nykyisin ajoa enemmän kokonaisuutena, vaikkakin joskus ajokokeen hylkyä perustellaan yhdellä yksittäisellä tilanteella ja tämä koetaan epäoikeudenmukaisena. Tiettyjen kaikkien tiedossa olevien ajokoereittien käyttöönottoa ehdotettiin.

Ajokokeen nykyinen kesto

Ajokokeen nykyistä kestoja opettajat pitivät pääosin sopivana ja noin 25-30 minuutin ajoaikaa riittävänä. Jossain tapauksessa ajateltiin mahdollisen pienen lisääjän tuovan helpotusta kokelaan jännittämiseen.

Palautekeskustelun kehittäminen

Palautteen suhteen opettajien mielipiteet jakautuivat kahtia. Osa oli sitä mieltä, että kokelas ei tunnekuohun takia hyödy palautteesta, jos koe on hyväksytty, eikä ainakaan siinä tapauksessa, että koe on hylätty. Palaute, jossa kerrotaan pelkästään ajossa tapahtuneet virheet ei myöskään ole opettajien mukaan kehittävää palautetta. Opettajan tulisi olla myös palautekeskustelussa mukana, jotta palautetta tulisi myös muusta kuin kokelaan ajosta ja palautekeskustelussa mukanaoloa pidettiin myös opettajan oman työn kehittämisen kannalta hyvänä. Osa opettajista piti palautteita onnistuneina, varsinkin kun kokeen tulokset perustellaan ja käydään läpi ajossa ilmenneet sekä positiiviset että negatiiviset asiat. Tähän sisältyy parhaimmillaan ajossa tulleiden tilanteiden ja kokeilaiden vahvojen ja heikkojen puolien sitominen palautteessa yhteen. Palautetta pidettiin tärkeänä kokelaan ajotapojen muokkaamisessa myös siinä tapauksessa, että ajokoe oli hyväksytty.

Vastaavatko opetus ja tutkinto toisiaan?

Opettajien mukaan ajokoe ja ajo-opetus ovat viime aikoina lähentyneet ja tällä hetkellä jo melko hyvin vastaavat toisiaan. Tämä johtuu heidän mukaansa siitä, että tutkinto ohjaa annettavaa opetusta. Erityisen hyvin erään opettajan mukaan yhtenevyys ajokokeen ja opetuksen välillä toteutuu turvallisuuden, taloudellisuuden ja sosiaalisuuden osalta. Tekijä, joka estää opetuksen ja tutkinnon vastaavuutta on opettajien mukaan mm. se, että opetuksessa korostuu enemmän kokonaisuus ja tutkinnossa taas yksityiskohdat. Tähän liittyy myös kommentti, jossa todetaan ajokokeen olevan vain pieni otos kokelaan ajotaidosta. Tähän otokseen vaikuttavat sitten monenlaiset ajokokeen tilannetekijät ja kokelaan sekä tutkinnon vastaanottajan persoonatekijät. Tutkinnon ja opetuksen vastaavuutta haittaa myös kokelaan jännittäminen ajokoetilanteessa. Ajokoetilannetta helpottavana asiana opettajien mielestä on kokelaiden toiveiden huomioonottaminen.

Ajokokeessa ongelmia aiheutuu mm. siitä, että tullaan kokeeseen liian vähällä ajamisella ja itsenäisiä ajotehtäviä ei ole ehditty vielä harjoitella.

Eräs opettaja ehdottaa I-vaiheeseen kokelaan ajotaidon arviota tehtäväksi autokoulujen välisellä ristiinarvioinnilla, jonka jälkeen seuraisi 0,5-1 vuoden välivaihe ja sen jälkeen varsinainen ajokoe II-vaiheen jälkeen. Välivaiheessa olisi tarkka liikenneerikkomusseuranta, josta toimitettaisiin lista varsinaiseen kokeeseen ja tehdyt liikenneerikkomukset siirtäisivät ajokortin saantia.

Ongelmia tuottavat opetukseen ja tutkintoon muutamat risteykset, joissa toiminta ei opettajien mukaan perustu selkeästi liikenteen ohjaukseen, vaan on erikseen harjoiteltava. Toimintaa näissä risteyksissä joudutaan hiomaan ajo-opetuksessa ja ne vievät tehokasta opetusaikaa. Samoissa risteyksissä tapahtuu onnettomuuksia kokeneille kuljettajille ja usein ajokokeen hylkäämiseen johtavia virheitä kokelaille.

Pitäisikö ajokoetta tai ohjeistusta muuttaa?

Ajokokeen ohjeistuksen ja tiedonkulun siitä koettiin olevan kunnossa. Parannusehdotuksena esitettiin, että toiveita ajokokeessa esimerkiksi reitin suhteen voitaisiin kysyä kaikilta kokelailta. Käsittelyn sisällyttämistä normaaliin ajotehtäviin pidettiin onnistuneena. Maantieajoa toivottiin ajokokeeseen nykyistä enemmän.

Mitataanko tutkinnossa nyt "oikeita" asioita?

Opettajien mukaan tutkinnossa mitataan niin oikeita asioita kuin se inhimilliseltä kannalta on mahdollista eli parannettavaa ei heidän mukaansa oikeastaan ole.

Pitäisikö opetussuunnitelmaa ja opetusta muuttaa?

Osa opettajista on tyytyväinen nykyiseen opetukseen, eikä näe tarvetta muuttaa opetussuunnitelmaa. Kuitenkin useat opettajat kokivat opetuksessa aikapulan ja toivoivat lisää ajokertoja opetussuunnitelmaan. Joissain kouluissa käsittelyyn käytettiin aina 2 ajokertaan 30 ajokerran lisäksi ja joissain kouluissa ajetaan 2 ajokertaa talvella enemmän. Maantieajon opetusta toivottiin lisää. Opetuksen II-vaiheeseen tuloa toivottiin aikaistettavan niin, että se olisi mahdollista 1-3 kuukautta ajokorttiin saannista. Taloudellista ajoa toivottiin lisää I-vaiheen opetukseen ja erillistä taloudellisen ajon kurssia II-vaiheeseen. Myös sosiaalisten taitojen ja vuorovaikutuksen kehittämiseen muiden tielläliikkujien kanssa haluttiin lisää ajokertoja. Ajoneuvon huoltoon liittyviin asioihin ja esimerkiksi renkaanvaihtoon haluttiin myös enemmän aikaa. Toisen oppilaan ajon seuraaminen nähtiin hyödyllisenä ja keskustelua herättävänä. Tätä käytetäänkin opettajien mukaan yleisesti maaseutukouluissa.

Opetetaanko sellaisia asioita, joita ei tutkinnossa mitata?

Auton kuntoon ja huoltoon liittyvät tarkistuksia opetetaan jonkin verran, mutta aiheeseen liittyvää ei ajokokeessa juurikaan ole. Taskuparkkia jotkut harjoittavat myös oppilaille sekä pysäköintiä pysäköintihalleissa. Vasemmalle kääntyminen risteyksissä, joissa on jälkivihreä on yksi harjoituksen kohteista, jota ei usein tule ajokokeessa. Jotkut opettajat harjoittavat myös ohituksia, liukkaalla ja pimeällä ajoa sekä vaikeissa olosuhteissa ajoa yleensä. Aihe, joka joidenkin oppilaiden kohdalla teettää töitä, on oman tilan hallinnan opetus. Tämä ei ajokokeessa juurikaan tule esille.

Tiedonkulku opettajien ja tutkinnon vastaanottajien välillä

Tiedonkulku toimii opettajien mielestä hyvin ja asioista voidaan aina keskustella ja on helppo puhua. Sähköiset välineet ovat myös parantaneet tiedonkulkua eikä erityisiä ongelmia tiedonkulussa nähdä tutkinnon vastaanottajien ja liikenneopettajien välillä. Tiedonkulkua autokoulun johtajan ja liikenneopettajien välillä on sen sijaan liikenneopettajien mukaan varaa kehittää.

3.6 OSATUTKIMUS 5: MITEN AJOKOKEEN OHJEISTUS JA OPETUSSUUNNITELMA TUKEVAT TOISIAAN

3.6.1 *Suomalaisen kuljettajantutkinnon ajokokeen ohjeet*

Tutkimuksen yhtenä kysymyksenä oli, miten B-luokan opetussuunnitelma (AKE, 2003) ja AKEn ajokoeohjeistus B-luokan osalta (AKEn ohje 16/2005) tukevat toinen toisiaan? Kyse on siten ajokokeen sisältövaliditeetista (kriteerivaliditeetti), jossa kriteerinä on B-luokan opetussuunnitelma kirjoitettuna suunnitelmana. Sisältövaliditeettia toiselta näkökulmalta, kriteerinä opetussuunnitelma, voidaan luonnollisesti tarkastella myös toteutuneen opetuksen eli opetussuunnitelman toteutumisen avulla. Tätä sisältövaliditeettia tarkasteltiin edellä tutkinnon vastaanottajien, kokelaiden ja opettajien haastattelujen ja kyselyvastauksien avulla.

Katilan ja Keskisen (2003) selvityksessä suomalaisesta kuljettajakoulutusjärjestelmästä verrattuna GDE-mallin vaatimuksiin todettiin, että mallin alimmat tasoilla toisaalta tiedot ja taidot sekä riskit ovat hyvin opetuksen kohteena. Myös kuljettajantutkinnon ajokokeen todettiin hyvin kattavan vastaavat osaamisen alueet. Mallin ylemmät tasot, kolmas ja neljäs taso, jäivät kuitenkin heikosti arvioituiksi. Yhtä hyvin eivät kuitenkaan Katilan ja Keskisen (2003) mukaan toteutuneet itsearviointien hyväksikäyttö arvioinnissa. Tulokset vastaavat hyvin EU-projektin TEST (Baughan et al., 2005) tuloksia, kuitenkin niin, että suomalaisessa ajokokeessa ainoana Euroopassa oli mukana itsearvioinnin hyväksikäyttö. Ruotsin siirtyessä uuteen opetussuunnitelmaan tulee siellä kuljettajantutkinnon ajokokeeseen yhdeksi osaksi myös itsearviointi (Sundström, 2005).

3.6.2 *Kuljettajaopetuksen opetussuunnitelman tavoitteet*

Ajoneuvohallintokeskuksen 4.6.2004 hyväksymän kuljettajaopetussuunnitelman ensimmäisen vaiheen tavoitteet on jaettu kolmeen osaan, turvallisuus, sosiaalisuus ja ekologisuus.

Turvallisuusteemaan liittyen oppilaan tulee hallita auton sijainti, suunta ja nopeus. Lisäksi hänen tulee osata liikennesäännöt, tunnistaa ja välttää riskejä sekä osata kontrolloida omaa tilaansa ja mielihalujaan.

Turvallisuus on kuljettajaopetuksen tärkein tavoite. Turvallinen kuljettaja tuntee vastuunsa paitsi itsestään ja ajoneuvostaan myös muista tienkäyttäjistä ja erityisesti kevyestä liikenteestä. Turvallinen kuljettaja osaa tunnistaa riskejä, välttää niitä tai sovittaa oman ajamisensa riskien mukaan, esimerkiksi alentamalla ajonopeutta. Oman tilan hallinta on erityisen painotettava asia nuorten kuljettajien koulutuksessa.

Sosiaalisuusteeman alla esitetään I-vaiheessa kaksi tavoitetta, joiden täytyttyä oppilas osaa toimia ennakoitavasti ja ennakoida toisten tienkäyttäjien toimintaa sekä osaa tunnistaa sosiaalisen paineen ja kykenee välttämään siitä johtuvat riskit.

Sosiaalisuus on liikenteen turvallisen ja sujuvan vuorovaikutuksen edellytys. Toisten huomioon ottaminen, ennakointi ja oma ennakoitavuus muodostavat perustan vuorovaikutustaidoille. Tienkäyttäjryhmien erityispiirteet on ymmärrettävä.

Ekologisuusteeman liittyen oppilaan tulee oppia ajamaan autoa *taloudellisesti, havainnoida ja ennakoida* liikennetilanteiden kehittymistä, *suunnitella* ajoreittejä ja omaa liikkumistaan sekä ymmärtää *ekologisen autonkäytön* perusteet.

Ekologisuus on liikkumisen ja auton käytön keskeinen tavoite. Kuljettajan on oivallettava oman toimintansa merkitys sekä ympäristöhaittojen minimoinnissa että oman ajonsa taloudellisuudessa. Taloudellinen ajotapa on myös turvallista ja toiset huomioon ottavaa.

Arviointien osuus ajotaidon opettamisessa ja oppimisessa

Opetussuunnitelmassa korostetaan arviointien osuutta oppimistavoitteiden saavuttamisessa. Kuljettajaopetuksen tavoitteiden saavuttamista ja yksilöllistä opetusta voidaan edistää ajo-opetuksen eri vaiheisiin sijoitetuilla oppilaan omilla arvioinneilla (itsearviointi), liikenneopettajan arvioinneilla (mm. käsittelyn arviointi ajo-opetuksen alussa) sekä tutkinnon vastaanottajan arvioinneilla (kuljettajantutkinto).

Arviolla ajoneuvon hallinnasta varmistetaan, että oppilas hallitsee perusasiat **ajoneuvon käsittelystä**. Arviointikriteereinä ja arvioinnin aiheena ovat:

- Sujuvat siirrot viivyttelemättä ja moottoria sammuttamatta
- Auton ryömittäminen eteen- ja taaksepäin: moottoria sammuttamatta, rynnäilemättä
- Mäkilähdöt käsijarrulla ja ilman: moottoria sammuttamatta
- Suorakulmakäännös eteen ja oikealle ja vasemmalle: turvallinen ajolinja
- Kulmaperuutus valinnaisesti oikealle tai vasemmalle: kääntäminen oikeaan suuntaan
- Vaihtaminen: turvallisesti, taloudellisesti, havainnointi ja ajolinja säilyttäen

Arviolla **liikennetilanteiden hallitsemisesta** varmistetaan oppilaan toimiminen turvallisesti ja muut tienkäyttäjät huomioiden yksittäisissä liikennetilanteissa. Arviointikriteereinä ja arvioinnin aiheina ovat:

- Auton käsittely taajamaliikenteessä (liikkeellelähdöt, mäkilähdöt, vaihtaminen, ohjaaminen, peruuttaminen ja pysäköinti). Ajaminen itsenäisesti, tavallisissa liikennetilanteissa.
- Kevyen liikenteen huomiointi. Ajaminen itsenäisesti monipuolisissa liikennetilanteissa.
- Vuorovaikutus muiden tienkäyttäjien kanssa (omista aikeista viestiminen, merkinannot, väistämisen osoittaminen sekä muiden aikeiden ymmärtäminen). Ohjatusti, tavallisissa liikennetilanteissa.
- Havainnointi (katseen suuntaaminen eteen, sivuille, taakse: peilit, katveet). Itsenäisesti, monipuolisissa liikennetilanteissa.

- Liikennetilanteiden arviointi (ajoitus, kiireettömyys). Ohjatusti, tavallisissa liikennetilanteissa.
- Nopeuden säätely. Itsenäisesti, tavallisissa liikennetilanteissa.
- Liikenteenohjauksen noudattaminen. Itsenäisesti tavallisissa liikennetilanteissa.
- Ajojärjestys (säännöt, omista oikeuksista luopuminen tarvittaessa, tasa-arvoiset, eriarvoiset sekä liikennevaloristeykset). Itsenäisesti, tavallisissa liikennetilanteissa.
- Ajolinja (tasa-arvoiset, yksisuuntaiset sekä ohjatut risteykset, kaista-ajo, kaistan vaihto). Itsenäisesti, tavallisissa liikennetilanteissa.
- Etäisyys muihin tienkäyttäjiin. Itsenäisesti, monipuolisissa liikennetilanteissa.

Arviolla **itsenäisestä ajamisesta** varmistetaan, että oppilas osaa ajaa itsenäisesti vaaratilanteita havaiten tunnistaen ja välttäen. Arviointikriteereinä ja arvioinnin aiheina ovat: Taajamassa ja maantiellä ajossa ovat samat jo edellä liikennetilanteiden hallintaan liittyvinä mainitut turvallisen ajamisen perustaidot.

Opetuksen ensimmäisen vaiheen jälkeen suoritettavalla **kuljettajantutkinnolla** varmistetaan oppilaan perustiedot, -taidot ja -asenteet itsenäisenä kuljettajana.

3.6.3 Kuljettajantutkinnon ajokoe verrattuna opetussuunnitelmaan

Heti aluksi on todettava, että niin selkeä ja johdonmukainen kytkentä opetussuunnitelman ja ajokokeen välillä, kuin tällä hetkellä meillä Suomessa on, on kansainvälisesti vielä harvinainen. Suomessa ajokoetta pidetään selkeänä ja keskeisenä osana kuljettajakoulutusta. Myös kansainvälinen kehitys on etenevässä tähän samaan suuntaan (Baughan et al., 2005). Ruotsin uuden GDE-malliin perustuvan opetussuunnitelman ja ajokokeen välinen kytkentä on tästä suuntauksesta hyvä esimerkki. Norjassahan on jo aikaisemmin toteutettu kuljettajakoulutuksen kokonaisuudistus, jossa lähtökohtana on GDE-malli.

Ajoneuvohallintokeskuksen ohjeessa 60/2005 (7.9.2005) kuvataan mm. B-luokan ajokokeen käytännön toteutus vaiheittain ja arviointikriteerit toimintatilanteittain ja ajamisen perustaidoittain: havainnointi, arviointi, nopeuden säätely, vuorovaikutus, ajoneuvon sijainti ja liikenteen ohjauksen noudattaminen. Arvioitavat ajamisen perustaidot eroavat kuitenkin hieman käsitteistöltään opetussuunnitelman käyttämisestä, kuten kohta havaitsemme.

Toinen merkittävä asia on, että ajokoeohjeessa käsitellään ajokokeen tavoitteita (turvallisuus, sosiaalisuus, ekologisuus ja ajamisen perustaitojen soveltaminen monipuolisesti erilaisissa liikennetilanteissa) varsin yleisellä tasolla viittaamalla opetussuunnitelman tavoitteisiin. Kansainvälisesti katsoen poikkeuksellisen myönteinen asia on opetussuunnitelman tavoitteiden ottaminen ajokokeen tavoitteiksi. Tämän tärkeän kytkennän perustelu olisi kuitenkin hyvä kirjoittaa nykyistä selkeämmin ja yksityiskohtaisemmin ajokokeen ohjeeseen.

Kokonaisarvioissa palataan turvallisuuteen, sosiaalisuuteen ja ekologisuuteen, mutta kuvattaessa perustaitojen arviointikriteereitä ei näitä kolmea ole selkeästi

otettu esiin. Tämä saattaa hankaloittaa arvioijan tehtävää ja osittain heikentää opetussuunnitelman ja ajokokeen välistä yhteyttä.

Seuraavassa verrataan ajokokeessa esiintyvää käsitteistöä opetussuunnitelmassa esiintyvään. Ajokokeen käsitteet esitetään ensin ja sitten vastaava käsite opetussuunnitelmassa.

Ajokoeohjeessa: havainnointi, opetussuunnitelmassa: havainnointi

Havainnoinnissa on kysymys asioiden aktiivisesta etsimisestä ja poimimisesta. Kokenut kuljettaja havaitsee paremmin olennaisia asioita kuin kokematon. Havainnointivirheet lisäävät onnettomuusriskiä. Vaaratilanteet ja konfliktitilanteet aiheutuvatkin usein puutteellisesta havainnoinnista. Oppilaan on havainnoitava aktiivisesti kaikkiin suuntiin sekä ajoneuvon sisälle. Havainnointia voidaan arvioida oppilaan katseen suuntaamisen ja peilien käytön perusteella.

Havainnoinnin käsite on identtinen ajokokeessa ja opetussuunnitelmassa.

Ajokoeohjeessa: arviointi, opetussuunnitelmassa: arviointi

Arviointi seuraa havainnointia ja onnistunut arviointi edellyttää riittävää havainnointia. Oikean arvioinnin tuloksena on tavallisesti hätäilyltä välttyminen. Arviointivirheestä onkin kysymys, kun oppilas on havainnoinut oikein, mutta sitten arvioinut liikennetilanteen väärin. Useimmiten tilannetta pyritään korjaamaan joillakin hätäisillä ratkaisulla. Myös kuljettajan tunnetilojen muutokset vaativat arviointia siksi, että ne voivat lisätä onnettomuusriskiä.

Arvioinnin käsite on identtinen ajokokeessa ja opetussuunnitelmassa.

Ajokoeohjeessa: nopeudensäätely, opetussuunnitelmassa: ajonopeus tai nopeuden säätely

Käytettävän nopeuden tulee sopia määräyksiin, liikennetilanteeseen, liikenneympäristöön, keliin ja kuljettajan kykyihin. Käytännössä tämä tarkoittaa sitä, että oppilas ajaa sellaisella nopeudella, että hän kykenee havainnoimaan riittävästi muuta liikennettä ja hallitsemaan ajoneuvonsa. Hänelle on jäätävä riittävästi pelivaraa muiden tekemien virheiden ja yllättävien tilanteiden aiheuttaman vaaran välttämiseen. Taajama-alueella suurin sallittu nopeus on varsin usein tilannenopeutena liian suuri (jalankulkijat, heikot näkemät risteyksissä, pysäköidyt ajoneuvot jne.). Vähäinen epävarmuus nopeudensäätelystä sallitaan; se huomioidaan joka tapauksessa ajoneuvon käsittelyn arvioinnissa. Oppilaan kuitenkin pyrittävä ajamaan muun liikenteen rytmissä.

Ajokokeen ja opetussuunnitelman käsitteet vastaavat hyvin toisiaan. Ajokokeen ohjeessa (s. 6) annettu ohje, jonka mukaan oppilaan on kuitenkin pyrittävä ajamaan muun liikenteen rytmissä, on jonkin verran ongelmallinen. Samalla sivulla kuitenkin mielestämme aivan oikein, esitetään, että yli 10 km/h ylinopeus on konflikti. Nopeudensäätelyn ohjetta tulisikin tarkentaa koskemaan nopeusrajoituksen mukaan etenevän liikenteen rytmi sellaiseksi, johon kokelaan on sopeuduttava.

Toimintavirheenä esitettävä ”tarpeettoman hitaasti ajaminen” on myös hieman ongelmallinen, koska se tarjoaa tutkinnon vastaanottajalle runsaasti tulkinnan

mahdollisuuksia. Olisi hyvä, jos tätä kohtaa konkretisoitaisiin esimerkiksi toteamalla, että kokelas käyttää tavallisuudesta poikkeavan pientä vaihdetta kyseiseen liikennetilanteeseen nähden.

Ajokoeohjeessa: vuorovaikutus, opetussuunnitelmassa: merkinannot

Vuorovaikutuksella tarkoitetaan tienkäyttäjien välistä viestintää ja eri tienkäyttäjäryhmien erityispiirteiden huomioonottamista, kuten suuntamerkin johdonmukaista ja oikea-aikaista käyttöä, nopeuden säätelyä ja kaistan ja ajolinjan valintaa esimerkiksi risteystä lähestyttäessä, käsimerkkejä ajovuorojen selkiyttämiseksi sekä ajo- ja suuntavaloilla annettavia merkkejä ohitettaessa. Äänimerkin käyttö on rajattava jo syntyneestä vaaratilanteesta varoittamiseen tai sen syntymisen estämiseen, esimerkiksi sivutieltä lähestyvän ajoneuvon tai väylällä olevan pyöräilijän varoittamiseksi. Lisäksi kuljettajan on havaittava ja kyettävä ymmärtämään toisten tienkäyttäjien merkit.

Ajokokeen ja opetussuunnitelman käyttämät käsitteet eroavat toisistaan, mitä ei voida pitää myönteisenä asiana, kun kyseisiä käsitteitä koskevia asioita on kyettävä kertomaan kokelaille ja opettajille. Vuorovaikutus käsitteen nimenä on kuitenkin sattuvampi kuin merkinannot, joka on käsitteen alaltaan kapeampi. Olisi siten parempi, että opetussuunnitelmaa uudistettaessa siinä otettaisiin käyttöön vuorovaikutuksen käsite.

Ajokokeen vuorovaikutuksen arviointia koskevaa (yllä olevaa) tekstiä olisi hyvä selkiyttää. Nyt vuorovaikutusta kuvataan, aivan oikein, tienkäyttäjien välisenä viestintänä ja eri tienkäyttäjäryhmien erityispiirteiden huomioon ottamisena. Teksti voisi vielä korostaa, että viestinnän keskeinen tarkoitus on ennalta osata ymmärtää, mitä muut aikovat tehdä ja toisaalta toimia itse niin, että toiset ymmärtävät, mitä kuljettaja itse aikoo tehdä.

Toimintavirheestä esimerkkinä oleva väistämisvelvollisuuden laiminlyönti pihasta tai pysäköintialueelta tultaessa olisi hyvä siirtää "liikenteenohjauksen noudattamisen" alle.

Ajokoeohjeessa: ajoneuvon sijainti, opetussuunnitelmassa: ajolinjat ja etäisyys muihin

Ajoneuvon sijaintia arvioidaan ajolinjan ja muihin tienkäyttäjiin käytettävän etäisyyden perusteella. Ajolinjan valintaa ja ajoradan käyttöön kuuluvat seikat tulevat esiin erityisesti seuraavissa tilanteissa: kaistan valinta, liikennevirrassa ajo, ryhmittäminen, kääntyminen, risteuksen jättö sekä kohtaaminen ja ohittaminen/ohitetuksi tuleminen.

Ajokokeen käsitteeseen "ajoneuvon sijainti" on yhdistetty opetussuunnitelman kaksi käsitettä "ajolinjat" ja "etäisyys muihin". Ratkaisua voi toisaalta pitää onnistuneena, syntyihän "ajoneuvon sijainti" -käsitteestä näin yksi, yleisemmän tason käsite ja käytettävien käsitteiden määrä vähenee. Huonona puolena voidaan toisaalta pitää sitä, että käsitteet eivät ajokokeessa ja opetussuunnitelmassa vastaa toisiaan ja sitä, että yleisemmän käsitteen mittaaminen on kriteerien kannalta ongelmallisempaa. Kriteereitä syntyy paljon ja ne ovat erilaisia. Voi olla, että opetuksessa on helpompi käyttää selkeitä erottelevia käsitteitä, mutta niin on yleensä arvioinnissakin. Olisi vakavasti pohdittava, miten kä-

sitteistöä muutetaan, kun aikanaan tehdään uusi opetussuunnitelma ja kun kehitetään ajokokeen ohjeistusta.

Voidaan perustellusti kysyä, tuleeko toimintavirheen esimerkkinä esitettyä "Oppilas ei säilytä turvallista etäisyyttä muihin tienkäyttäjiin", pitää toimintavirheenä vai pitäisikö esimerkki siirtää konfliktilanteisiin.

Hämäräksi jää konfliktitilanne-esimerkki "Bussikaistan käyttö muuhun kuin ryhmitystarkoitukseen, jos se häiritsee muuta liikennettä". Esimerkkihän tarkoittaa sitä, että kyse ei ole konfliktista, jos ei häiritä muuta liikennettä. Kyse on joka tapauksessa liikenteenohjauksen noudattamattomuudesta.

Ajokoeohjeessa: liikenteenohjauksen noudattaminen, opetussuunnitelmassa: liikenteenohjauksen noudattaminen

Liikenteenohjauksen noudattamisella tarkoitetaan tässä liikenteenohjaajan, liikenteenohjausjärjestelmän ja liikennesääntöjen noudattamista. Liikennesääntöjen perusteella myös ajojärjestys risteyksissä on yleensä helposti määriteltävissä. Oppilaan on osoitettava varmuutta tavallisissa ajojärjestystilanteissa. Etuajo-oikeudesta luopuminen ei ole virhe, jos luopuminen on tarkoituksenmukaista.

Ajokokeessa arvioitavan "liikenteenohjauksen noudattaminen" -käsitteen piiriin on opetussuunnitelmasta poiketen liitetty myös "ajojärjestys". Toimenpide on samanlainen arvioitavan ilmiön tason nosto kuin edellä tarkasteltu ajokokeen käsite "ajoneuvon sijainti", johon on yhdistetty opetussuunnitelman kaksi käsitettä "ajolinjat" ja "etäisyys muihin". Liikenteenohjauksen noudattaminen – käsitettä voidaan pohtia samoin edellä ajoneuvon sijainti -käsitettä ja perustelutkin ovat samantyyppisiä.

Kun myöhemmin esitetään tuloksia liikenneopettajien näkemyksistä, niin havaitaan, ettei liikenneopettajilla ollut huomauttamista tai toiveita näiden ajamisen perustaitojen arvioinnin suhteen. Liikenneopettajat eivät sen perusteella olleet kokeneet opetussuunnitelman ja ajokokeen käsitteiden eroavuuksia ongelmallisina. Oppilaiden näkökulmasta erot kuitenkin voivat aiheuttaa ongelmia. Epäyhtenäisyyksien ratkaisemiseksi on olemassa useita keinoja, joihin palataan tämän tutkimuksen pohdinta- ja ehdotusosassa.

Opetussuunnitelman teemat "sosiaalisuus" ja "ekologisuus" hajaantuvat ajokokeen liikenteessä toteutetussa osassa perustaitojen arvioinnin yhteyteen. Opetussuunnitelmassahan *sosiaalisuusteeman* alla esitetään I-vaiheessa kaksi tavoitetta, joiden täytyttyä oppilas osaa toimia ennakoitavasti ja ennakoida toisten tienkäyttäjien toimintaa sekä osaa tunnistaa sosiaalisen paineen ja kykenee välttämään siitä johtuvat riskit.

Ensimmäistä tavoitetta, sosiaalisuutta, ajokokeessa arvioidaan selkeästi omalla kohteenaan (vuorovaikutus). Mutta jälkimmäistä, ekologisuutta, arvioidaan yleisarvioiden yhtenä osana annettaessa kokonaisarvio 1. ajoneuvon käsitteilystä, 2. liikennetilanteiden hallinnasta, 3. kevyen liikenteen huomioon ottamisesta ja 4. sujuvuudesta ja suunnitelmallisuudesta. Sosiaalisuusteemaa arvioidaan kuitenkin myös oman kohtanaan (6. sosiaaliset taidot). Näistä todetaan-

kin, että ne ovat mukana sekä opetustavoitteissa että kokonaisarvioissa. Kokonaisarvion kuvaus kriteereistä on kuitenkin hyvin yleinen, eikä anna kokelaille ja opettajille riittävästi ymmärrystä käsitteen sisältöön.

Ajokoe käsittelee opetussuunnitelman ekologisuusteemaa (osata ajaa taloudellisesti, havainnoida ja ennakoida liikennetilanteiden kehittymistä, suunnitella ajoreittejä ja omaa liikkumistaan sekä ymmärtää ekologisen auton käytön perusteet) aivan samoin kuin sosiaalisuusteemaa. Käsitteenä taloudellinen ajaminen vaikuttaa kapeammalta kuin ajamisen ekologisuus. Ekologisuuden ongelmana puolestaan saattaa olla käsitteen abstraktius ja moniulotteisuus. Käsitteistö olisi kuitenkin syytä korjata vastaamaan toisiaan. Kuljettajantutkimnon ajokokeessakin olisi hyvä puhua ekologisesta auton käytöstä vain taloudellisen sijaan. Käytetäänhän käsitettä joka tapauksessa yhtenä osana yleisarvioissa.

Toisaalta sosiaalisuuden ja taloudellisen ajamisen, samoin kuin *riskien tunnistamisen ja välttämisen* kokonaisarvioiden sekä osin myös *arvioiden yhtenevyyden* (kokonaisarvio) erottamista omikseen voidaan perustella. Perusteluna olisi, että kyseiset asiat ovat niin keskeisiä, että vaikka ne näkyvät ajokokeessa kuljettajan ajamisen yhteydessä, niin niitä on syytä arvioida erikseen niiden tärkeyden ja keskeisyyden vuoksi. Tällöin näiden arvioitavien käsitteiden kriteerikuvauksia tulisi tarkentaa. Tarkennukset helpottaisivat erityisesti kokelaiden, mutta myös opettajien ymmärrystä arvioitavasta kohteesta ja myös arvioinnin merkityksestä. Sosiaalisuuden arviointia opettajat pitivät erityisen vaikeana, joka lienee seurausta sosiaalisuus -käsitteen määrittelyn puuttumisesta.

Toisaalta voitaisiin ajatella, että turvallisuutta (riskien tunnistamista), sosiaalisuutta ja taloudellista ajamista (ekologisuutta) arvioitaisiin vain osana ajoneuvon käsittelyä, liikennetilanteiden hallintaa, kevyen liikenteen huomiointia ja sujuvuutta ja suunnitelmallisuutta. Tällöin niiden painoarvo jäisi kuitenkin nykyistä vähäisemmäksi eikä tätä voida pitää hyvänä asiana.

3.6.4 Oppilaan ajotaidon arviointi: kokonaisarvioinnit ajokokeessa

AKEn ohje 16/2005. Kuljettajantutkimnon ajokoe: luokat A1,A,B,C1 ja C

1. Ajoneuvon käsittely

Oppilaan tulee hallita ajoneuvon käsittely itsenäisesti monipuolisissa liikennetilanteissa. Ajoneuvon käsittelytaidot esitetään kolmen alateeman avulla, jotka ovat turvallisuus, sosiaalisuus ja ekologisuus. Teemojen alla ovat oppilaalta vaadittavien osataitojen aiheet:

Turvallisuus: ajoon valmistautuminen, ajoasennon säätäminen, ohjaamon laitteiden käyttäminen, liikkeellelähtö, pysäyttäminen, ryömittäminen, ohjauspyörän käsittely, ajoneuvon ulottuvuudet ja liikeratojen tuntemus, peruuttamiset, vaihtaminen, nopeuden säätely sekä mäkilähdön hallitseminen

Sosiaalisuus: nopeuden säätely, näkeminen, näkyminen ja merkinanto

Ekologisuus: vaihtaminen, kiihdyttäminen, hidastaminen ja vaihteen valinta

2. Liikennetilanteiden hallinta

Oppilaan tulee osoittaa osaavansa ajaa itsenäisesti monipuolisissa liikennetilanteissa. Liikennetilanteiden hallintataidot esitetään kolmen alateeman avulla, jotka ovat turvallisuus, sosiaalisuus ja ekologisuus. Teemojen alla olevat oppilaalta vaadittavien osataitojen aiheet:

Turvallisuus: oikea havainnointi ja liikennesääntöjen noudattaminen

Sosiaalisuus: muiden tienkäyttäjien aktiivinen huomioonottaminen

Ekologisuus: tilanteiden ennakointi

3. Kevyen liikenteen huomiointi

Oppilaan tulee havaita ajoissa ja ottaa huomioon jalan tai pyörällä/pyörillä liikkuvat tienkäyttäjät. Kevyen liikenteen huomiointitaidot esitetään kolmen alateeman avulla, jotka ovat turvallisuus, sosiaalisuus ja ekologisuus. Teemojen alla olevat oppilaalta vaadittavien osataitojen aiheet:

Turvallisuus: otettava huomioon kevyen liikenteen suojattomuus ja pidettävä riittävä turvaväli

Sosiaalisuus: hallittava vuorovaikutus kevyen liikenteen kanssa

Ekologisuus: osattava ennakoida kevyen liikenteen toimintaa

4. Sujuvuus/suunnitelmallisuus

Ajokokeessa ei aina välttämättä voida mitata ajon sujuvuutta/suunnitelmallisuutta, esimerkiksi suunnitella koko reittiä etukäteen ruuhkapaikkoja ja aikoja välttäen. Tärkeää onkin pyrkiä ajo-ohjeilla mahdollistamaan itsenäisten pienten ajotehtävien suorittaminen. Sujuvuuteen ja suunnitelmallisuuteen liittyvät taidot esitetään kolmen alateeman avulla, jotka ovat turvallisuus, sosiaalisuus ja ekologisuus. Teemojen alla olevat oppilaalta vaadittavien osataitojen aiheet:

Turvallisuus: opasteiden mukaan ajaminen

Sosiaalisuus: ajovuorot ja merkinannot

Ekologisuus: ajolinjan valinta ja reitin valinta

5. Riskien tunnistamisen ja välttäminen

Oppilaan on osoitettava osaavansa tunnistaa ja välttää erilaisia riskejä. Riskit voivat liittyä esim. ajoneuvoon ja sen käsittelyyn, liikennetilanteiden hallintaan ja sujuvuuteen ja suunnitelmallisuuteen.

6. Sosiaaliset taidot ovat mukana sekä opetustavoitteissa että kokonaisarvioissa.

Ajokokeessa sosiaalisuutta arvioidaan esimerkiksi ajoneuvoon ja sen käsittelyyn liittyen, tai osana liikennetilanteiden hallintaa, sujuvuutta ja suunnitelmallisuutta.

7. Taloudellinen ajaminen

Oppilaan on hallittava taloudellisen ajamisen perustaitoja. Taloudellisen ajamisen arvosana heikko (1) ei vaikuta ajokokeesta tehtävään päätökseen, mutta sillä on merkitystä palautteen antamisessa.

Arvioiden yhtenevyys

Tutkinnon vastaanottaja arvioi lopuksi oppilaan arvion yhtenevyyttä vertaamalla oppilaan arviota omaansa. Arvosana heikko (1) ei vaikuta ajokokeesta tehtävään päätökseen, mutta sillä on merkitystä palautteen antamisessa.

Palautekeskustelu

Ajokokeen päättävässä palautekeskustelussa tukeudutaan edellä mainittuihin kokonaisarvioihin. Mikäli on kyseessä ajokokeen 1. yrityskerta, tutkinnon vastaanottajan arviota verrataan oppilaan itsearvioon. Palautekeskustelussa oppilaalle kerrotaan ensin ajokokeen tulos ja sitten perustellaan se. Perustelussa kerrotaan oppilaan heikot ja vahvat ominaisuudet kuljettajana sekä hänen ajotaitoarvionsa realistisuus.

AKEn ohjeessa (60/2005) korostuvat ajamisen hierarkian kahden, osittain kolmen alimman tason arvioinnit, mutta opetussuunnitelmassakin (s. 2) ensimmäisen vaiheen tavoitteen *1. turvallisuus*, osana mainitut neljännen tason tekijät (oman tilan ja mielihaluksen kontrollointi) jäävät vaille arviointia. Tämän asian nostamiseksi paremmin näkyviin, voisi oman tilan hallintaa arvioida osana kokelaan itsearviota ja siten myös tutkinnon vastaanottajan arviota. Vaikka on selvää, ettei ajokokeessa aina synny sellaisia tilanteita, joissa itsehallintaa ja erityisesti "paineensietoa" voitaisiin arvioida luotettavasti, niin usein tällaisia tilanteita kuitenkin esiintyy. Kyse on siitä, miten kokelas toimii kompleksisessa, painetta aiheuttavassa liikennetilanteessa. Kuinka paljon hänen käyttäytymisensä eroaa yksinkertaisessa tilanteessa toimimisesta: miten käy havaintojen teon, muuttuuko päätöksenteko impulsiiviseksi, häiriintyvätkö motoriset toiminnot. Tavoitteena ei kuitenkaan ole, että tutkinnon vastaanottaja itse tuottaisi tahallisesti tuota painetta. Opettajien ja kokelaiden haastattelujen perusteella tuota tilanteen "stressaavuutta" on yleensä jo nytkin liikaa.

Opetussuunnitelmassa on otettu sosiaalisen paineen tunnistaminen ja siitä johtuvien riskien välttämisen osaaminen osaksi kohtaa *2. sosiaalisuus*. Tämäkin voisi olla toimiva ratkaisu myös ajokokeen arvioinnissa, vaikkakin tällöin korostetaan yksilön sosiaalisia taitoja. Olisi mahdollista korostaa myös ja erityisesti yksilön yleisempiä itsehallinnan taitoja. Yksilölle tyypilliset riskit voivat kuitenkin olla myös yksilökohtaisiin toimintatapoihin liittyviä, kuten yleisen toiminnan impulsiivisuuden mukanaan tuoma toiminnan heikko suunnitteleminen. Käytettävä käsitteistö on kuitenkin rakennettava hyödylliseksi työkaluksi kokelaille, opettajille ja tutkinnon vastaanottajille. Hyödyllisyys heikkenee, jos käsitteiden sisältöjä ja niiden käyttämisen merkitystä ei onnistuta perustelemaan. Tämä koskee kokelaiden tekemiä itsearviointeja tällä hetkellä: kaikki opettajat eivät ymmärrä, miksi niitä tehdään, vaikka kyseiset arviot ovat yksi opetussuunnitelman kantavista osista. Opetussuunnitelma esimerkiksi edellyttää, että liikennetilanteiden hallintajaksosta voidaan siirtyä Itsenäisen ajamisen jaksoon, kun oppilas hallitsee tietyt asiat sekä omasta että opettajan mielestä (opetussuunnitelma s. 10). Kokelaiden ja opettajien näkemyksiin itsearviointien sisällöistä ja merkityksestä palataan kokelaiden ja opettajien haastattelujen yhteydessä tarkemmin.

3.6.5 Kuinka hyvin ajokoe tukee opetussuunnitelmaa: yhteenveto

AKE:n ohje kuljettajantutkinnon ajokokeesta (ohje 69/2005) tukee kirjallisten dokumenttien tarkastelun perusteella merkittävällä tavalla opetussuunnitelmaa. Havaitut eroavuudet ovat vähäisiä eikä niiden merkitys ole suuri. On kuitenkin hyödyllistä tehdä havaintojen perusteella esitetyt tarkennukset ja lisäykset ajokokeen ohjeeseen ja toisaalta pitää mielessä muutokset, joita nykyinen ajokokeen ohje ehdottaisi opetussuunnitelmaan sitä tarvittaessa uudistettaessa. Tällainen uudistuksen tarvehan nousee ilmeiseksi, kun koko ajo-opetusta uudistetaan tehtyjen ehdotusten (Keskinen et al., 2005) perusteella. Uudessa, vuosien 2006 – 2010 tieliikenteen turvallisuussuunnitelmassa (Liikenne- ja viestintäministeriö, 2005) ja sitä seuranneessa Valtioneuvoston periaatepäätöksessä tieliikenteen turvallisuuden parantamisesta (Valtioneuvosto, 2006) todetaankin peruskoulutuksen uudistamisen tarve.

4 YHTEENVETO JA POHDINTA

Tämän tutkimuksen tavoitteena oli sekä teoreettisesti, dokumentteihin perustuen että empiirisen tapaustutkimuksen keinoin vastata kysymyksiin:

- Millainen on suomalaisen ajokokeen arvioinnin validiteetti ja reliabiliteetti B-luokassa?
- Miten B-luokan opetussuunnitelma ja AKEn ajokoeohjeistus B-luokan osalta tukevat toinen toisiaan?

Seuraavassa tehdään ensin tiivistetty yhteenveto tutkimuksen keskeisistä havainnoista, sekä teoreettisista että empiirisistä. Näiden jälkeen pohditaan havaintojen merkitystä suomalaisen ajokokeen ohjeistukselle ja käytännöille. On luonnollisesti muistettava, että empiiriset havainnot on tehty yhdeltä tutkintojen vastaanottopaikkakunnalta, Turusta. Havaintojen yleistettävyyttä muillekin, ainakin samankokoisille, tutkintopaikkakunnille, tukevat kuitenkin muutamat tärkeät havainnot. Tapaustutkimuksen ja erityisesti laadullisen tutkimuksen luotettavuuden yksi kriteeri on, että tehdyt havainnot ovat joko yhdensuuntaisia aikaisempien havaintojen kanssa tai ne ovat ymmärrettävissä aikaisemman tiedon perusteella. Molemmat näistä kriteereistä täyttyvät selkeästi tässä tutkimuksessa. Kun tuloksia ovat tarkastelleet ajokokeiden ja kuljettajakoulutuksen kanssa kauan toimineet tutkijat, saadut tulokset ovat hyvin odotusten mukaisia. Tutkimuksen tuloksia voidaan näin pitää riittävän luotettavina kehitysehdotusten tekemiseen.

4.1 Kuljettajantutkinnon ajokokeen tavoitteet

Ajokokeella todettiin olevan monia tavoitteita. Yleisenä tavoitteena on varmistaa uusien kuljettajien liikenneturvallisuus. Tämän tavoitteen saavuttamiseksi ajokokeella 1) erotellaan itsenäiseen harjoitteluun kykenevät niistä, jotka vielä tarvitsevat lisätaitoja ennen itsenäistä harjoittelua, 2) tehdään diagnoosi kokeilaan taidoista sekä 3) kokelaalle annettavan palautteen perustaksi että 4) kuljettajakoulutuksen yleisen tason ja opettajien sisältöjen arvioimiseksi. Hyvin toimiva ajokoe toimii 5) koulutuksen motivointikeinona. Ajokokeen tuleekin dokumentoida kokelaiden virheet tarkasti ja eritellä virheisiin johtaneita syitä, jotta ajokoe toimisi palautteena lisäharjoitteluun oppilaille ja opettajille ja auto-kouluille opetuksen kehittämiseksi ja ajokoe- sekä opetusjärjestelmälle niiden yleisen toimivuuden edistämiseksi (Baughan, 1998; Baughan & Simpson, 1999; Goldenbeld et al., 1999).

Kokelaalle annettavan palautteen on oltakseen toimivaa sisällettävä sekä tehtyjen ja korjaamista edellyttävien virheiden tarkastelu että kokelaan ajamisen vahvuuksien esittely. Suomessa tähän pyritään, mutta tämän tutkimuksen empiirisen osan perusteella kyseistä vahvuuksien tarkastelua pitäisi kehittää edelleen. Vahvuudet saavat paljon vähäisemmän merkityksen kuin ansaitisivat verrattuna virheisiin. Empiirisessä osassa havaittiin myös, että naisille oli merkitty enemmän vahvuuksia kuin miehille, vaikka miehet useammin läpäisivät ajokokeen. Voidaan pohtia, onko esimerkiksi niin, että odotukset naiskokelaiden suoriutumisesta ovat heikommat kuin mieskokelaiden suoriutumisesta. Tällöin naisilla olisi useammin, ”odotukset ylittävää laadukkuutta” osaamisessa.

Joka tapauksessa näyttää siltä, että kyseinen asia edellyttää paitsi tiedostamista niin myös mahdollisesti ohjeistusta ja koulutusta.

Suomalaisen ajokokeen voidaan todeta edellä esitetyn perusteella vastaavan hyvin kaikkiin viiteen edellä esitettyyn ajokokeen tavoitteeseen. Täällä myös seurataan säännöllisesti ajokokeen toimivuutta sekä keräämällä KULTI-tietokantaan tietoja ajokokeesta että kysymällä ajokokeessa käyneiltä kuljettajakokelailta tyytyväisyyttä ajokokeeseen ja sen osiin.

Kun kuljettajaopetussuunnitelmaa aikanaan uudistetaan, on luonnollisesti muistettava tehdä ajokokeeseen sellaiset muutokset, että ajokoe ja opetussuunnitelma edelleen tukevat toisiaan.

4.1.1 Hyvän ajokokeen ominaisuudet

Hyvän ajokokeen ominaisuuksia ovat 1) tarkat, myös kokelaan tiedossa olevat hyväksymiskriteerit, 2) absoluuttisen taidon tason mittaaminen suhteellisen sijaan, 3) mittaajasta riippumaton, luotettava (reliabeli) mittaustulos ja 4) edustavan (validin) kuvan saaminen kokelaan toiminnasta liikenteessä.

Suomessa ajokokelaalla on mahdollisuus saada tietoonsa ajokokeessa käytettävät kriteerit, sekä autokoulussa liikenneopettajalta että AKEn internetsivuilta (http://www.ake.fi/AKE/Ajokortit_ja_tutkinnot/Tutkinnot/Tutkinnot.htm) samalla tarkkuudella kuin niistä on annettu ohjeet ajokokeen vastaanottajille. Koska ajokoe ja opetussuunnitelma vielä käsitteellisesti tukevat toisiaan, täytyy ensimmäinen hyvän ajokokeen vaatimuksista, "tarkat, tiedossa olevat kriteerit", Suomessa hyvin.

Suomalaisen ajokokeen kriteereitä on myös kehitetty säännöllisesti (Keskinen et al., 1998, viimeisin muutos kuljettajatutkintoon koski teoriakokeen aiheita, 27.2.2006) niin, että niiden reliabiliteetti ja validiteetti olisivat mahdollisimman hyvät ja koko ajokoe vastaisi vaatimuksia. Samoin on kehitetty ajokokeen rakennetta. Merkittävä oli muutos, jossa ajokokeen kokonaisaika jatkettiin 15 minuuttia, puolesta tunnista 45 minuuttiin. Tällä oli selkeä vaikutus kokelaiden tyytyväisyyteen monissa asioissa (Laapotti et al., 1996).

Absoluuttisen ajotaidon arviointiin pyritään Suomessa pääsemään edellä kuvattujen hyväksymiskriteerien lisäksi seuraamalla tutkinnon vastaanottajien ja tutkintopaikkakuntien hyväksymisprosentteja. Ajatuksena on, että hyväksyttävät ja hylättävät kokelaat jakautuvat tasan tutkinnon vastaanottajien kesken, kun tarkastellaan riittävän suurta ajokoejoukkoa. Tämän tutkimuksen empiirissä osassa havaittiin kuitenkin, että yksi tutkinnon vastaanottajista hylkäsi selkeästi enemmän naiskokelaita kuin muut tutkinnon vastaanottajat samassa tutkintopaikassa. Tutkintojen laatua ylläpidettäessä onkin seurattava, paitsi yleistä hylkäysprosenttia, niin myös ainakin erikseen nais- ja mieskokelaiden hylkäysprosentteja.

Hyvän ajokokeen kriteereistä käsitellään reliabiliteettia ja validiteettia empiiristen tulosten tarkastelun yhteydessä.

4.1.2 *Sisältövaliditeetti*

Validiteetti ilmoittaa, missä määrin on onnistuttu mittaamaan sitä ilmiötä, jota on haluttu mitata. Tästä syystä mitattavan ilmiön käsitteellistäminen on tärkeää. Suomessa ja Euroopassa tällä hetkellä pidetään lähtökohtana melko yleisesti ajamisen hierarkkista mallia, joka mahdollistaa ajamisen kuvauksen laajalaisempina kuin vain ajoneuvon ja liikennetilanteiden kuvauksena. Tällöin myös ajamisen riskitekijät ja turvallisuuskysymykset näyttäytyvät laajempina.

Suomessa opetussuunnitelman perustana on kuitenkin edelleen lähinnä sisäisten mallien teoria liikennekäyttäytymisestä (kolmitasoinen malli: Mikkonen ja Keskinen, 1980). GDE-malli (Hatakka et al., 2002) on kuitenkin nelitasoinen ja viidettäkin, sosiaalisen ympäristön ja kulttuuristen tekijöiden tasoa on esitelty. Opetussuunnitelmaa uudistettaessa olisi hyvä tarkistaa, kannattaisiko meillä Suomessakin lähteä eksplisiittisesti tarkastelemaan ajamista tästä laajemmasta näkökulmasta. Erityisesti tällä GDE-mallilla olisi annettavaa kuljettajaopetussuunnitelmaan, mutta koska ajokokeen ja opetussuunnitelman halutaan tukevan toisiaan, niin vaikutuksia tulee myös ajokokeeseen. Lähinnä tällöin on kyse elämäntaitojen ja elämänhallinnan tason riskien tunnistamisesta sekä nykyistä enemmän itsenäisestä ajamisesta ajokokeen osana.

4.1.3 *Ajokokeen ennustevaliditeetti*

TEST-projekti (Baughan & Keskinen, 2005) tekee useita ajokoetta koskevia ehdotuksia, joiden tavoitteena on lisätä ajokokeen validiteettia erityisesti turvallisen ajamisen arvioinnissa. GDE-mallin kaikkien solujen arviointia pidetään tärkeänä. Tähän ehdotetaan pyrittäväksi niin, että ajokokeessa tarjotaan nykyistä parempi mahdollisuus tarkkailla tyypillistä ajokäyttäytymistä ja esimerkiksi kysyä kokelaalta perusteluja toiminnalleen. Näin erityisesti silloin, kun kyse on tasojen kolme ja neljä ilmiöistä. Toiseksi ehdotetaan, että ajokokeessa pyritäisiin hankkimaan parempia ennusteita sellaisesta käyttäytymisestä, jolla on yhteys hierarkkisten tasojen kolme ja neljä turvallisuuteen liittyvään käyttäytymiseen.

Näihin tavoitteisiin pääsemiseksi TEST-projektissa ehdotetaan,

- että ajokokeessa tarjotaan enemmän tilaisuuksia havainnoida tasojen kolme ja neljä ilmiötä,
- että laajennetaan ajokoetta simulaattoreilla ja multimedialla, joilla voidaan päästä havainnoimaan ylempien tasojen ilmiötä turvallisessa ympäristössä,
- että pyritään korostetummin arvioimaan niitä tietoja ja taitoja, jotka ovat keskeisiä tasojen kolme ja neljä turvallisen toiminnan edellytyksinä,
- että lisätään vuorovaikutusta kokelaan ja tutkinnon vastaanottajan kanssa, kun pyritään arvioimaan riskien tunnistamistaitoja, hakemaan perusteluja toiminnalle ja arvioimaan itsearviointitaitoja,
- että lisätään ajokokeeseen osia, jotka eivät välttämättä ole hyväksymisen ja hylkäämisen kriteereitä, vaan jotka korostavat koulutuksen tiettyjen alueiden tärkeyttä ja varmistavat näin niiden opettamisen ja oppimisen.

Tarkasteltaessa suomalaista ajokoetta verrattuna TEST-projektin ehdotuksiin, voidaan todeta, että suomalaisessa ajokokeessa on runsaasti kehittämisen varaa tulevaisuudessa, mutta muualla Euroopassakaan ei olla vielä edetty tähän suuntaan joitakin yksittäisiä asioita lukuun ottamatta. Edellytyksenä TEST-projektin suositusten toteutumiselle on uudenlainen suhtautuminen ajokokeeseen. Tässä uudenaikaisessa tavassa ajatella on keskeistä, että ajokokeen tehtäväkenttää ja menetelmiä laajennetaan tiukasta, suorien havaintojen perusteella tehtävästä hyväksyvään tai hylkäävään menettelyyn enemmänkin oppimaan ohjaavaan ja neuvottelevaan suuntaan. Samoin ajatellaan, että käyttöön voidaan ottaa uutta teknologiaa, kuten simulaattoreita.

Mielenkiintoinen on myös perinteisen ajokokeen tehtävien tarkastelu kokonaisvaltaisemmin niin, että tekijöitä, joita ei voida arvioida ajokokeessa, arvioidaan esimerkiksi kuljettajantutkimuksen teoriakokeessa (riskien havaitseminen). Toinen mahdollisuus on vaatia koulutusta saavuttamaan riittävät oppimistulokset niillä alueilla, joita ei voida helposti arvioida. Näin on tehty tällä hetkellä Norjassa, jossa pakolliseen opetussuunnitelmaan on sijoitettu lähinnä ylempien hierarkiatasojen sisältöjä, mutta niitä ei arvioida ajokokeessa. Suomessa tutkimuksen teoriakokeessa esitetään kysymyksiä, joiden oikeiden vastausten osuus on hyvin lähellä täydellistä. Merkitys on kuitenkin siinä, että asia koetaan merkityksellisenä koulutuksessa ja sen oppimisesta pyritään olemaan varmoja. Tällainen kytkentä edellyttää kuitenkin, että opetuksesta on olemassa sitovat määräykset. Näin ei ole sellaisissa maissa (esimerkiksi Britannia), joissa kuljettajantutkimus on ainoa kriteeri, jolla määritellään uusien liikenteeseen tulevien kuljettajien osaamistaso. Myös pitkälle yksityisopetukseen perustuvissa koulutusjärjestelmissä tällaisen koulutusvastuun toteuttaminen on ongelmallista. Tällainen toteutus edellyttäisi huomattavaa opetuksen sisällön ja toteutuman kontrollointia.

4.1.4 Ajokokeen hylkäysprosentti ja reliabiliteetti

Ajokokeen reliabiliteettiin ja validiteettiin liittyy olennaisena osana hylkäysprosentti. Euroopassa hylkäysprosentit vaihtelevat suuresti, muutamasta prosentista jopa 80 prosenttiin (Baughan et al., 2005; Neuman-Opitz et al., 1995). Matala hyväksymisprosentti on monesta syystä kartettava asia, josta on pyrittävä pois. Suomessa hylkäysprosentit ovat hyvin kohtuullisia (20 – 40 %) ja ne riippuvat lähinnä kokelaan iästä, sukupuolesta ja koulutustavasta. Hylkäysprosentit sallivat siten ajokokeelle korkean reliabiliteetin. Verrattain matalat hylkäysprosentit kertovat myös koko kuljettajantutkimusjärjestelmän osien sopimisesta toisiinsa. Yksittäisten tutkimuksen vastaanottajien väliset suuret erot hylkäysprosentteissa (KULTI-tiedot) kertovat kuitenkin reliabiliteettia uhkaavasta ongelmasta. Tämän ongelman ratkaisemiseen ei kuitenkaan riitä hylkäysprosenttien seuranta ja sitä kautta pyrkiminen tutkimuksen vastaanottajien yksilöllisen vaihtelun vähentämiseen. On myös koulutuksen ja kriteerien tarkentamisen keinoin pyrittävä vähentämään vastaanottajakohtaista vaihtelua.

TEST-projektin loppuraportti (Baughan, Gregersen, Hendrix & Keskinen, 2005) korostaa erityisesti homogeenisuuden vaatimusta sekä valtakunnallisesti maan eri osissa että taajamien ja maaseudun välillä. Homogeenisuuden vaatimus koskee samoin eurooppalaisia kuljettajantutkimuksen ajokokeita maasta toiseen.

Sekä maiden sisäisessä että maiden välisessä ajokokeen vaatimusten ja menetelmien homogeenisuudessa on vielä runsaasti toivomisen varaa.

4.2 Miten B-luokan opetussuunnitelma ja AKEn ajokoe-ohjeistus B-luokan osalta tukevat toisiaan

Suomessa on selkeä ja johdonmukainen kytkentä opetussuunnitelman ja ajokokeen välillä. Kansainvälisesti tällainen kytkentä on vielä harvinainen. Suomessa ajokoetta pidetäänkin kuljettajakoulutuksen keskeisenä osana. Myös kansainvälinen kehitys on etenemässä tähän samaan suuntaan (Baughan et al. 2005).

Ajokokeessa ja opetussuunnitelmassa käytettävät käsitteet ovat joko identtisiä tai hyvin lähellä toisiaan (ajokoe: *havainnointi, arviointi, nopeuden säätely ja liikenteen ohjauksen noudattaminen*; opetussuunnitelma: *havainnointi, arviointi, ajonopeus tai nopeuden säätely ja liikenteenohjauksen noudattaminen*).

Opetussuunnitelman käsite *merkinannot* on ajokokeessa muuttunut *vuorovaikutukseksi*, jota käsitettä voidaankin pitää sattuvampana kuin merkinantoja, joka on käsitteen alaltaan kapeampi. Olisi siten parempi, että opetussuunnitelmaa uudistettaessa siinä otettaisiin käyttöön vuorovaikutuksen käsite.

Myös opetussuunnitelman käsitteet "ajolinjat" ja "etäisyys muihin" on ajokokeessa yhdistetty *ajoneuvon sijainniksi*.

AKEn ohje kuljettajantutkinnon ajokokeesta (ohje 69/2005) tukee kirjallisten dokumenttien tarkastelun perusteella merkittävällä tavalla opetussuunnitelmaa. Havaitut eroavuudet ovat vähäisiä. On kuitenkin hyödyllistä tehdä havaintojen perusteella esitetyt tarkennukset ja lisäykset ajokokeen ohjeeseen ja toisaalta pitää mielessä muutokset, joita nykyinen ajokokeen ohje ehdottaisi opetussuunnitelmaan sitä tarvittaessa uudistettaessa. Tällainen uudistuksen tarvehan nousee ilmeiseksi, jos koko ajo-opetusta uudistetaan tehtyjen ehdotusten (Keskinen et al., 2005) perusteella. Myös vuoden 2005 Liikenneturvallisuus-suunnitelma vuosille 2006–2010 (Liikenne- ja viestintäministeriö, 2005) sekä sitä seurannut Valtioneuvoston periaatepäätös (Valtioneuvosto, 2006) toteavat tämän kehittämistarpeen.

4.3 Ajokokeet, joissa käytettiin kahta ajokokeen vastaanottajaa

Hylätyiksi tulevista oli yksimielisyys, mutta hylkäyksen taustalla olevat tutvojen tulkinnat virhe- ja konfliktiperusteista vaihtelivat. Virheiden määrällä sinänsä ei myöskään näyttänyt olleen ratkaisevaa merkitystä hyväksymis- tai hylkäämispäätökseen, mutta konfliktitilanne sen sijaan kaatoi muuten kelpo suorituksen ja johti hylkäykseen.

Ajokokeessa havaitut virheet keskittyivät naisilla *havainnointiin* kaista-ajossa, risteyksissä ja kevyeen liikenteeseen liittyvissä tilanteissa. Toiseksi eniten virheitä sattui *ajoneuvon sijainnissa* risteystilanteissa ja kaista-ajossa. Kolmante-

na olleet *nopeuden säätelyn* ongelmat liittyivät kaikki joko risteyksiin tai kaista-ajoon.

Miehille kertyi kaikkiaan vähemmän merkintöjä. Mieskokelaille sattui *havainnointiin* liittyviä ongelmia eniten kaista-ajossa, toiseksi eniten risteystilanteissa ja kolmanneksi eniten kevyeen liikenteeseen liittyvissä tilanteissa. *Ajoneuvon sijaintiin* liittyviä virheitä oli miehillä kaista-ajossa ja risteystilanteissa. *Nopeuden säätelyn* ongelmat olivat harvinaisia.

Merkintöihin liittyy kaksi mielenkiintoista seikkaa. Ensinnäkin II-tutvo (vain tarkkailemassa ollut) merkitsi säännöllisesti enemmän virheitä lomakkeelleen kuin I-tutvo ja toiseksi, naiskokelaille oli merkitty enemmän hyviä suorituksia kuin miehille.

II-tutvon suuremman merkintöjen määrän takana voi olla useitakin tekijöitä. On mahdollista, että II-tutvolla oli parempi tilaisuus tehdä havaintoja kokelaan tekemistä virheistä, sillä kyseinen II-tutvo ei ollut vastuussa ajokokeesta. Toinen mahdollisuus on, että II-tutvolla oli parempi paikka tehdä havaintoja takapenkiltä. Monissa maissahan varsinainen tutvo istuu takana oikealla ja edessä oikealla istuu opettaja, joka huolehtii ajamisen turvallisuudesta. Missään tutkinnon vastaanottajien kanssa käydyissä keskusteluissa ei kuitenkaan käynyt ilmi, että tutvot olisivat kiinnostuneita siirtymään takapenkille. Opettajan istuminen etupenkillä kyllä korostaisi hänen osuuttaan ja osallisuuttaan kokelaan koulutuksessa.

Miksi naisilla oli enemmän merkintöjä hyvistä suorituksista? Vastaus piilee kenties ennako-odotuksissa ja kriittisemmässä suhtautumisessa naiskokelaisiin. Osoittivathan Kulti-tietojärjestelmän hyväksymis- ja hylkäämistiedot selviä eroja kriteereissä. Näin ollen voidaankin pohtia, oliko naiskokelaan tekemä hyvä suoritus kenties eräänlainen positiivinen yllätys, joka kiinnitti tutvon huomion. Mieskokelailta hyviä suorituksia kenties odotettiin eikä niitä sen takia nostettu esille.

4.3.1 Palautekeskustelu ajokokeissa, joissa käytettiin kahta kokeen vastaanottajaa

Ajon jälkeen antamassaan palautteessa I-tutvo keskittyi 15 tapauksessa juuri päättäneeseen ajoon ja lähinnä sen aikana sattuneisiin virheisiin. Palaute kytkeytyi vain viidellä kokelaalla oman ajotaidon arviointiin. Tutvo A ei kytkenyt yhtään palautetta ajotaidon arviointiin, tutvot B, D ja E tekivät niin yhden kerran kukin, ja tutvo C kaksi kertaa. Kokelaat eivät itse juurikaan kommentoineet saamaansa palautetta. Palautetta ei siten juurikaan annettu niin kuin ohjeet edellyttäisivät, vaan niin kuin palautetta on annettu vuosikymmenet, vain nyt ja tähän hetkeen liittyen.

Yhteistä kaikkien kokelaiden palautekeskusteluissa oli lievä kiireisyys, mihin osaltaan saattoi vaikuttaa se, että liikenneopettaja yleensä odotteli malttamattomana auton vieressä. Hylättyjen kokelaiden kohdalla palaute näytti lisäksi menevän pääasiassa ohi kokelaan murehtiessa tapahtunutta. Samasta syystä hylätyksi tulleita kokelaita ei saatu haastateltua ajon jälkeen.

Kun kuitenkin tarkastellaan Laapotin ja kumppaneiden tutkimustulosta (Laapotti et al., 1996) sekä haastateltujen kokelaiden kuvauksia ajokokeesta saamaan palautteesta, voidaan tehdä sellainenkin johtopäätös, että kokelaat ovat kiinnostuneita palautteesta ja ovat tyytyväisiä sitä saadessaan. Pelkästään kokelaita tarkkailemalla voidaan päätyä johtopäätökseen, ettei palaute kiinnosta. Näinhän opettajat esimerkiksi haastatteluissa ajattelivat ja myös tutkinnon vastaanottajilla on ollut tällaisia ajatuksia. Laapotin ja kumppaneiden tutkimuksen (1996) ja tämän tutkimuksen haastattelujen perusteella tätä käsitystä voidaan pitää vähintäänkin liioiteltuna. On myös uskottavaa, että mitä enemmän voidaan päästä kompetenssilähtöiseen palautteeseen, sitä kiinnostavammaksi ja sitä hyödyllisemmäksi palaute kokelaille tulee.

4.3.2 Kulti-tietojärjestelmän tiedot 18–19-vuotiaiden ajokokeista

Ensimmäinen havainto KULTI-tietojärjestelmästä poimituista turkulaisista ajokokeista oli, että 18–19-vuotiaat tulevat ajokokeeseen aivan minimiajokerroilla (hylätyillä miehillä keskimäärin 30,9 ja hyväksytyillä miehillä 30,5 ja naisilla 31,9 ja 30,9 ajokertaa), ja että tämän ikäisillä miehillä ja naisilla ajokertamäärien erot ovat hyvin pienet. Hylkäysprosentit olivat kuitenkin naisilla noin 9 prosenttiyksikköä suuremmat kuin miehillä. Vaikuttaako siis pakollisten minimiajokertojen määrä niin paljon, että ajokokeeseen tullaan minimikerroin, vaikka osaamisen taso ei aivan riitäkään. Vai onko kyse siitä, että naiskokelaita käsitellään tiukemmin kriteerein kuin miehiä. Erityisesti yhdellä tutvolla oli selkeästi tiukempi linja naiskokelaiden ajokokeissa, joissa hän hylkäsi 40 % naiskandidaateista.

Tutkinnon vastaanottajat arvioivat ajon jälkeen kokelaan ajotaitoja ja kirjaavat arvionsa lomakkeeseen sekä arvion siitä, miten yhtenevä hänen ja kokelaan arvio ajotaidosta on. Mielenkiintoista on, että ajokokeessa hylätytkin miehet saavat ajoneuvon käsittelystä, ajon sujuvuudesta ja taloudellisesta ajamisesta parempia arvosanoja kuin naiset. Sen sijaan naisten sosiaaliset taidot arvioidaan miesten vastaavia paremmiksi. Kokeessa hyväksytyjen miesten ja naisten erot ovat samansuuntaisia eli miehet arvioidaan ajotaidoiltaan paremmiksi kuin naiset kaikissa muissa paitsi sosiaalisissa taidoissa.

Ajokokeen hylkäysprosentteja tarkasteltiin tutkinnon vastaanottajittain erikseen miesten ja naisten ryhmissä. Hylkäysprosentit ajokokeessa olivat naiskokelailla keskimäärin 9 prosenttiyksikköä korkeammat kuin mieskokelailla. Tutkinnon vastaanottajien välinen variaatio oli suuri erityisesti naiskokelailla. Hylkäysprosenttien vaihteluväli päätoimisilla tutkinnon vastaanottajilla, joilla tapausmäärät riittivät hylkäysprosenttien luotettavaan laskemiseen, olivat naiskokelailla 28–40 % ja mieskokelailla 20–25 %. Naiskokelaiden hylkäysprosentit tutvoittain vaihtelevat niin paljon, että tällaisen vaihtelun syntyminen sattuman ansiosta on hyvin epätodennäköistä. Kyse näyttää pikemminkin olevan tutvojen erilaisista hyväksymisen kriteereistä.

Tutkinnon vastaanottajien tekemät arviot kokelaiden ajotaidosta erosivat keskimäärin eniten hyväksytyjen ja hylättyjen kokelaiden välillä liikennetilanteiden hallinnan ja riskien tunnistamisen suhteen, jotka ovat siten ratkaisevassa asemassa ajokokeen lopputulosta ajatellen. Pienimmillään hylättyjen ja hyväksyt-

tyjen kokelaiden erot olivat taloudellisessa ajamisessa ja sosiaalisissa taidoissa, joista heikon arvosanan taloudellisessa ajamisessa ei pitäisi ajokokeen ohjeen mukaan johtaakaan kokeen hylkäämiseen.

4.3.3 Kyselytutkimuksen vastaanottajille, liikenneopettajille ja oppilaille

4.3.3.1 Kuljettajakokelaiden kokemukset ajokokeesta

Kuljettajakokelailta selvitettiin kyselyllä heidän kokemuksiaan ajokokeesta. Parhaan arvosanan toimivuudesta saa ajokokeen vastaanottajan palaute ajokokeen jälkeen (4,2 / 5), jota voidaan pitää korkeana. Miltei samalle tasolle yltyvät ajotehtävien ymmärrettävyys, ennen koetta annetun ohjeistuksen selkeys, keskustelu tapahtumista kokeen jälkeen ja ajokokeen vastaanottajan arvion oikeudenmukaisuus. Itsearvion ja kokeen vastaanottajan arvion vertaaminen sai kaikkein heikoimman arvosanan, joka sekin oli kuitenkin melko korkea (3,1 / 5).

Kysyttäessä, kuinka hyvin asiat toteutuivat ajokokeessa, sai tässäkin parhaan arvosanan palautteen oikeaan osuvuus. Kokelaat vastasivat myös saaneensa hyödyllistä tietoa ajotaidostaan. Heikoimmin toteutui kokelaan halu kehittyä ekologisena kuljettajana. Vastaanottajat eivät myöskään aivan onnistuneet yrityksissään vähentää kokelaitten jännitystä, vaan viisi kymmenestä vastasi tutkimuksen vastaanottajan käytöksen vaikuttaneen jännityksen vähentymiseen "ei lainkaan" tai "vähän".

Vastanneet kokelaat olivat siten hyvinkin tyytyväisiä kokemaansa ajokokeessa. Tutkimuksen vastaanottajien yhtenä vaativimmista tehtävistä, luotettavan arvion tekemisen lisäksi, on yhteen nuoren elämänsä vaativimmista kokemuksista tulevien kokelaiden jännitystilän saaminen sopivalle tasolle. Tavoitteenakaan ei luonnollisesti voida pitää jännityksen poistamista kokonaan, vaan alentamista tasolle, joka antaa kokelaalle mahdollisuuden osoittaa osaamisensa mahdollisimman hyvin. Asiaa voidaankin tarkastella useammastakin näkökulmasta.

Nuorelle ajokokeeseen osallistuminen ja siinä onnistuminen, ajo-oikeuden saaminen, on yksi askel aikuisuuteen ja itsenäisyyteen. Tämä on varmasti yksi syy siihen, että onnistumista ja epäonnistumista ajokokeessa pidetään niin suurina asioina. Epäonnistuminen on luonnollisesti taloudellisestikin rasittavaa. Myös yleisessä ajattelussa ajokokeeseen ladataan suuria tunteita. Voidaankin perustellusti kysyä, miten yleistä suhtautumista ajokokeeseen voitaisiin saada vähemmän dramaattiseksi. Voitaaisiinko siirtyä puhumaan jännittämisen sijasta viireystilasta, josta asiassa oikeastaan on kysekin.

Toinen kysymys on, odottavatko kokelaat, että jännitystilän ajokokeessa pitäisi olla hyvinkin matala tai että erityisesti ajokokeen vastaanottajan pitäisi alentaa kokelaan jännitystilaa. Yksinkertaisin tapa vähentää jännitystä arviointitilanteessa on luonnollisesti arvioitavan asian osaaminen niin hyvin, ettei epäonnistumisen mahdollisuus paina mieltä. Oppilaat tulevat kuitenkin ajokokeeseen keskimäärin minimiajokerroilla. Harjoitteluajokertojen lisääminen olisi näin ollen yksi jännittämisen alentamiskeinoista. Myös ajokokeen harjoittelulla voidaan vähentää tarpeettoman suurta jännittämistä ajokokeessa. Näinhän tehdään hollantilaisessa Interim-ohjelmassa, jossa ajokoetta ja siitä saatavaa palautetta harjoitellaan kerran ennen varsinaista ajokoetta. Hollannissa ongelma on kui-

tenkin ollut suurempi, sillä siellä hyväksymisprosentti on Suomen vastaavaa alempi. Suomessa tällaiseen viralliseen etukäteistestaukseen ei kuitenkaan liene tarvetta. Autokouluissa sen sijaan voidaan panostaa sekä oppilaiden ajamisen osaamiseen että myös oppilaiden itsetuntoon kuljettajina. Itsearviointit ja niistä saatu palaute ovat itsetunnon kehittämiseen yksi mahdollisuus.

4.3.3.2 Ajokokeen osa-alueiden toimivuus ja ajokokeen kesto liikenneopettajien ja tutkinnon vastaanottajien vastausten perusteella

Ajokokeen nykyistä kestoja pitivät sekä opettajat että tutkinnon vastaanottajat keskimäärin ”jokseenkin” tai ”täysin riittävänä”. Sekä opettajat että tutvot pitivät nykyisen ajokokeen osia myös keskimäärin ”jokseenkin riittävänä” kokelaiden ajotaidon arviointiin. Kysymykseen ajokokeen kyvystä erotella turvalliset ja vaaralliset kuljettajat, sekä opettajien että tutkinnon vastaanottajien vastaukset sijoittuivat keskimäärin ”jokseenkin riittämättömän” ja ”jokseenkin riittävän” välille. Muissa opettajien ja tutvojen vastauksissa tai keskusteluissa ei juurikaan käynyt ilmi, miksi opettajat ja tutkinnon vastaanottajat näin arvelivat. Joitakin viittauksia oli asenteiden mittaamisen tarpeellisuuteen ja samalla mahdollisuuteen. Nämä voisivat olla niitä syitä, joiden vuoksi arvio erottelevuudesta on heikko.

Liikenneopettajilta, kokelailta ja tutvoilta kysyttiin myös kuinka paljon autokoulussa keskitytään tiettyihin asioihin ja kuinka hyvin ne katetaan ajokokeessa. Tyytyväisyys vaihteli vastaajittain ja kysymyksen kohteittain. Kriittisimpiä olivat yleisellä tasolla tutvot, opettajien ja kokelaiden välillä ei ollut suuria eroja: tyytyväisyys oli melko yleistä. Tutvot antoivat heikoimmat arvosanat sekä autokoulussa että ajokokeessa tapahtuvalle ajoreittien ja oman liikkumisen suunnittelulle. Parhaiten kaikkien mielestä ja sekä autokoulussa että ajokokeessa katettiin liikennesääntöjen osaaminen ja turvallinen ajaminen tavanomaisissa liikennetilanteissa.

4.3.4 Kokelaiden käsitykset ajokokeen toimivuudesta haastattelussa

Vastaajia oli yhteensä 13, joista viisi oli miehiä ja kahdeksan naisia. Kaikki olivat 18-vuotiaita ja olivat läpäisseet ajokokeen. Kokeissa hylättyjä kolmea kokelasta ei saatu haastatteluun ja viittä kokelasta ei opettajan aikataulusyistä voitu haastatella. Kokelaat vastasivat haastatteluissa yleensä hyvin lyhyesti ja joihinkin kysymyksiin vastattiin vain kyllä tai ei vastauksella enempää erittelemättä asiaa.

Tutkinnon vastaanottajan antamat ohjeet ennen ajoon lähtöä olivat kaikkien vastanneiden kokelaiden mielestä riittäviä. Alkukeskustelu vähensi kahden mielestä jännitystä ja yhden mielestä se ei ainakaan lisännyt jännitystä. Yksi mainitsi koejännitystä helpottavana asiana sen, että tutkinnon vastaanottaja kysyi minne haluaisit ajaa. Myös tutkinnon vastaanottajan keskustelu kokelaan kanssa koettiin jännitystä vähentävänä (kaksi vastaajaa).

Vastaajien käsitykset ajokokeen toimivuudesta olivat kautta linjan vähintäänkin varovaisen myönteisiä kaikissa asioissa.

4.3.5 Opettajien haastattelussa esiin tulleet ajokokeen ongelmat

Yhtenä merkittävä ongelmana myös opettajat mainitsivat haastattelussaan kokelaiden jännittämisen sekä ennen koetta että kokeen aikana. Jännitys saat- taakin opettajien mukaan tuhota kokelaan suorituksen. Syynä jännittämiseen nähtiin mm. kokelaiden tottumattomuus osoittaa taitojaan tämäntyyppisessä "näyttökokeessa". Kuten edellä jo todettiin, on Hollannissa tätä jännittämisen- gelmaa ja samalla matalaa läpipääsyprosenttia lähdetty ratkaisemaan Interim- testillä eli koulutuksen aikana tapahtuvalla testillä, jossa kokelas saa kokemus- ta ajokokeesta ja samalla siinä käytetyistä kriteereistä (Goldenbeld et al., 1999).

Jos opettajakunta kuitenkin on ammattinsa osaavaa ja yhteydet tutkintoja vas- taanottaviin ovat kunnossa, niin silloin "esitestauksella" ei liene kovin paljon voitettavissa. Kunnollinen autokoulussa tapahtuva, toisen opettajan tekemä "ajokoe" on tietenkin paikallaan ja sen käyttöä tulisi edistää.

4.3.5.1 Itsearviointien toimivuus

Liikenneopettajien enemmistön mielestä itsearviointi ei ole toimivaa eikä enemmistö heistä ymmärtänyt itsearviointien merkitystä ajokokeessa kokelai- den palautetta helpottavana keinona. Jotkut opettajista sanoivat kuitenkin käyt- tävänsä itsearviointeja myös opetuksessa. Joidenkin mukaan itsearvioinnit toimivat fiksulla oppilailla, mutta eivät ongelmaoppilailla. Kiintoisaa on, että yk- si opettajista ehdotti, että oppilaan pitäisi tehdä itsearviointi tutkinnon vastaan- ottajan kanssa. Opettajien onkin ollut vaikeata nähdä arviointia oppimisen ja kehittymisen välineenä. Useimmin se lienee nähty todellisena arviona, jolla oli- si merkitystä sellaisenaan. Ajatuksena itsearviointien käyttämisessä koulutuk- sessa on kuitenkin, että niiden avulla voidaan nostaa asioita esiin ja aktivoida oppijaa (Sundström, 2005).

Arviointiskaalan suppeutta moitittiin, kun todellisuudessa voi käyttää vain arvo- ja 2 ja 3. Suppeudesta huolimatta arviointi antaa kuitenkin kuvan oppilaan taidoista. Opettajien mukaan oppilaat eivät kuitenkaan täysin ymmärrä itsear- vioinnin merkitystä ja itse he eivät pidä niitä kovinkaan hyödyllisinä. Arvioaluei- ta moitittiin myös liian yleisiksi (vrt. esimerkiksi sosiaaliset taidot) ja oppilaiden kannalta vaikeiksi käyttää, kun oppilailta vielä puuttuu vertailupohja ja heillä on vain vähän kokemusta.

Itsearviointeja kannattaa kuitenkin edelleen käyttää ajokokeessa, mutta koros- taa niiden välineellistä merkitystä. Myös muissa maissa on GDE-mallin käyt- tönoton yhteydessä lähdetty edistämään itsearvioiden käyttöä.

4.3.5.2 Palautekeskustelun kehittäminen

Palautteen suhteen opettajien mielipiteet jakautuivat kahtia. Osa oli sitä mieltä että oppilas ei tunnekuohun takia hyödy palautteesta, jos koe on hyväksytty, eikä ainakaan siinä tapauksessa, että koe on hylätty. Palaute, jossa kerrotaan pelkästään ajossa tapahtuneet virheet ei myöskään ole opettajien mukaan ke- hittävää palautetta. Oppilaiden arviot palautekeskustelun toimivuudesta kerto- vat kuitenkin positiivisemman puolen asiasta.

Opettajien mielestä myös opettajan tulisi olla palautekeskustelussa mukana, jotta palautetta tulisi myös muustakin kuin oppilaan ajosta ja palautekeskustelussa mukanaoloa pidettiin myös opettajan oman työn kehittämisen kannalta hyvänä.

Osa opettajista pitikin palautteita onnistuneina, varsinkin kun kokeen tulokset perustellaan ja käydään läpi ajossa ilmenneet sekä positiiviset että negatiiviset asiat. Tähän sisältyy parhaimmillaan ajossa tulleiden tilanteiden ja oppilaiden vahvojen ja heikkojen puolien sitominen palautteessa yhteen. Palautetta pidettiin tärkeänä oppilaan ajotapojen muokkaamisessa myös siinä tapauksessa, että ajokoe oli hyväksytty.

Opettajien haastattelut antoivat myönteisen yleiskuvan ajokokeen toimivuudesta kaiken kaikkiaan. Myönteistä kehitystä nähtiin tapahtuneen ja yksilöllisiä eroja vastaanottajien tyyliissä ymmärrettiin. Lisää vuorovaikutusta tutkintoja vastaanottavien kanssa kuitenkin toivottiin.

4.4 Yleisiä parannusehdotuksia kuljettajantutkinnon ajokokeeseen

Lopuksi esitellään vielä kahdesta merkittävästä kuljettajantutkintoja käsittelevästä projektista niiden kehittämis ehdotukset. Näistä ehdotuksista osa on meillä jo toteutettu, mutta osa odottaa vielä toteuttamistaan.

Goldenbeld ja muut (1999, katso myös Laapotti et al. 2001) listasivat GAD-GET-projektissa yleisen tason mahdollisuuksia, joilla ehdotettiin silloin voitavan parantaa ajokokeita EU-maissa:

1. Myös pieniä virheitä tulee käyttää hyväksynnän ja hylkäämisen perusteena.
2. Mitattavien käsittelytaitojen joukkoa tulee kasvattaa.
3. Ajoympäristöjen kattavuutta tulee lisätä.
4. Kokeen kestoaikaa on lisättävä.
5. Kokeen käyttöä oppimistilanteena on kehitettävä.
6. Kokeeseen tulevien oppilaiden tasoa on parannettava.
7. Kokeen kattavuutta ajamisen sisältöjen suhteen (myös esimerkiksi riskien tunnistustaidot) on kehitettävä.
8. Tutkinnon vastaanottajien tekemä arviointi kokonaissuorituksesta, ajotyylistä ja arvio tulevasta onnettomuusriskistä tulisi ottaa osaksi hylkäämisen kriteereitä.
9. Myöhempiä ajokäyttäytymistä ja onnettomuuksia ennustavien asenteiden arviointia ajokokeessa tulee lisätä.

Goldenbeldin ja muiden (1999) ehdotuksista Suomessa ovat toimivalla tai vähintään tyydyttävällä tasolla jo nyt kokeen kokonaiskesto, ajokokeen käyttö oppimistilanteena (voidaan kuitenkin vielä kehittää) ja kokeeseen tulevien oppilaiden taso on hyvä (pääteltyä hyväksymisprosentista).

Ajoympäristöjen kattavuus ei kaikkialla Suomessa, pienillä ajokokeen vastaanottopaikoilla, ole kovin hyvä.

Pienten virheiden käyttö ajokokeen hylkäämiskriteerinä ei nyt saatujen tulosten perusteella ole systemaattista. Ainoastaan konfliktin esiintyminen on selkeä hylkäyksen peruste. Ongelman luonnollisesti onkin rajan vetäminen ja erityisesti sellaisissa tapauksissa, joissa kokelaalla on myös vahvuusalueita. Vahvuusalueiden ja tehtyjen virheiden vaikutusta hyväksymiseen tai hylkäämiseen ei ole määritelty systemaattisesti, vaan asia on jätetty ajokokeen vastaanottajan ammattitaidon varaan. Vahvuuksien ja virheiden merkitys hyväksymis- tai hylkäämispäätöksessä olisikin nostettava keskusteltavien asioiden joukkoon selvemmin. Goldenbeldin ja muiden (1999) ehdotus kokonaisarvioiden ottamisesta huomioon hyväksymispäätöstä tehtäessä kuuluu tähän samaan keskusteltavien asioiden joukkoon.

Kokeen kattavuuden lisääminen voidaan asettaa pitkän aikavälin tavoitteeksi Suomessakin, kuten muualla Euroopassa, mutta esimerkiksi asenteiden käyttäminen hylkäämisen perustana edellyttää huomattavaa ajattelutapojen ja myös mittaustapojen muutosta onnistuakseen. riskien tunnistamisen taitojen käyttäminen osana ajokoettakin on kuitenkin yksinkertaisempaa ja koetta olisikin nyt kehitettävä suuntaan, jossa tämä voitaisiin toteuttaa.

EU-rahoitteinen, CIECA:n koordinoima TEST-projekti (Baughan, Gregersen, Hendrix & Keskinen, 2005) teki myös useita kuljettajantutkimnon ajokoetta koskevia ehdotuksia, jotka ovat merkityksellisiä myös suomalaista ajokoetta arvioitaessa. Seuraavassa käydään läpi nämä ehdotukset ja arvioidaan niiden tilannetta suomen näkökulmasta.

Lyhyt ajoaika haittaa arvioinnin luotettavuutta antamalla vähän aikaa itsenäiseen ajamiseen, moottoritiellä ajamiseen, ohittamiseen jne. Ajon vähimmäiskeston ei pitäisi alittaa 25 minuuttia, joka on jo sinänsä direktiivin (2000/56/EY) mukainen minimi. Tutkintoajoon mahdollisesti liitettävät uudet elementit edellyttävät välttämättä tutkintoajon pidentämistä tuosta 25 minuutista (Baughan et al., 2005, s. 65).

Ajoajan kesto toteutuu Suomessa direktiivin mukaisesti eikä ongelmaa ole.

On varmistettava, että kaikilla tutkintopaikoilla on tarjolla riittävän monipuolinen ajoympäristö, jossa pitäisi olla mahdollista ohittaa ja tulla ohitetuksi sekä mahdollisesti ajaa moottoritiellä, kiertoliittymässä ja liikennevalo-ohjatussa risteyksessä.

Ajoympäristöjen monipuolisuus on ongelma, kun tarkastellaan koko maata. Tämän tutkimuksen empiirisen osan tavoitteena ei kuitenkaan ollut arvioida tuota monipuolisuutta.

Maantieajoa suositellaan, mikäli vain mahdollista (Baughan et al., 2005, s. 167).

Maantieajo voidaan ottaa yhdeksi vaihtoehtoiseksi painopistealueeksi suomalaisessa ajokokeessa, mutta TEST-projektin suositusta, että maantieajo olisi mahdollisimman usein osana ajokoetta ei tällä hetkellä toteuteta.

Ranskaa ja Espanjaa kehotetaan pidentämään ajoaikaa ja lisäämään turvallisuustarkastus ajokokeisiin. Kaikkia kuutta tutkimuksessa mukana ollutta maata kehotetaan sisällyttämään ajokokeeseensa istuma- ja ajoasennon tarkistaminen, moottoritieosuus, ohittaminen ja ajo mäessä ja rautatien tasoristeyksessä (Baughan et al., 2005, s. 169).

Suositukseen, joka on kohdistettu projektissa mukana olleille maille, sisältyy Suomellekin vartenotettavia asioita, joita meillä ei systemaattisesti ole mukana ajokokeessa. Yksi keskeisimmistä lienee istuma- ja ajoasennon tarkistaminen. Moottoritieosuutta suomalaisessa ympäristössä ei voida tarjota tällä hetkellä kaikille kokeilaille. Samoin ajo mäessä ja rautatien tasoristeyksessä eivät liene kaikkien saavutettavissa. Rautatien tasoristeyksen puuttuessa voitaisiin kyllä helposti ajatella käytettävän ”simulointia” ja keskustelua asian tarkistamiseksi.

Tutkintoajon tasalaatuisuutta, homogeenisyyttä, kehotetaan lisäämään sekä maiden välillä että maiden sisällä. Myös ajokoulutuksen merkitystä homogeenisyyden takaajana tulee lisätä (Baughan et al., 2005, s. 171).

Tutkintojen tasalaatuisuuden varmistamiseksi on Suomessa tehty paljon työtä ja tämänkin tutkimuksen toteuttaminen on yksi esimerkki tästä työstä. Vaikka tasalaatuisuuden edistämiseksi ollaan pitkällä, niin kuitenkin työtä on vielä tehtäväksi, kuten edellä on todettu.

TEST-projektissa (2005) on tarkasteltu myös ajokokeen tulevaisuuden suuntia ja toivottavista kehityssuunnista todetaan:

- *Milloin mahdollista, on tutkintoajoon sisällytettävä itsenäisen ajamisen mahdollistavia tehtäviä, joilla voitaisiin arvioida ajamisen hierarkian tasoja 3 ja 4. Itsenäisten tehtävien yhteydessä on todennäköisesti myös tehtävä kysymyksiä siitä, kuinka ja miksi kokelas valitsee tietyn reitin.*
- *Palautetta, muutakin kuin hyväksytty tai hylätty, tulee lisätä.*
- *Ajotilanteisiin liittyvää päätöksentekoa tulee tukea, esimerkiksi kysymällä kokelaalta, missä käsittelyä voitaisiin tarkastaa.*
- *Riskien tunnistamisen ja tilannetietoisuuden testaamista tulisi edistää esimerkiksi käyttämällä kommentoivaa ajoa ja tilannetietoisuuden tekniikoita tutkintoajon aikana.*
- *Kokelaan yleisen ajotyylin arviointimenetelmiä tulee kehittää liittämällä niihin tutkinnon vastaanottajan arvioinnit kokelaan tulevasta liikenneturvallisuudesta.*
- *Tutkinnon pituutta tulee lisätä, jotta paremmin olisi mahdollista saada tietoa kokelaan tyypillisestä ajotavasta.*

Merkittävä osa näistä tulevaisuuden ajokokeen kehittämissuunnista on Suomessa jo otettu osittain käyttöön, vaikka tehostamisen varaa myös toisaalta on. Enemmän itsenäistä ajamista sisältävä, vuorovaikutteisempi, palautteellisempi

ja päätöksentekoa ja riskien tunnistamista paremmin arvioiva ajokoe näyttäisi tämänkin tutkimuksen perusteella olevan tulevaisuuden suunta Suomessakin. Selkeitä askeleita tähän suuntaan on jo otettu.

5 Lähdeluettelo

AKE 2003. Opetussuunnitelma. B-luokan kuljettajaopetus. 15.12.2003, Ajoneuvohallintokeskus.

AKEn ohje 16/2005. Kuljettajantutkinnon ajokoe: luokat A1, A, B, C1, ja C 1.4.2005, Ajoneuvohallintokeskus.

Baughan, C. 1998. Review of the practical test. Teoksessa G. B. Grayson (ed.). Behavioural research in Road Safety VIII. Crowthorne: Transport Research Laboratory.

Baughan, C., Gregersen, N. P., Hendrix, M., Keskinen, E. (eds.) 2005. Towards European Standards for Testing – Final Report, Brussels: CIECA. 305 p.

Baughan, C., Keskinen, E. 2005. Meeting the needs of novice drivers. Teoksessa Baughan, C., Gregersen, N. P., Hendrix, M., Keskinen, E. (eds.) Towards European Standards for Testing – Final Report, Brussels: CIECA. pp. 105 – 151.

Baughan, C., Simpson, H. 1999. Consistency of driving performance at the time of the L-test, and implications for driver testing. Teoksessa G. B. Grayson (ed.). Behavioural research in Road Safety VIII. Crowthorne: Transport Research Laboratory.

Drummond, A. E. 2000. Paradigm lost! Paradise gained? An Australian's perspective on novice driver safety. In Proceedings of the DETR Novice Driver Conference. Bristol, UK, June 2000. Teoksessa Rothengatter, T. & Huguenin R. D. (eds.) Traffic and Transport Psychology: Theory and Application. Proceedings of the ICTTP 2000, Elsevier.

Fairclough, S., Tattersall, A., Houston, K. 2006. Anxiety and performance in British driving test. Transportation Research. Part F, pp. 43-52.

Goldenbeld, C., Baughan, C. J., Hatakka, M. 1999. Driver testing. Teoksessa Siegrist S. (ed.) Driver training, testing and licensing – towards a theory-based management of young drivers' injury risk in road traffic. Results of EU-Project GADGET, Work Package 3. Bfu-report 40, Berne.

Hatakka, M. 1987. Kuljettajantutkinnon tietopuolisen kokeen kehittäminen. Pro gradu – tutkielma. Turun yliopisto, psykologian laitos.

Hatakka, M., Keskinen, E., Baughan, C., Goldenbeld, C., Gregersen, N. P., Groot, H., Siegrist, S., Willmes-Lenz, G., Winkelbauer, M. 2004. Basic driver training: New models. EU-project. Final report. University of Turku, Finland.

Hatakka, M., Keskinen, E., Gregersen, N. P., Glad, A. 1999. Theories and Aims of Education and Training Measures. Teoksessa S. Siegrist (ed.). Driver Training, Testing and Licensing – towards theory-based management of young drivers' injury risk in road traffic. Results of EU-Project GADGET, Work Package 3. Bfu-Report 40, Berne.

Hatakka, M., Keskinen, E., Gregersen, N. P., Glad, A., Hernetkoski, K. 2002. From control of the vehicle to personal self-control; broadening the perspectives to driver education. Transportation Research Part F. Traffic Psychology, 5, 201-215.

Hatakka, M., Keskinen, E., Salo, I. 2004. ECOSAFE tulee – lisääntykö ajamisen turvallisuus? Tutkimuksia ja selvityksiä, 1/2004-a. Ajoneuvohallintokeskus, Helsinki.

Hernetkoski, K., Katila, A., Keskinen, E. 2005. Examiner questionnaires: Analysis of collected data. Teoksessa Baughan, C., Gregersen, N. P., Hendrix, M., Keskinen, E. (eds.) Towards European Standards for Testing – Final Report, Brussels: CIECA, pp. 64–86.

Katila, A., Keskinen, E. 2003. Suomalaisen kuljettajakoulutus- ja tutkintojärjestelmän evaluaatio. Tutkimuksia ja selvityksiä n:o 1/2003, Ajoneuvohallintokeskus.

Katila, A., Keskinen, E. 2000. Liikennetietorekistereiden yhteiskäyttökokeilu. Tutkimussuunnitelma ja esiselvityksen tulokset. Liikenne- ja viestintäministeriö, Mietintöjä ja muistioita, B21/2000. Helsinki.

Katila, A., Keskinen, E. 2002. Liikennetietorekistereiden yhteiskäyttökokeilu – uusien ja keski-ikäisten kuljettajien liikenteessä selviytyminen. Loppuraportti. Liikenne- ja viestintäministeriö, Mietintöjä ja muistioita B6/2002. Helsinki.

Katila, A., Keskinen, E., Hatakka, M., Laapotti, S. 1994. Teoriakokeen ja tutkintoajon tavoitteet ja toimivuus. Turun yliopisto, psykologian laitos.

Keskinen, E., Baughan, C. 2005. Homogeneity. Teoksessa Baughan, C., Gregersen, N. P., Hendrix, M., Keskinen, E. (eds.) Towards European Standards for Testing – Final Report, Brussels: CIECA, pp. 100–105.

Keskinen, E., Hatakka, M., Laapotti, S. 1998. Ajotaidon arvioinnin kehittämisprojektin loppuraportti. Turun yliopisto, Psykologian laitos, 167 sivua + liitteet.

Keskinen, E., Hatakka, M., Katila, A., Laapotti, S. 1992. Onnistuiko kuljettajaopetuksen uudistus? Seurantaprojektin loppuraportti. Psykologian tutkimuksia 94/1992. Turun yliopiston psykologian laitos. Turku.

Keskinen, E., Hatakka, M., Katila, A., Laapotti, S. 1998. Tutkinnon kehittämissuuntia. Teoksessa Keskinen, E., Hatakka, M., Katila, A., Laapotti, S., Peräaho, M. (toim.) Psykologia kuljettajakoulutuksessa. Kokemuksia ja näkemyksiä. Turku: Painosalama Oy.

Keskinen, E., Hatakka, M., Katila, A., Laapotti, S., Peräaho, M. (toim.) 1998. Psykologia kuljettajakoulutuksessa. Kokemuksia ja näkemyksiä. Turun yliopisto, psykologian laitos. Turku: Painosalama Oy.

Keskinen, E., Hatakka, M., Laapotti, S. 1987. Ehdotus uudeksi ajokoejärjestelmäksi. Turun yliopisto, psykologian laitos, 39 sivua + liitteet.

Keskinen, E., Hatakka, M., Laapotti, S. 1987. Muistio kaksivaiheisesta ajokortista eduskunnan liikennevaliokunnalle 12.11.1987.

Keskinen, E., Hatakka, M., Laapotti, S. 1988. Ajotaidon arvioinnin kehittämisprojektin loppuraportti. Turun yliopisto, psykologian laitos, Liikenneministeriölle tehty kehittämis- ja tutkimustyö, 164 sivua + liitteet.

Keskinen, E., Hatakka, M., Laapotti, S., Katila, A., Hernetkoski, K., Peräaho, M. 2005. Ehdotus 2000-luvun kuljettajakoulutusjärjestelmäksi Suomeen. AKEn toimeksiannosta tehty selvitys, 17 s.

Keskinen, E., Tapio, J., Laapotti, S., Mäkinen, T., Kärki, O., Hatakka, M. 2001. Liikennekäyttäytymisen ohjausjärjestelmät. Autonkuljettajien informaatio- ja palautejärjestelmät liikenneturvallisuustoimenpiteenä. Yhteenvetoraportti. Liikenne- ja viestintäministeriö, Mietintöjä ja muistioita, B43/2001. Helsinki.

Keskinen, E., Mikkonen, V., 1985. Ajotaidon arviointi ja itsearviointi. Turun yliopisto, Psykologian tutkimuksia 74, Psykologian laitos, 43 sivua + liitteet.

Keskinen, E., Silver, M., Katila, A., Peräaho, M., Hatakka, M. 1996. Kuljettajantutkintopaikkakuntien ympäristöllinen vaihtelu ajokokeen toimivuuden edellytyksenä. Autorekisterikeskukselle tehty selvitystyö. Turun yliopisto, psykologian laitos.

Komission direktiivi 2000/56/EY, annettu 14 päivänä syyskuuta 2000, yhteisön ajokor-teista annetun direktiivin 91/439/ETY muuttamisesta.

Laapotti, S., Keskinen, E., Hatakka, M. 2001. Koulutus, tiedotus ja valistus liikennekäyttäytymisen ohjauskeinona. Autonkuljettajien informaatio- ja palautejärjestelmät. Osaraportti 2. Liikenneturvan tutkimusmonisteita 92/2001. Liikenneturva, Helsinki.

Laapotti, S., Keskinen, E., Hatakka, M., Katila, A. 1996. Kuljettajantutkinnon ajokokeen palautteellisuuden lisääminen ja asiakastytyväisyys. Kokeilu Helsingin katsastusasemalla keväällä 1995. Turun yliopisto, psykologian laitos.

Laki kuljettajantutkintotoiminnan järjestämisestä, 10.7.1998/535-HE:63/1998.

Liikenne- ja viestintäministeriö 2005. Tieliikenteen turvallisuus 2006-2010. Ohjelmia ja strategioita 8/2005. Liikenne- ja viestintäministeriö.

Lynam, D., Twisk, D. A M. 1995. Car driver training and licensing system in Europe. TRL Report 147, Crowthorne. Teoksessa Siegrist S. (ed.) Driver training, testing and licensing – towards a theory-based management of young drivers' injury risk in road traffic. Results of EU-Project GADGET, Work Package 3. Bfu-report 40, Berne.

Macdonald, W. 1998. Driver performance measures and licence tests: A literature review. Report CR 57. Federal Office of Road Safety, Victoria. Teoksessa S. Siegrist (ed.). Driver Training, Testing and Licensing – towards theory-based management of young drivers' injury risk in road traffic. Results of EU-Project GADGET, Work Package 3. Bfu-Report 40, Berne.

Mattsson, H. 1999. Competency-based training and testing of advanced skills in Sweden. In proceedings of ICBC Driver testing Forum, March, 1990. Insurance Corporation of British Columbia, Victoria, B. C. Canada. Teoksessa Rothengatter, T. & Huguenin R. D. (eds.) Traffic and Transport Psychology: Theory and Application. Proceedings of the ICTTP 2000, Elsevier.

Maycock, G. 2002. Novice driver accidents and the driving test. Prepared for Road Safety Division, Department for Transport, Local Government and Regions. TRL Report 527.

Maycock, G., Forsyth, E. 1997. Cohort study of learner and novice drivers. Part 4: Novice driver accidents in relation to method of learning to drive, performance in the driving test and self assessed driving ability and behaviour. TRL Report 275. Crowthorne, Transport Research Laboratories. Teoksessa Maycock, G. Novice driver accidents and the driving test. Prepared for Road Safety Division, Department for Transport, Local Government and Regions. TRL Report 527.

McKnight, A. J. 1992. Driver licensing in Victoria. Report 27. Monash University, Accident Research Centre, Clayton. Teoksessa Siegrist S. (ed.) Driver training, testing and licensing – towards a theory-based management of young drivers' injury risk in road traffic. Results of EU-Project GADGET, Work Package 3. Bfu-report 40, Berne.

Mynttinen, S. 1996. Driving licence test with feedback in Finland. Paper presented at International Conference on Traffic and Transport Psychology, ICTTP 96, Valencia, 22-25 May, 1996. Teoksessa Siegrist S. (ed.) Driver training, testing and licensing – towards a theory-based management of young drivers' injury risk in road traffic. Results of EU-Project GADGET, Work Package 3. Bfu-report 40, Berne.

Neuman-Opitz, N., Heinrich, H. Ch., Siebenhaar, L., Krumnov, G. 1995. Fahrausbildung in Europa, Berichte der Bundesanstalt für Strassenwesen. Heft M 49. Verlag für neue Wissenschaft GmbH, Bremerhaven, Germany. Teoksessa Siegrist S. (ed.) Driver training, testing and licensing – towards a theory-based management of young drivers' injury risk in road traffic. Results of EU-Project GADGET, Work Package 3. Bfu-report 40, Berne.

Quimby, A. R., Maycock, G., Palmer, C., Butress, S. 1999. The factors that influence a driver's choice of speed - a questionnaire study. TRL Report 325. Crowthorne, TRL Limited. Teoksessa Maycock, G. Novice driver accidents and the driving test. Prepared for Road Safety Division, Department for Transport, Local Government and Regions. TRL Report 527.

Renge, K. 1983. Junge Kraftfahrer in Japan. Forschungsberichte der Bundesanstalt für Strassenwesen Bereich Unfallforschung. Bergisch Gladbach.

Sundström, A. 2005. Self-assessment of knowledge and abilities. A literature study. EM 54:2005. University of Umeå, Department of Educational Measurement, 36 p.

Waller, P. F., Li, L. K., Hall, R. G., Stutts, J. C. 1978. Driver performance tests: their role and potential. Report DOT-HS-7-01698. University of North Carolina, Highway Research Center. Teoksessa Siegrist S. (ed.) Driver training, testing and licensing – towards a theory-based management of young drivers' injury risk in road traffic. Results of EU-Project GADGET, Work Package 3. Bfu-report 40, Berne.

Valtioneuvosto 2006. Valtioneuvoston periaatepäätös tieliikenteen turvallisuuden parantamisesta. Valtioneuvosto 9.3.2006.

West, Hall, J. 1998. Accident liability of novice drivers. TRL Report 295. Crowthorne: TRL Limited. Teoksessa Maycock, G. Novice driver accidents and the driving test. Prepared for Road Safety Division, Department for Transport, Local Government and Regions. TRL Report 527.

Liite. Tutkimuksen ajokokeiden kuvaukset

Ajokoe nro: 1	I-tutvo: C	II-tutvo: D																											
Kokelas: 18 v. nainen	Ajokertaa a-koulussa: 30	Yrityskerta: 1																											
Valittu osa-alue: kaista-ajo	I-tutvon arvio: hylätty	II-tutvon arvio: hylätty																											
Kuvaus ajosta: Kokelas ei ollut paikkakuntalainen, minkä tutvo alussa selvitti. Ajo alkoi kaupunkiin opasteiden mukaan suunnistaen ohjeella "Ajetaan sitten opasteiden mukaan Tampereen suuntaan". Keli oli liukas ja sateinen. Alussa tutvo viritti keskustelua koulusta, johon kokelas vastaili lyhyesti innostumatta mukaan. Kaiken kaikkiaan kokelas tuntui ajokokeen aikana haluttomalta ja reagoi asioihin flegmaattisesti, katse tiukasti eteenpäin. Auton vauhti laski välillä huomattavasti, ja esim. 3-kaistaisella kadulla oikealta vasemmalle siirryttäessä auto lähes sammui. Lopulta kokelas ajoi liittymän ohi, vaikka olikin ryhmittynyt sille kääntyäkseen. Tutvo totesi tapahtuneen: "OK, jatketaan nyt sitten keskustan suuntaan". Ajo jatkui keskusta-alueella, mihin sisältyi eriarvoisia risteyskiä, liikennevalo-ohjattuja risteyskiä ja useita kaistanvaihtoja. Tutvo selaili papereitaan eikä ohjeiden lisäksi kommentoinut ajamista mitenkään. Kokelaan ajonopeus oli kaupunkialueella selvästi reippaampaa, ja reippaudella mentiin pariin tasa-arvoiseen risteyskeeseenkin oikealta tulevista liikenteestä huolimatta. Vaaratilanteita ei kuitenkaan syntynyt. Lopulta tutvo ohjasi kokelaan takaisin ohjeella "Nyt sitten takaisin konttorille". Matkalla ajettiin 3-kaistasta ka-tua, jolloin vasemmalle kaistalle ryhmittyessään kokelas ajoi keskikaistaa ajavan auton eteen. Tämän kokelas huomasi ja katsastuskonttoria lähestyttäessä katsoi sitten ylikorostuneesti olkansa yli kaistanvaihdossa. Ajon päätteeksi tutvo pyysi pysäköidä auton sopivaan paikkaan, jolloin kokelas peruutti ruutuun.																													
I-tutvon merkinnät: - Havainnointi (eriarvoinen risteys) V - Arviointi (kaistanvaihdossa) V - Arviointi (peruutus) H - Nopeudensäättely (yleinen hitaus, liikennevalojen lähestyminen) VV - Vuorovaikutus (kevyt liik., suojatie) V - Ajoneuvon sijainti (kaista-ajo) V - Liik.ohjauksen noudattam. (kaista-ajo) K		II-tutvon merkinnät: - Havainnointi (peruutus, suojatie, peilien käyttö kaistanv., takaa tulevien etäisyys) VVV - Arviointi (kaistanvaihdossa) V - Nopeudensäättely (pieni vaihde, tasa-arvoisia risteyskiä lähestyminen) V - Ajoneuvon sijainti (liittymä) V - Ajoneuvon sijainti (opasteet) K																											
Kokelaan ajotaidon arviointi: heikko (1) ---- kiitettävä (5)		<table><tr><td>I-tutvo</td><td>II-tutvo</td><td>Kokelas</td></tr><tr><td>- Ajoneuvon käsittely</td><td>3</td><td>3</td></tr><tr><td>- Liikennetilanteiden hallinta</td><td>2</td><td>4</td></tr><tr><td>- Kevyen liikenteen huomiointi</td><td>3</td><td>3</td></tr><tr><td>- Sujuvuus / suunnitelmallisuus</td><td>2</td><td>3</td></tr><tr><td>- Riskien tunnistaminen / välttäminen</td><td>2</td><td>4</td></tr><tr><td>- Sosiaaliset taidot</td><td>3</td><td>3</td></tr><tr><td>- Taloudellinen ajaminen</td><td>2</td><td>4</td></tr><tr><td>KA</td><td>2,4</td><td>3,4</td></tr></table>	I-tutvo	II-tutvo	Kokelas	- Ajoneuvon käsittely	3	3	- Liikennetilanteiden hallinta	2	4	- Kevyen liikenteen huomiointi	3	3	- Sujuvuus / suunnitelmallisuus	2	3	- Riskien tunnistaminen / välttäminen	2	4	- Sosiaaliset taidot	3	3	- Taloudellinen ajaminen	2	4	KA	2,4	3,4
I-tutvo	II-tutvo	Kokelas																											
- Ajoneuvon käsittely	3	3																											
- Liikennetilanteiden hallinta	2	4																											
- Kevyen liikenteen huomiointi	3	3																											
- Sujuvuus / suunnitelmallisuus	2	3																											
- Riskien tunnistaminen / välttäminen	2	4																											
- Sosiaaliset taidot	3	3																											
- Taloudellinen ajaminen	2	4																											
KA	2,4	3,4																											
Palautekeskustelu: I-tutvo aloitti kommentilla "Ei tämä nyt ihan mennyt", ja käsitteli sen jälkeen tapahtuneet virheet. Kokelaan omia ajotaidon arvioita ei suoraan katsottu. Asioina olivat: vaihteiden käyttö ja siihen liittyen taloudellisuus (1-vaihteella liian pitkään), hidas eteneminen ("nuolivalot olivat jo punaisella ennen kuin olimme risteyksessä"), ajoneuvon paikka tiellä sekä ennakoitua kaista-ajossa. Lopuksi tutvo pyysi kokelasta "miettimään opettajan kanssa virheitä" ja kertoi, että normaalioloissa hän olisi määrännyt 6 lisäajotuntia. Kokelas ei itse kommentoinut palautetta.																													
Kommentti: I-tutvo ja II-tutvo olivat yksimielisiä ajokokeen hylkäämisestä. Arviot kohdistuivat samoihin liikennetilanteisiin, mutta asioiden taustalla nähtiin jossakin määrin eri asioita. Siinä missä I-tutvo korosti havainnointia risteyksissä, II-tutvo korosti havainnointia kaistanvaihdon, suojatietä lähestymisen ja peruuttamisen yhteydessä. I-tutvo puolestaan näki peruutuksen hyvänä suorituksena, ja suojatietilanteet vuorovaikutukseen liittyvänä asiana. Molemmat tutvot merkitsivät liittymän ohi ajamisen konfliktiksi. Erona oli se, että I-tutvo painotti siinä ajoneuvon sijaintia, ja II-tutvo puolestaan liikenteenohjauksen noudattamattomuutta eli ajamista kääntyvien kaistalta suoraan. I-tutvo nosti tutkijan kanssa esille kokelaan flegmaattisuuden ja välinpitämättömyyden. II-tutvo ei asiaa kommentoinut. Tutvojen yleisarviot kokelaan ajotaidosta olivat yhtenevät ja selvästi alle keskitason. Erona oli "kevyen liikenteen huomiointi", jonka I-tutvo arvioi paremmaksi kuin II-tutvo sekä "riskien tunnistaminen", jonka I-tutvo arvioi huomomaksi kuin II-tutvo.																													

Ajokoe nro: 2	I-tutvo: E	II-tutvo: B		
Kokelas: 18 v. nainen	Ajokertaa a-koulussa: 32	Yrityskerta: 1		
Valittu osa-alue: risteysajo	I-tutvon arvio: hyväksytty	II-tutvon arvio: hyväksytty		
Kuvaus ajosta: Kokelas ei ollut paikkakuntalainen, minkä tutvo alussa selvitti. Ajokokeen aikana satoi räntää ja kadut olivat loskaiset. Liikenne oli vilkasta. Kokelas jännitti selvästi ennen ajoa, mutta se ei näkynyt enää ajossa. Auton paikka tiellä oli usein kaistan reunassa. Yhden kääntymisen jälkeen kokelaalta jäi vilkku päälle, josta tutvon huomautus ”Mikäs täällä pitää ääntä?”. Ajo alkoi 3-kaistaista katua keskustaan päin ryhmytyksineen. Tutvo jutusteli aluksi niitä näitä lumentu-losta jne. Ajo jatkui kaupungin keskustassa, ja reitin varrelle osui 4 tasa-arvoista risteystä ja kaistanvaihto ylämäessä. Auto sammui kerran risteyksessä. Ajaminen painottui itsenäiseen suunnistamiseen: ”Jatka suoraan ja risteuksen jälkeisten opasteiden mukaan Tervatorille päin”, ”Jatketaan tätä katua niin pitkälle kun pääsee”, ”Kadun päästä opasteet rautatieasemal-le”, ”Voisit ruveta etsiskelemään Porin suuntaa”, ”Muistatko miten katsastuskonttorille aje-taan?”. Ajon päätteeksi tutvo pyysi kokelasta ”valitsemaan itselleen pysäköintipaikan”, jolloin kokelas ajoi autoon keula edellä ruutuun betonipylvään kohdalle.				
I-tutvon merkinnät: - Havainnointi (kaista-ajo) V - Havainnointi (tasa-arvoiset risteykset) H - Vuorovaikutus (tasa-arvoiset risteyk-set) V - Ajoneuvon sijainti (kaista-ajo) V		II-tutvon merkinnät: - Arviointi (liikennevalo-ohjattu risteys) V - Vuorovaikutus (tasa-arvoiset risteykset, kaistanvaihto liian lähellä risteystä) VV		
Kokelaan ajotaidon arviointi: heikko (1) ---- kiitettävä (5)				
		I-tutvo	II-tutvo	Kokelas
- Ajoneuvon käsittely		4	4	3
- Liikennetilanteiden hallinta		3	3	2
- Kevyen liikenteen huomiointi		3	3	1
- Sujuvuus / suunnitelmallisuus		3	3	2
- Riskien tunnistaminen / välttäminen		3	3	2
- Sosiaaliset taidot		4	3	3
- Taloudellinen ajaminen		3	4	3
KA		3,3	3,3	2,3
Palautekeskustelu: I-tutvo aloitti kysymällä ”miltä tuntui?”, jatkaen kokelaan lyhyen ympäripyöreän vastauksen jälkeen ”yksi asia teki kiusaa – mikä se voisi olla?”. Tästä tutvo jatkoi kokelaan oman ajotaidon arvioinnin tarkasteluun, nostaen esiin kevyen liikenteen huomioinnin, kaistanvaihdon ja kaista-ajamisen puut-teita. Hyvänä asiana tutvo nosti esiin opasteiden hyvän löytämisen. Taloudellista ajamista käsitel-tiin yleisellä tasolla. Lopuksi tutvo kysyi, miksi kokelas valitsi ”tämän pysäköintipaikan” (betonipor-sas haittasi pysäköintiä ja ulottuvuuksien arviointia), mistä päästiin harkinnan ja ennakkoinnin poh-dintaan. Kokelas ei kommentoinut palautteen aikana.				
Kommentti: I-tutvo ja II-tutvo olivat yksimielisiä ajokokeen hyväksymisestä. II-tutvo olisi palautteessaan ottanut esille interaktion ja että kokelaan olisi pitänyt selvemmin näyttää muille aikomuksiaan. Samoin kokelas olisi II-tutvon mielestä voinut tehdä selkeämpiä varmistuksia. II-tutvo epäili, että kokelaan katsomiset risteyksissä olivat jossain määrin katsomista ilman näkemistä. I-tutvon mielestä katso-miset sujuivat hyvin, mitä seikkaa hän korosti arviointitaulukossakin. II-tutvo ei katsonut ajoneuvon sijainnin virheen arvoiseksi kuten I-tutvo teki. Tutvojen yleisarviot kokelaan ajotaidosta olivat yhtenevät, painottuen 3:een. Erona oli ”sosiaaliset taidot”, jonka I-tutvo arvioi paremmaksi kuin II-tutvo sekä ”taloudellinen ajaminen”, jonka I-tutvo arvioi huonommaksi kuin II-tutvo. Yksityiskohtana mainittakoon, että I-tutvo merkitsi osa-alueeksi risteysajon, mutta II-tutvo kaista-ajon.				

Ajokoe nro: 3	I-tutvo: D	II-tutvo: A		
Kokelas: 18 v. nainen	Ajokertaa a-koulussa: 30	Yrityskerta: 1		
Valittu osa-alue: risteysajo	I-tutvon arvio: hylätty	II-tutvon arvio: hylätty		
Kuvaus ajosta: Kokelas oli paikkakuntalainen. Keli oli kuiva ja liikenne rauhallinen. Auton käsittely oli kaikenpuolin hyvää. Tutvo aloitti kysymällä "Löytäisitkö autokoululle?", minkä jälkeen ajettiin kaupungin suuntaan 3-kaistaista katua. Matkalla tutvo jutteli niitä näitä TV:stä ja kyseli kokelaan koulusta. Vastaukseen tarttuen hän antoi ohjeeksi "Jatketaanpa tästä nyt koululle". Matka kulki rauhallisia katuja pitkin mutta usean tasa-arvoisen risteuksen ja liikennevalo-ohjatun risteuksen yli. Matkalla oli yksi hyvin sujunut mäkilähtö, mutta myös yksi jalankulkijatilanne. Matkalle osui myös tilanne, jossa kokelas joutui ohittamaan kaistalle pysähtyneen työkoneen. Jossakin vaiheessa kokelas mietti ääneen, minkä kadun valitsisi. Tutvo totesi tähän, että "se on hyvä piirre kuljettajassa että miettii ja pohtii reittiään". Koululta matka jatkui kapeaa ja mutkaista katua kortteli kiertäen takaisin tulokadulle ja eriarvoiseen risteykseen, missä kokelas käskettiin kääntyä vasemmalle palatakseen katsastuskonttorille. Ennen kokelasta risteykseen saapui vastakkaisesta suunnasta 3 auton jono, ja ensimmäisellä autolla oli vilkku oikealle. Kokelas lähti samalla kääntymään ja ajoi toisena vastaan tulleen auton eteen, joka olikin jatkamassa suoraan. Tutvo joutui tällöin painamaan jarrua törmäyksen estämiseksi. Tunnelma autossa muuttui tämän jälkeen kireämmäksi, mutta loppuajaminen meni ilman huomauttamisia nopeasti. Ajon päätteeksi tutvo pyysi pysäköidä auton sopivaan paikkaan, jolloin kokelas peruutti ruutuun.				
I-tutvon merkinnät: - Arviointi (vasemm. tuleva jalankulkija) V - Vuorovaikutus (peruuttaminen, vilkun käyttö ohitettaessa) VV - Ajoneuvon sijainti (peruuttaminen, kaistanvaihdon ajoitus) VV - Liik.ohjauksen noudattam. (väistäminen) K		II-tutvon merkinnät: - Havainnointi (kaista-ajo) H - Arviointi (vast.tulevan väistäminen) K - Nopeudensäättely (liik.valo-ohjattuun risteykseen tulo) V - Vuorovaikutus (peruuttaminen, liik.valo-ohjattu risteys, työkoneen ohitus) VVV		
Kokelaan ajotaidon arviointi: heikko (1) ---- kiitettävä (5)		I-tutvo	II-tutvo	Kokelas
- Ajoneuvon käsittely		3	4	3
- Liikennetilanteiden hallinta		3	3	3
- Kevyen liikenteen huomiointi		3	3	2
- Sujuvuus / suunnitelmallisuus		4	4	3
- Riskien tunnistaminen / välttäminen		2	3	3
- Sosiaaliset taidot		4	3	4
- Taloudellinen ajaminen		3	4	3
KA		3,1	3,4	3,0
Palautekeskustelu: I-tutvo aloitti kommentilla "Miltäs ajo tuntui?" ja vastauksen puuttuessa jatkoi "Suurelta osin hyvä, mutta joudun hylkäämään – miksi luulet?". Kokelas tiesi vastauksen. Tutvo jatkoi tästä yleisellä tasolla ennakkoinnista, eli kuinka joku voi tulla suoraan vaikka näyttää kääntyvän. Kokonaisuuden I-tutvo totesi hyväksi. Keskustelu käytiin kokelaan oman ajon arviointitaulukon pohjalta.				
Kommentti: I-tutvo ja II-tutvo olivat yksimielisiä ajokokeen hylkäämisestä. Arviot kohdistuivat samoihin liikennetilanteisiin, mutta tapahtuneiden asioiden taustalla nähtiin jossakin määrin eri asioita. Esimerkiksi sattuneessa konfliktitilanteessa I-tutvo korosti säännön vastaisuutta, ja II-tutvo puolestaan näki tilanteen arviointivirheenä. II-tutvo ei todennut ajoneuvon sijaintivirheitä. II-tutvo olisi palautekeskustelussa aloittanut hylkäämisen syystä ja sen jälkeen kertonut että kokonaisuus meni muuten hyvin. Ajosuoritus olisi ilman risteystilannetta ollut hyväksytty. Nopeudensäättelyn ongelmat olisi II-tutvolla ollut keskustelun aiheena samoin kuin kaistanvaihto hyvänä seikkana. Tutvojen yleisarviot kokelaan ajotaidosta erosivat useassa kohdassa. I-tutvo arvioi "ajoneuvon käsittelyn", "taloudellisen ajamisen" ja "riskien tunnistamisen" heikommiksi kuin II-tutvo. "Sosiaaliset taidot" I-tutvo näki taas II-tutvoa vahvempina.				

Ajokoe nro: 4	I-tutvo: A	II-tutvo: E																																				
Kokelas: 18 v. mies	Ajokertaa a-koulussa: 30	Yrityskerta: 1																																				
Valittu osa-alue: maantieajo	I-tutvon arvio: hyväksytty	II-tutvon arvio: hyväksytty																																				
Kuvaus ajosta: Kokelas oli paikkakuntalainen ja hänellä oli MP-kortti ennestään. Ajokokeen aikana oli kuiva ja hyvä ajokeli. Tutvo aloitti kysymällä että "Osaatko ajaa ammattikoululle?", minkä jälkeen ajettiin moottoritietä Raision liittymään ja Raision keskustan kautta ammattikoulun parkkipaikalle. Matkalla oli molempuolista vilkasta jutustelua kouluasioista. Kokelas ajoi koko ajan rauhallisesti ja auton käsittely oli hyvää. Keskustassa vasemmalle käännästyessä käännös meni kuitenkin aavistuksen pitkäksi, vaikkakin pysyi kaistalla. Parkkipaikalle tultaessa tutvo pyysi pysäköimään, minkä jälkeen jatkettiin välittömästi Raision keskustaan liikennevalo-ohjattuun risteykseen, josta kääntyminen oikealle. Tämän jälkeen seurasi itsenäistä ajoa "Vahdolle päin" ja "Haunisten opasteiden mukaan". Matkalla oli tasa-arvoisia risteyskoja ja liikenneympyrä. Takaisin katsastuskonttorille tultiin jälleen moottoritietä ja ajo päättyi peruutukseen ruutuun.																																						
<table><tr><td>I-tutvon merkinnät: - Havainnointi (kiihdytyskaistalta liittymisessä pimeä kulma) V - Arviointi (liik.valo-ohjattu risteys) V - Vuorovaikutus (ei vilkkua peruuttaessa) V - Ajoneuvon sijainti (liik.valo-ohj. risteys) V</td><td>II-tutvon merkinnät: - Havainnointi (kaista-ajo, liik.valo-ohjattu risteys) VV - Havainnointi (eriarvoinen risteys) H - Nopeudensääteily (liik.valo-ohjatussa risteyksessä kääntyminen vasemmalle) V - Vuorovaikutus (kaista-ajo) V</td></tr></table>			I-tutvon merkinnät: - Havainnointi (kiihdytyskaistalta liittymisessä pimeä kulma) V - Arviointi (liik.valo-ohjattu risteys) V - Vuorovaikutus (ei vilkkua peruuttaessa) V - Ajoneuvon sijainti (liik.valo-ohj. risteys) V	II-tutvon merkinnät: - Havainnointi (kaista-ajo, liik.valo-ohjattu risteys) VV - Havainnointi (eriarvoinen risteys) H - Nopeudensääteily (liik.valo-ohjatussa risteyksessä kääntyminen vasemmalle) V - Vuorovaikutus (kaista-ajo) V																																		
I-tutvon merkinnät: - Havainnointi (kiihdytyskaistalta liittymisessä pimeä kulma) V - Arviointi (liik.valo-ohjattu risteys) V - Vuorovaikutus (ei vilkkua peruuttaessa) V - Ajoneuvon sijainti (liik.valo-ohj. risteys) V	II-tutvon merkinnät: - Havainnointi (kaista-ajo, liik.valo-ohjattu risteys) VV - Havainnointi (eriarvoinen risteys) H - Nopeudensääteily (liik.valo-ohjatussa risteyksessä kääntyminen vasemmalle) V - Vuorovaikutus (kaista-ajo) V																																					
<table><tr><td>Kokelaan ajotaidon arviointi: heikko (1) ---- kiitettävä (5)</td><td>I-tutvo</td><td>II-tutvo</td><td>Kokelas</td></tr><tr><td>- Ajoneuvon käsittely</td><td>4</td><td>4</td><td>4</td></tr><tr><td>- Liikennetilanteiden hallinta</td><td>4</td><td>3</td><td>4</td></tr><tr><td>- Kevyen liikenteen huomiointi</td><td>4</td><td>4</td><td>3</td></tr><tr><td>- Sujuvuus / suunnitelmallisuus</td><td>4</td><td>3</td><td>3</td></tr><tr><td>- Riskien tunnistaminen / välttäminen</td><td>3</td><td>3</td><td>4</td></tr><tr><td>- Sosiaaliset taidot</td><td>4</td><td>3</td><td>3</td></tr><tr><td>- Taloudellinen ajaminen</td><td>4</td><td>3</td><td>3</td></tr><tr><td>KA</td><td>3,9</td><td>3,3</td><td>3,4</td></tr></table>			Kokelaan ajotaidon arviointi: heikko (1) ---- kiitettävä (5)	I-tutvo	II-tutvo	Kokelas	- Ajoneuvon käsittely	4	4	4	- Liikennetilanteiden hallinta	4	3	4	- Kevyen liikenteen huomiointi	4	4	3	- Sujuvuus / suunnitelmallisuus	4	3	3	- Riskien tunnistaminen / välttäminen	3	3	4	- Sosiaaliset taidot	4	3	3	- Taloudellinen ajaminen	4	3	3	KA	3,9	3,3	3,4
Kokelaan ajotaidon arviointi: heikko (1) ---- kiitettävä (5)	I-tutvo	II-tutvo	Kokelas																																			
- Ajoneuvon käsittely	4	4	4																																			
- Liikennetilanteiden hallinta	4	3	4																																			
- Kevyen liikenteen huomiointi	4	4	3																																			
- Sujuvuus / suunnitelmallisuus	4	3	3																																			
- Riskien tunnistaminen / välttäminen	3	3	4																																			
- Sosiaaliset taidot	4	3	3																																			
- Taloudellinen ajaminen	4	3	3																																			
KA	3,9	3,3	3,4																																			
Palautekeskustelu: Tutvo aloitti: "Tuliko itsellesi mitään mieleen missä olisit voinut toimia eri tavalla?". Tutvo lähti tämän jälkeen liikkeelle hyvistä puolista heikompiin: "Kokonaisuus oli hyvä, mutta käännökset menivät hieman pitkälle – rauhallisuutta käännöksissä" ja "Peilien käyttö hyvä, mutta voisit vilkaista enemmän pimeää kulmaa ajatellen". Tutvo huomautti varautumisesta liikennevalotilanteessa, jossa rekka peitti näkyvyyden, vilkun käytön unohtumisesta peruuttaessa sekä siitä, että kokelas ajoi tilanteisiin hivenen rohkeasti.																																						
Kommentti: I- ja II-tutvo olivat yksimielisiä ajokokeen hyväksymisestä. Samasta tilanteesta oli tutvoilla kuitenkin hieman eri tulkinta siitä, mikä taustalla oleva ongelma oli. II-tutvo nosti esiin havainnoinnista hyvänkin puolen. II-tutvo olisi palautekeskustelussa ottanut esille ennakkoinnin, vauhdin sovittamisen ja paremman ajon suunnittelun sekä kevyen liikenteen havainnoinnin, joka hänen mielestään ei ollut luontevaa (ei kuitenkaan virheen arvoista). II-tutvon mielestä ajaminen oli kaksijakoista, parantuen loppua kohti. Esimerkkinä hän nosti esiin vaihteiden käytön. I-tutvon yleisarviot kokelaan ajotaidosta painottuivat 4:seen, ja II-tutvon puolestaan 3:seen. I-tutvo arvioi "liikennetilanteiden hallinnan", "suunnitelmallisuuden", "sosiaaliset taidot" sekä "taloudellisen ajamisen" paremmiksi kuin II-tutvo.																																						

Ajokoe nro: 5		I-tutvo: D	II-tutvo: B	
Kokelas: 19 v. nainen		Ajokertaa a-koulussa: 40	Yrityskerta: 3	
Valittu osa-alue: maantieajo		I-tutvon arvio: hyväksytty	II-tutvon arvio: hyväksytty	
Kuvaus ajosta: Ajokoe suoritettiin aamuhämärässä mutta muuten hyvissä olosuhteissa. Liikenne oli rauhallista. Kokelas jännitti jonkin verran. Ajokoe alkoi moottoritieosuudella Kustavin suuntaan. Tutvo jutusteli kouluasioista. Seurasi ohjattua ajamista, joka muuttui vähitellen itsenäisemmäksi. ”Kerttulan opasteen mukaan” suunnistettiin Raision keskustaan. Kokelas tuli reippaasti liikennevaloihin, ja vaihteiden käyttö oli risteyksissä hankalan tuntuista. Raisiosta jatkettiin jälleen moottoritietä Turkuun päin ja tutvo pyysi poistumaan ”sataman liittymästä”. Liittymän loppupäässä, ylämäessä vasemmalta tulevia autoja väistäessä, auto sammui. Auton käsittely oli huomattavan kulmikasta ja ajo sen takia vähemmän joustavaa.				
I-tutvon merkinnät: - Nopeudensäätely (vaihtaminen) V - Nopeudensäätely (kaista-ajossa) H - Ajoneuvon sijainti (liittymissä, etäisyydet moottoritieellä) VV		II-tutvon merkinnät: - Havainnointi (tasa-arvoiset risteykset) H - Arviointi (liik.valo-ohj. risteys keltaisella, kaistanvaihdossa takaa tulevan nopeus) VV - Nopeudensäätely (vaihteiden käytön kankeus, epätasainen nopeus ja siksi turvaväli-ongelmia) VV		
Kokelaan ajotaidon arviointi*: heikko (1) ---- kiitettävä (5)				
		I-tutvo	II-tutvo	Kokelas
- Ajoneuvon käsittely		---	---	---
- Liikennetilanteiden hallinta		---	---	---
- Kevyen liikenteen huomiointi		---	---	---
- Sujuvuus / suunnitelmallisuus		---	---	---
- Riskien tunnistaminen / välttäminen		---	---	---
- Sosiaaliset taidot		---	---	---
- Taloudellinen ajaminen		---	---	---
KA		---	---	---
Palautekeskustelu: Tutvo nosti heti aluksi esille tilanteisiin reippaan tulemisen, vaihteiden käytön ja auton käsittelyn ylipäänsä sekä ajoetäisyydet. Hän otti myös esille rauhallisuuden ja havainnoinnin merkityksen, kytkien ne kokelaan ajamiseen. Lopuksi hän kysyi, onko kokelaalla itsellään jotakin, mitä tämä haluaisi kommentoida. Erityistä ei ollut.				
Kommentti: Molemmat tutvot hyväksyivät kokelaan ajokokeen. II-tutvo oli kuitenkin selvästi epävarmempi ajokokeen tuloksesta ja olisi yhtä hyvin voinut sen hylätäkin. Arvio kallistui hyväksymisen puolelle lähinnä siksi, että kokelaalla oli ”pyrkimys olla varovainen” ja että hän ”tiedosti omat puutteensa”. Ajamisen kankeus ja autonkäsittelyn epävarmuus nousi vahvasti esille. I-tutvo totesi puolestaan, että ”käsittely tulee kyllä kuntoon”. II-tutvo piti myös nopeudensäätelyyn liittyviä ongelmia vakavampina ja hänen merkinnöissään korostuivat arviointiin liittyvät ongelmat kaistanvaihdossa ja liikennevaloissa. Palautteessa II-tutvo olisi painottanut I-tutvoa enemmän tilanteisiin ajautumista. *Yleisarviota kokelaan ajotaidosta ei täytetty koska kyseessä oli 3. ajokerta.				

Ajokoe nro: 6	I-tutvo: D	II-tutvo: F																																													
Kokelas: 18 v. nainen	Ajokertaa a-koulussa: 30	Yrityskerta: 1																																													
Valittu osa-alue: kaista-ajo	I-tutvon arvio: hylätty	II-tutvon arvio: hylätty																																													
Kuvaus ajosta: Kokelas ei ollut paikkakuntalainen, jolloin tutvo aloitti "Voidaan sitten käyttää opasteita". "Valoista oikealle ja satamaan päin". Kokelas jännitti selvästi, mihin tutvo totesi, että "pikkuinen jännitys on aina hyväksi". Ajon alussa juteltiin ohjeiden lomassa ulkomaille menemisestä ja koulusta. Reitti kulki opasteiden mukaan satamaan päin ja sekä liikennevalo-ohjattuja että eriarvoisia risteyskoja. Käännyttäessä reippaasti vasemmalle tapahtui äkkipysähdys osittain suojaajalle, aivan kuin se olisi tullut yllätyksenä ja nopeasti eteen liian. Sama toistui myöhemmin uudelleen. Kokelas ajoi usean peräkkäisen tasa-arvoisen risteyskoja yli oikealta lähestyvästä liikenteestä huolimatta. Risteyskojaan tulo oli selvästi reippaanpuoleista ja käännyttäessä vasemmalle 3-kaistaiselle kadulle kokelas ajoi suoraan oikeanpuoleiselle kaistalle. Lopussa tutvo pyysi "kääntymään vasemmalle liikennevalo-ohjatussa risteyskoja – oletko yhtään kartalla eli löydätkö katsastusasemalle?". Kokelas lähti valoista liikkeelle, mutta pysähtyi risteyskojaan juuri ennen risteävän liikenteen liikennevalotolppaa, joka näytti punaista. Viereisellä kaistalla oli auto virheellisesti pysähtyneenä, mikä ilmeisesti sotki kokeilasta. Asiasta ei keskusteltu. Ajokoe päättyi peruutukseen parkkipaikalla.																																															
<table><tr><td colspan="2">I-tutvon merkinnät:</td><td colspan="2">II-tutvon merkinnät:</td></tr><tr><td>- Havainnointi (kevyt liikenne/kuollut kulma, varmistus kaista-ajossa, opasteiden etsintä viime hetkelle)</td><td>VV V</td><td>- Havainnointi (peruuttaminen, kaista-ajo, tasa-arv. risteyskoja, eriarvoiset risteyskoja)</td><td>VVVV</td></tr><tr><td>- Havainnointi (ajo tasa-arv. risteyskoja läpi katsomatta)</td><td>KK</td><td>- Nopeudensääntely (reipas peruuttaminen, tasa-arv. risteys, eriarv. risteys)</td><td>VVV</td></tr><tr><td>- Vuorovaikutus (peruutus vilkutta)</td><td>V</td><td>- Nopeudensääntely (kevyt liikenne)</td><td>K</td></tr><tr><td>- Ajoneuvon sijainti (virheellinen ryhmittyminen risteyskoja jälkeen)</td><td>V</td><td>- Vuorovaikutus (liikkeenlähtö ja pysähtyminen, peruuttaminen)</td><td>VV</td></tr><tr><td></td><td></td><td>- Ajoneuvon sijainti (kaista-ajo, tasa-arv. risteys, liik.valo-ohjattu risteys)</td><td>VVV</td></tr></table>			I-tutvon merkinnät:		II-tutvon merkinnät:		- Havainnointi (kevyt liikenne/kuollut kulma, varmistus kaista-ajossa, opasteiden etsintä viime hetkelle)	VV V	- Havainnointi (peruuttaminen, kaista-ajo, tasa-arv. risteyskoja, eriarvoiset risteyskoja)	VVVV	- Havainnointi (ajo tasa-arv. risteyskoja läpi katsomatta)	KK	- Nopeudensääntely (reipas peruuttaminen, tasa-arv. risteys, eriarv. risteys)	VVV	- Vuorovaikutus (peruutus vilkutta)	V	- Nopeudensääntely (kevyt liikenne)	K	- Ajoneuvon sijainti (virheellinen ryhmittyminen risteyskoja jälkeen)	V	- Vuorovaikutus (liikkeenlähtö ja pysähtyminen, peruuttaminen)	VV			- Ajoneuvon sijainti (kaista-ajo, tasa-arv. risteys, liik.valo-ohjattu risteys)	VVV																					
I-tutvon merkinnät:		II-tutvon merkinnät:																																													
- Havainnointi (kevyt liikenne/kuollut kulma, varmistus kaista-ajossa, opasteiden etsintä viime hetkelle)	VV V	- Havainnointi (peruuttaminen, kaista-ajo, tasa-arv. risteyskoja, eriarvoiset risteyskoja)	VVVV																																												
- Havainnointi (ajo tasa-arv. risteyskoja läpi katsomatta)	KK	- Nopeudensääntely (reipas peruuttaminen, tasa-arv. risteys, eriarv. risteys)	VVV																																												
- Vuorovaikutus (peruutus vilkutta)	V	- Nopeudensääntely (kevyt liikenne)	K																																												
- Ajoneuvon sijainti (virheellinen ryhmittyminen risteyskoja jälkeen)	V	- Vuorovaikutus (liikkeenlähtö ja pysähtyminen, peruuttaminen)	VV																																												
		- Ajoneuvon sijainti (kaista-ajo, tasa-arv. risteys, liik.valo-ohjattu risteys)	VVV																																												
<table><tr><td>Kokelaan ajotaidon arviointi: heikko (1) ----</td><td>kiitettävä (5)</td><td>I-tutvo</td><td>II-tutvo</td><td>Kokelas</td></tr><tr><td>- Ajoneuvon käsittely</td><td></td><td>4</td><td>4</td><td>4</td></tr><tr><td>- Liikennetilanteiden hallinta</td><td></td><td>2</td><td>3</td><td>4</td></tr><tr><td>- Kevyen liikenteen huomiointi</td><td></td><td>2</td><td>4</td><td>3</td></tr><tr><td>- Sujuvuus / suunnitelmallisuus</td><td></td><td>3</td><td>3</td><td>4</td></tr><tr><td>- Riskien tunnistaminen / välttäminen</td><td></td><td>2</td><td>2</td><td>4</td></tr><tr><td>- Sosiaaliset taidot</td><td></td><td>3</td><td>3</td><td>3</td></tr><tr><td>- Taloudellinen ajaminen</td><td></td><td>3</td><td>4</td><td>4</td></tr><tr><td>KA</td><td></td><td>2,7</td><td>3,3</td><td>3,7</td></tr></table>			Kokelaan ajotaidon arviointi: heikko (1) ----	kiitettävä (5)	I-tutvo	II-tutvo	Kokelas	- Ajoneuvon käsittely		4	4	4	- Liikennetilanteiden hallinta		2	3	4	- Kevyen liikenteen huomiointi		2	4	3	- Sujuvuus / suunnitelmallisuus		3	3	4	- Riskien tunnistaminen / välttäminen		2	2	4	- Sosiaaliset taidot		3	3	3	- Taloudellinen ajaminen		3	4	4	KA		2,7	3,3	3,7
Kokelaan ajotaidon arviointi: heikko (1) ----	kiitettävä (5)	I-tutvo	II-tutvo	Kokelas																																											
- Ajoneuvon käsittely		4	4	4																																											
- Liikennetilanteiden hallinta		2	3	4																																											
- Kevyen liikenteen huomiointi		2	4	3																																											
- Sujuvuus / suunnitelmallisuus		3	3	4																																											
- Riskien tunnistaminen / välttäminen		2	2	4																																											
- Sosiaaliset taidot		3	3	3																																											
- Taloudellinen ajaminen		3	4	4																																											
KA		2,7	3,3	3,7																																											
Palautekeskustelu: Tutvo aloitti kysymällä "Miltä se nyt tuntui?", johon kokelas vastasi että taisi tulla hylätyksi. Keskustelua jatkettiin kaistanvaihdosta, pään kääntämisen ja varmistuksen merkityksestä erityisesti tasa-arvoisissa risteyskoja sekä havainnoinnista yleensä. "Auton käsittely oli OK ja vauhdin otto kaunista periaatteesta, mutta kuollut kulma pitää varmistaa". Tutvo nosti vielä esiin suojaajien lähestymisen ja äkkipysähdykset sekä vasemmalle kääntymisen kaistojen yli. Lopuksi tutvo antoi ohjeen "hakea suunnat kaukaa ja vaihtaa kaistaa ajoissa". Hän ehdotti, että kokelas voisi ajaa 1-2 tuntia ennen uusintaa.																																															
Kommentti: Tutvot olivat yksimielisiä ajokokeen hylkäämisestä. II-tutvo merkitsi selvästi enemmän virheitä. Samasta liikennetilanteesta tuli myös osittain erilaiset arviointimerkinnät: Sen, minkä I-tutvo laittoi havainnoinnin piikkiin, sen II-tutvo laittoi nopeudensääntelyn piikkiin. Samoin olivat kokelaalle tulleet jalankulkijatilanteet II-tutvon mielestä konfliktin veroisia, kun I-tutvo tulkitse ne lievemmiksi. Tasa-arvoisten risteyskoja läpi ajamiset I-tutvo arvioi puolestaan konfliktin arvoisiksi havaintovirheiksi, ja II-tutvo puolestaan lievemmin. Tutvojen yleisarviot kokelaan ajotaidosta poikkesivat toisistaan. II-tutvo oli arvioissaan selvästi positiivisempi antamastaan suuremmasta virhemäärästä huolimatta. Esimerkiksi "kevyen liikenteen huomiointi" II-tutvo oli arvioinut 4:sen tasoiseksi siitä huolimatta, että hän oli merkinnyt kokelaalle yhden konfliktitilanteen asiaan liittyen. Erot I- ja II-tutvon välillä olivat kohdissa "liikennetilanteiden hallinta", "kevyen liikenteen huomiointi" sekä "taloudellinen ajaminen".																																															

Ajokoe nro: 7		I-tutvo: B		II-tutvo: E																																					
Kokelas: 18 v. mies		Ajokertaa a-koulussa: 30		Yrityskerta: 1																																					
Valittu osa-alue: maantieajo		I-tutvon arvio: hylätty		II-tutvon arvio: hylätty																																					
Kuvaus ajosta: Kokelaalla oli MP-kortti. Aluksi ajettiin moottoritietä Raision, ja sen jälkeen lähdettiin ”seuraamaan Helsingin opasteita”. Kaistanvaihdot ohikulkutiellä tapahtuivat nopeasti ja pieniin väleihin. Turvavälit edessä ajaviin olivat pienet. Kokelas pyrki ohituksilla ja kaistaa vaihtamalla etenemään reippaasti ja aina nopeusrajoituksen sallimalla maksiminopeudella. Kiihdytys- ja hidastuskaistat ajettiin reippaasti. Ajonopeus kiipesi pariin otteeseen ylinopeudeksi. Välillä käytiin asuntokadun viereisellä parkkipaikalla, jossa peruutettiin. Parkkipaikalta lähtiessä oikealle kokelas ajoi vasemmalta tulleen auton eteen. Konfliktia ei kuitenkaan syntynyt. Tutvo pyysi kokelasta ”ajamaan seuraavasta liittymästä Helsingin suuntaan”, mutta kokelas ajoi ko. liittymän ohi. Ajokokeen reitille osui myös kevyen liikenteen tilanteita, jotka menivät ongelmitta.																																									
I-tutvon merkinnät: - Havainnointi (kaistanvaihto, maantieajo, opasteet) - Nopeudensäättely (ylinopeuksia) - Nopeudensäättely (turvaväli)		VVV V K	II-tutvon merkinnät: - Havainnointi (kaista-ajo, eriarvoinen risteys) - Havainnointi (kevyt liikenne) - Arviointi (kiihdytyskaista) - Nopeudensäättely (hidastuskaistat) - Ajoneuvon sijainti (maantiellä toisen eteen) - Ajoneuvon sijainti (hidastuskaistat)			VV H V V V H																																			
<table><tr><td>Kokelaan ajotaidon arviointi: heikko (1) ---- kiitettävä (5)</td><td>I-tutvo</td><td>II-tutvo</td><td>Kokelas</td></tr><tr><td>- Ajoneuvon käsittely</td><td>4</td><td>4</td><td>4</td></tr><tr><td>- Liikennetilanteiden hallinta</td><td>2</td><td>3</td><td>4</td></tr><tr><td>- Kevyen liikenteen huomiointi</td><td>3</td><td>4</td><td>4</td></tr><tr><td>- Sujuvuus / suunnitelmallisuus</td><td>3</td><td>3</td><td>3</td></tr><tr><td>- Riskien tunnistaminen / välttäminen</td><td>2</td><td>2</td><td>4</td></tr><tr><td>- Sosiaaliset taidot</td><td>3</td><td>3</td><td>5</td></tr><tr><td>- Taloudellinen ajaminen</td><td>4</td><td>3</td><td>5</td></tr><tr><td>KA</td><td>3,0</td><td>3,1</td><td>4,1</td></tr></table>						Kokelaan ajotaidon arviointi: heikko (1) ---- kiitettävä (5)	I-tutvo	II-tutvo	Kokelas	- Ajoneuvon käsittely	4	4	4	- Liikennetilanteiden hallinta	2	3	4	- Kevyen liikenteen huomiointi	3	4	4	- Sujuvuus / suunnitelmallisuus	3	3	3	- Riskien tunnistaminen / välttäminen	2	2	4	- Sosiaaliset taidot	3	3	5	- Taloudellinen ajaminen	4	3	5	KA	3,0	3,1	4,1
Kokelaan ajotaidon arviointi: heikko (1) ---- kiitettävä (5)	I-tutvo	II-tutvo	Kokelas																																						
- Ajoneuvon käsittely	4	4	4																																						
- Liikennetilanteiden hallinta	2	3	4																																						
- Kevyen liikenteen huomiointi	3	4	4																																						
- Sujuvuus / suunnitelmallisuus	3	3	3																																						
- Riskien tunnistaminen / välttäminen	2	2	4																																						
- Sosiaaliset taidot	3	3	5																																						
- Taloudellinen ajaminen	4	3	5																																						
KA	3,0	3,1	4,1																																						
Palautekeskustelu: Tutvo totesi heti alkajaisiksi, että ajokoe hylätään, ja kysyi, ”mistä se mahtaa johtua?” Tähän kokelas vastasi, että se varmaankin johtuu siitä kun hän ajoi liittymän ohi. Tämän käsityksen korjattuaan tutvo jatkoi virheiden erittelyllä ja oman ajotaidon arviointilistan läpikäynnillä. Auton käsittelyn tutvo totesi hyväksi, mutta erityisesti lähialuehavainnoinnin huonoksi.																																									
Kommentti: Tutvot olivat yksimielisiä hylkäämisestä. I-tutvon mielestä kokelaalla ei ollut realistista kuvaa omasta ajotaidostaan. Tutvojen yleisarviot kokelaan ajotaidosta olivat yhtenevät. Eroja syntyi ”liikennetilanteiden hallinnan” suhteen, jonka I-tutvo arvioi heikommaksi kuin II-tutvo. I-tutvo arvioi myös ”kevyen liikenteen huomioinnin” heikommaksi kuin II-tutvo, mutta ”taloudellisen ajamisen” taas vahvemmaksi.																																									

Ajokoe nro: 8		I-tutvo: C		II-tutvo: A	
Kokelas: 18 v. nainen		Ajokertaa a-koulussa: 30		Yrityskerta: 1	
Valittu osa-alue: risteysajo		I-tutvon arvio: hyväksytty		II-tutvon arvio: hyväksytty	
Kuvaus ajosta: Kokelas ei ollut paikkakuntalainen. Ajaminen tapahtui suurimmaksi osin ohjeistettuna tyyliin ”seuraavasta oikealle” ja rauhallisilla laitakaupungin alueilla. Tutvo ei jutellut ajon aikana mitään ohjeiden lisäksi. Reitin varrelle sattui yksi tietyöpaikka, jossa oli vain yksi kaista käytössä, sekä yksi poikkeuskäännös, jossa risteyskäännöstä vasemmalle seurasi välittömästi jyrkkä käännös oikealle asuntokadulle. Vastaantuleva auto aiheutti tilanteessa kokelaalle miettimistä. Ajokokeen loppupuolella kokelas suoritti yhden liikkeellelähdön ylämäkeen peruuttaen.					
I-tutvon merkinnät: - Havainnointi (tasa-arvoiset risteykset, poikkeuskäännös) VV - Havainnointi (kevyt liikenne) H - Nopeudensäätely (liikkeelle lähdöt) H - Vuorovaikutus (kevyt liikenne) V - Ajoneuvon sijainti (ajoratamerkinnot kaista-ajossa, liik.valo-ohj. risteys) VV - Ajoneuvon sijainti (poikkeuskäännös) H			II-tutvon merkinnät: - Havainnointi (poikkeuskäännös) H - Arviointi (kevyt liikenne) V - Ajoneuvon sijainti (liik.valo-ohjattu risteys, poikkeuskäännös) VV		
Kokelaan ajotaidon arviointi: heikko (1) ---- kiitettävä (5)		I-tutvo	II-tutvo	Kokelas	
- Ajoneuvon käsittely		4	4	4	
- Liikennetilanteiden hallinta		3	4	4	
- Kevyen liikenteen huomiointi		4	4	3	
- Sujuvuus / suunnitelmallisuus		4	4	3	
- Riskien tunnistaminen / välttäminen		3	3	3	
- Sosiaaliset taidot		4	4	4	
- Taloudellinen ajaminen		4	4	3	
KA		3,7	3,9	3,4	
Palautekeskustelu: Tutvo perusti keskustelun kokelaan oman ajotaidon arviointiin verraten sitä omiin rasteihin. Ajokokeen hyviä ja negatiivisia puolia käsiteltiin, ja erityisenä kohtana tasa-arvoisissa risteyksissä ajaminen.					
Kommentti: Tutvot olivat yksimielisiä ajokokeen hyväksymisestä. I-tutvo pyrki arvioissaan tasapainottamaan saman liikennetilanteen hyviä ja huonoja puolia. Samat liikennetilanteet tulkittiin hieman eri tavalla. I-tutvo arvioi ajoneuvon sijainnin poikkeuskäännöksessä hyväksi, ja II-tutvo puolestaan virheen arvoiseksi. Kyseisen käännöksen aikainen havainnointi oli taas I-tutvon mielestä virheen arvoista, mutta II-tutvon mielestä hyvää. Kummankin tutvon yleisarviot kokelaan ajotaidosta painottuivat 4:seen. Ainoa ero syntyi ”liikennetilanteiden hallinnan” suhteen, jonka I-tutvo arvioi II-tutvoa heikomaksi.					

Ajokoe nro: 9	I-tutvo: D	II-tutvo: C	
Kokelas: 18 v. nainen	Ajokertaa a-koulussa: 32	Yrityskerta: 1	
Valittu osa-alue: maantieajo	I-tutvon arvio: hyväksytty	II-tutvon arvio: hyväksytty	
Kuvaus ajosta: Kokelas oli raisiolainen, ja ajotehtäväksi tuli "ajaa kotiin". Raisioon mentiin moottoritien kautta, ja matkalla tutvo jutteli niitä näitä. Kokelaalla oli selviä ongelmia kytkimen ja vaihteiden käytössä, mutta muuten hän oli varma tekemisistään. Tutvo totesi vaihtamisongelmaan, että "sellaista sattuu". Raision kautta lähdettiin Helsinkiin päin, ja opasteiden mukaan suunnistaen takaisin katsastuskonttorille. Raision jälkeen ei tapahtunut mitään erikoista. Ajokokeen lopuksi tutvo pyysi kokelasta peruuttamaan ruutuun. Taustan varmistaminen jäi tällöin selvästi vajaaksi. Ajovalot unohtuivat päälle.			
I-tutvon merkinnät: - Havainnointi (kevyt liikenne) H - Havainnointi (kuolleet kulmat kaista-ajossa) V - Nopeudensäätely (sopivan vaihteen käyttö, kaista-ajo, liittyminen sopimaton nopeus) VV V		II-tutvon merkinnät: - Havainnointi (peruutus ruutuun, kaistan vaihto, kevyt liikenne kulman takana) VVV - Nopeudensäätely (vaihteiden käyttö, kevyt liikenne) VV	
b	I-tutvo	II-tutvo	Kokelas
- Ajoneuvon käsittely	3	3	---
- Liikennetilanteiden hallinta	3	4	---
- Kevyen liikenteen huomiointi	4	3	---
- Sujuvuus / suunnitelmallisuus	4	4	---
- Riskien tunnistaminen / välttäminen	3	3	---
- Sosiaaliset taidot	5	4	---
- Taloudellinen ajaminen	4	3	---
KA	3,7	3,4	---
Palautekeskustelu: Tutvon yleisvaikutelma kokelaasta oli positiivinen, ja hän sanoikin jälkeenpäin, että palautteen antaminen kokelaan ajosta oli vaikeaa. Palaute koskettikin riskejä yleisellä tasolla, esim. kelin vaikutusta ja valojen helppoa unohtumista. Tutvo otti myös esille kokelaan hyviä puolia.			
Kommeb Tutvot olivat yksimielisiä ajokokeen hyväksymisestä. Tilanteiden erilaisen tulkinnan havainnollistaa tilanne, jossa jalankulkija ilmaantui kuolleesta kulmasta (ei konflikti). I-tutvo näki tilanteen ennen kaikkea nopeudensääntelyyn liittyväksi, ja sitä hän korosti palautteessakin. II-tutvo puolestaan painotti tilanteessa jalankulkijan havaitsemista ja ennakkointia. II-tutvo huomautti äkkinäisistä ohjausliikkeistä, mutta ei kuitenkaan virheen arvoisesti. Tutvojen yleisarviot kokelaan ajotaidosta poikkesivat kolmessa kohtaa siten, että I-tutvo oli arvioinut kokelaan paremmaksi kuin II-tutvo: "kevyen liikenteen huomiointi", "sosiaaliset taidot" sekä "taloudellinen ajaminen". I-tutvo arvioi "liikennetilanteiden hallinnan" puolestaan heikommaksi kuin II-tutvo. Kokelaan "sosiaaliset taidot" olivat I-tutvon mielestä 5:n tasolla.			

Ajokoe nro: 10	I-tutvo: B	II-tutvo: A	
Kokelas: 18 v. mies	Ajokertaa a-koulussa: 32	Yrityskerta: 1	
Valittu osa-alue: kaista-ajo	I-tutvon arvio: hyväksytty	II-tutvon arvio: hyväksytty	
Kuvaus ajosta: Kokelas ei ollut paikkakuntalainen. Keli oli kuiva, mutta lumi peitti osittain kaistaviivoja. Tutvo antoi ajotehtävän ”osaatko ajaa rautatieasemalle?”. Tutvo kyseli kaupunkituntemuksesta jotain alkumatkasta ja kouluun liittyviä asioita. Tunnelma oli kaiken kaikkiaan leppoisa ja keskustelu ja ajo-ohjeiden anto kiireetöntä. Ajo tapahtui keskustan läpi siirtyen sivukadulle, joissa yksisuuntaisia katuja ja tasa-arvoisia risteyksiä. Kaupunkituntemuksen puute esti itsenäisten ajotehtävien antoa, mutta välillä ajettiin opasteiden mukaan. Ajo sujui kaiken kaikkiaan hyvin ja ongelmitta. Reitille sattui yksi tilanne, jossa roska-auto oli edessä kaistalla. Kokelas tulkitsi roska-auton pysähtyneeksi (samoin kuin I-tutvo). Paluu konttorille tapahtui itsenäisenä ajotehtävänä kun varmistui, että kokelas osaa perille.			
I-tutvon merkinnät: - Havainnointi (kaista-ajo)	H	II-tutvon merkinnät: - Havainnointi (taustapeilien käyttö, kevyen liikenteen valo, peilin käyttö kaista-ajossa) - Arviointi (työkoneen peruuttamistilanne) - Ajoneuvon sijainti (kaista-ajo)	VVV V V
Kokelaan ajotaidon arviointi: heikko (1) ---- kiitettävä (5)	I-tutvo	II-tutvo	Kokelas
- Ajoneuvon käsittely	4	4	3
- Liikennetilanteiden hallinta	4	4	3
- Kevyen liikenteen huomiointi	4	4	2
- Sujuvuus / suunnitelmallisuus	4	4	3
- Riskien tunnistaminen / välttäminen	4	3	3
- Sosiaaliset taidot	4	4	4
- Taloudellinen ajaminen	4	3	2
KA	4,0	3,7	2,9
Palautekeskustelu: Tutvo korosti hyvää lähialueiden tarkkailua, toivoen kuitenkin lisää turvavälejä muuhun liikenteeseen. Riskien tunnistamisessa oli parannettavaa. Hyväksymisen perusteena oli kokonaisuutena hyvä ajo.			
Kommentti: Tutvot olivat yksimielisiä hyväksymisestä. I-tutvolle ei kertynyt yhtään virhemerkintää kokelaan ajamisesta, kun taas II-tutvo havaitsi useita virheitä. Ne eivät kuitenkaan olleet hylkäämisen tasoisia. II-tutvon mielestä valoristeyksessä jäi kevyen liikenteen valon tarkistus kokelaalta tekemättä. I-tutvo oli eri mieltä asiasta, eikä tilanne hänen mielestään ollut vaarantaminen koska kevyen liikenteen valo oli punainen käännyttyäessä. Roska-auton peruuttamistilanteen tutvot näkivät myös eri tavalla: I-tutvo näki roska-auton pysähtyneeksi ja II-tutvo peruuttavaksi. Tilanne oli tulkinnanvarainen: Tosi-asiassa roska-auto ei peruuttanut, vaan oli paikallaan taakse päin valaiseva työvalo päällä. Tutvojen yleisarviot kokelaan ajotaidosta olivat yhtenevät. I-tutvo arvioi kaikki osa-alueet 4:ksi, kun II-tutvo antoi arvosanan 3 osa-alueista ”riskien tunnistaminen” ja taloudellinen ajaminen”.			

Ajokoe nro: 12	I-tutvo: A	II-tutvo: C																											
Kokelas: 18 v. nainen	Ajokertaa a-koulussa:	Yrityskerta: 2																											
Valittu osa-alue: kaista-ajo	I-tutvon arvio: hyväksytty	II-tutvon arvio: hyväksytty																											
Kuvaus ajosta: Kokelas oli paikkakuntalainen. Liikkeellelähtötarkastuksen jälkeen tutvo antoi ohjeen ajaa ”kohti satamaa”, minne lähdettiin 3-kaistaista katua kaistanvaihtoineen. Reitti kulki satama-alueen kautta rautatien yli kaupunkiin päin. Ajaminen kaiken kaikkiaan reipasta, mutta turvallisen oloista eikä suurempia ongelmia ollut. Kaistanvaihdot jäivät silloin tällöin viime hetkeen. Lopuksi pysäköitiin tutvon pyynnöstä peruuttaen ruutuun. Kokelas ei kytenyt vilkkua.																													
I-tutvon merkinnät: - Havainnointi (kevyt liikenne, tasa-arvoiset risteykset) VV - Havainnointi (kaista-ajo) H - Vuorovaikutus (peruutus) V - Ajoneuvon sijainti (kaista-ajo) V		II-tutvon merkinnät: - Havainnointi (kevyt liikenne, radan ylitys) VV - Ajoneuvon sijainti (kaistanvaihdon ennakointi) V																											
Kokelaan ajotaidon arviointi: heikko (1) ---- kiitettävä (5)		<table border="1"> <thead> <tr> <th>I-tutvo</th> <th>II-tutvo</th> <th>Kokelas</th> </tr> </thead> <tbody> <tr> <td>4</td> <td>4</td> <td>---</td> </tr> <tr> <td>4</td> <td>4</td> <td>---</td> </tr> <tr> <td>3</td> <td>3</td> <td>---</td> </tr> <tr> <td>4</td> <td>4</td> <td>---</td> </tr> <tr> <td>3</td> <td>3</td> <td>---</td> </tr> <tr> <td>4</td> <td>3</td> <td>---</td> </tr> <tr> <td>3</td> <td>3</td> <td>---</td> </tr> <tr> <td>3,6</td> <td>3,4</td> <td>---</td> </tr> </tbody> </table>	I-tutvo	II-tutvo	Kokelas	4	4	---	4	4	---	3	3	---	4	4	---	3	3	---	4	3	---	3	3	---	3,6	3,4	---
I-tutvo	II-tutvo	Kokelas																											
4	4	---																											
4	4	---																											
3	3	---																											
4	4	---																											
3	3	---																											
4	3	---																											
3	3	---																											
3,6	3,4	---																											
Palautekeskustelu: Keskustelu alkoi kysymyksellä ”Tuliko itsellesi mieleen mitään erityistä?”, mihin kokelas vastasi kielteisesti. Asioina käsiteltiin kevyen liikenteen havainnointia sekä yleisesti katsomisesta risteyksissä ja ennakkosuunnittelun merkityksestä.																													
Kommentti: Tutvot olivat yksimielisiä hyväksymisestä ja ylipäänsä ajon sujumisesta. II-tutvo painottikin hyvänä asiana ajamisen sujuvuutta. Tutvojen yleisarviot kokelaan ajotaidosta olivat yli keskitason, painottuen 3:een ja 4:ään. Erona arvioissa oli ”sosiaaliset taidot”, jota I-tutvo arvioi II-tutvoa paremmiksi.																													

Ajokoe nro: 13		I-tutvo: E		II-tutvo: D	
Kokelas: 18 v. nainen		Ajokertaa a-koulussa: 30		Yrityskerta: 1	
Valittu osa-alue: risteysajo		I-tutvon arvio: hyväksytty		II-tutvon arvio: hyväksytty	
Kuvaus ajosta: Kokelas suoritti kuorma-autokorttia ja ajokoetta henkilöautolla. Ajokokemus pääasiassa kuorma-autolla. Kokelas jännitti erityisen paljon, ja tutvo yritti keventää tilannetta mahdollisimman paljon leppoisalla keskustelulla. Tutvo kysyi aluksi ”osaatko ajaa tästä autokoululle keskustaan rautatie-aseman kautta?”. Auto sammui ajon aikana 3 kertaa, ja lähtöjä oli pariin otteeseen 2-vaihteella. Vauhtia oli liikaa tilanteisiin tultaessa ja kaarteissa, ja ajolinjat olivat kuorma-automaaisen koukkaavat. Kokelas ei onnistu reitinvalinnassaan ja eksyy reitiltä rautatieasemalle. Tutvo ohjaa risteys kerrallaan kokelaan takaisin ”kartalle”. Ajotehtävät keskustassa yleensäkin risteys kerrallaan, ja samoin paluu konttorille kunnes ollaan niin lähellä että kokelas osaa itse hoitaa loppumatkan.					
I-tutvon merkinnät: - Havainnointi (kaista-ajo, eriarvoinen risteys) VV - Arviointi (kaista-ajossa) H - Nopeudensääätely (lähestymisnopeus liikennevaloihin) V - Ajoneuvon sijainti (turvaväli liik.valo-ohj. risteyksessä) V		II-tutvon merkinnät: - Havainnointi (kevyt liik. kuolleessa kulmassa, kaista-ajo, katseen suunt. eriarv. risteyksissä) VVV - Nopeudensääätely (vaihtamisongelmia, lähestymisnopeus liikennevaloihin) VV - Vuorovaikutus (myöhästynyt vilkun käyttö eriarv. risteyksessä) V - Ajoneuvon sijainti (peruutuksen suunnitteleminen) V			
Kokelaan ajotaidon arviointi: heikko (1) ---- kiitettävä (5)		I-tutvo	II-tutvo	Kokelas	
- Ajoneuvon käsittely		3	3	4	
- Liikennetilanteiden hallinta		3	3	4	
- Kevyen liikenteen huomiointi		4	3	4	
- Sujuvuus / suunnitelmallisuus		3	2	3	
- Riskien tunnistaminen / välttäminen		2	3	4	
- Sosiaaliset taidot		2	4	4	
- Taloudellinen ajaminen		3	2	3	
KA		2,9	2,9	3,7	
Palautekeskustelu: Koko ajo käytiin läpi tilanne tilanteelta: Merkinannot aikaisemmaksi ja nopeutta pois erityisesti käännyttyäessä, tilanteiden lähestymisnopeus, riskien havainnoinnissa ja tilanteiden suunnittelussa puutteita (osittain johtuen liian suuresta lähestymisnopeudesta), havainnointi liikaa suoraan eteen ja kolmioristeyksessä myös vasemmalta tulijat tarkistettava ja havainnointi etäämmälle.					
Kommentti: I-tutvo hyväksyi ajokokeen rimaa hipoen. Hyväksymiseen vaikutti kenties se, että kokelas tulee vielä kuorma-autokokeeseen ja siksi, että autossa oli ylimääräistä porukkaa. Myös II-tutvo olisi hyväksynyt rimaa hipoen, vaikka vaaraa lisääviä virheitä tuli paljon. Tutvot ovat yksimielisiä suunnittelun ja havainnoinnin ja käsittelyn puutteista. II-tutvo toivoi lisää havainnointeja eri suuntiin, erityisesti vasemmalle ja muutenkin liikennetilanteiden mukaan ja tilanteiden ennakoimista (nyt ajaututtiin tilanteisiin). II-tutvo merkitsi kokelaalle enemmän virheitä kuin I-tutvo. Tutvojen yleisarviot kokelaan ajotaidosta erosivat 5:ssä kohtaa 7:stä, ollen keskimäärin kuitenkin samalla tasolla. I-tutvo arvioi kokelaan ajotaidon paremmaksi kuin II-tutvo seuraavilla osa-alueilla: ”kevyen liik. huomiointi”, ”sujuvuus/suunnitelmallisuus” sekä ”taloudellinen ajaminen”. I-tutvo arvioi toisaalta huonommaksi kuin II-tutvo ”riskien tunnistamisen” ja ”sosiaaliset taidot”.					

Ajokoe nro: 14	I-tutvo: B	II-tutvo: C																																				
Kokelas: 18 v. mies	Ajokertaa a-koulussa: 31	Yrityskerta: 2																																				
Valittu osa-alue: risteysajo	I-tutvon arvio: hyväksytty	II-tutvon arvio: hylätty																																				
Kuvaus ajosta: Kokelas jännitti kokeessa hurjasti ja jännitys häytti suoritusta koko ajan. Kokelas ei oikein näyttänyt ymmärtävän mitä häneltä odotetaan, mistä seurasi yleinen epävarmuus koko olemukseen. Edellinen koe oli kaatunut ajovirheeseen, jonka jälkeen koko ajo oli mennyt täysin mönkään. Ajotehtäväksi tuli ”ajaa Hirvensalo-Kakskerran suuntaan opasteiden mukaan”. Kokelas löysi reitin hyvin. Matkalla oli kaista-ajoa ja liikennevalo-ohjattuja risteyskoja. Kokelas ajoi, kenties jännittämisestä johtuen, korostuneen rauhallisesti tilanteissa. Hän käytti paljon vasenta kaistaa.																																						
I-tutvon merkinnät: - Havainnointi (liikkeenlähtö, lähialue-havainnointi suojatiellä, tasa-arv. risteys) - Vuorovaikutus (kaista-ajo)		II-tutvon merkinnät: - Havainnointi (liikkeenlähtö ja pysäköinti, hätäiset havainnot, kuollut kulma, tasa-arv. risteyskoja, vasemman kaistan jatkuva käyttö) VVVV V																																				
<table><tr><td>Kokelaan ajotaidon arviointi: heikko (1) ---- kiitettävä (5)</td><td>I-tutvo</td><td>II-tutvo</td><td>Kokelas</td></tr><tr><td>- Ajoneuvon käsittely</td><td>---</td><td>4</td><td>3</td></tr><tr><td>- Liikennetilanteiden hallinta</td><td>---</td><td>4</td><td>3</td></tr><tr><td>- Kevyen liikenteen huomointi</td><td>---</td><td>2</td><td>3</td></tr><tr><td>- Sujuvuus / suunnitelmallisuus</td><td>---</td><td>3</td><td>3</td></tr><tr><td>- Riskien tunnistaminen / välttäminen</td><td>---</td><td>2</td><td>4</td></tr><tr><td>- Sosiaaliset taidot</td><td>---</td><td>3</td><td>3</td></tr><tr><td>- Taloudellinen ajaminen</td><td>---</td><td>3</td><td>3</td></tr><tr><td>KA</td><td>---</td><td>2,9</td><td>3,1</td></tr></table>			Kokelaan ajotaidon arviointi: heikko (1) ---- kiitettävä (5)	I-tutvo	II-tutvo	Kokelas	- Ajoneuvon käsittely	---	4	3	- Liikennetilanteiden hallinta	---	4	3	- Kevyen liikenteen huomointi	---	2	3	- Sujuvuus / suunnitelmallisuus	---	3	3	- Riskien tunnistaminen / välttäminen	---	2	4	- Sosiaaliset taidot	---	3	3	- Taloudellinen ajaminen	---	3	3	KA	---	2,9	3,1
Kokelaan ajotaidon arviointi: heikko (1) ---- kiitettävä (5)	I-tutvo	II-tutvo	Kokelas																																			
- Ajoneuvon käsittely	---	4	3																																			
- Liikennetilanteiden hallinta	---	4	3																																			
- Kevyen liikenteen huomointi	---	2	3																																			
- Sujuvuus / suunnitelmallisuus	---	3	3																																			
- Riskien tunnistaminen / välttäminen	---	2	4																																			
- Sosiaaliset taidot	---	3	3																																			
- Taloudellinen ajaminen	---	3	3																																			
KA	---	2,9	3,1																																			
Palautekeskustelu: Tutvo toivoi aktiivisempaa otetta ajamiseen, parempaa lähialueen varmistamista ja havainnoiteja enemmän yleensä sekä erityisesti kevyen liikenteen suhteen. Vilkkua käytettävä myös määräysmerkkien mukaan ajettaessa, koska antaa muille tiedon ja mahdollisuuden ennakoita toimintaa. Tutvo korosti, että kokelaan rauhallinen ajotempo oli positiivinen asia.																																						
Kommentti: Tutvot eivät olleet yksimielisiä ajokokeen tuloksesta: I-tutvo hyväksyi, mutta II-tutvo olisi hylännyt. II-tutvo korosti kokelaan havainnoinnin puutteita. Hän nosti arviossaan myös esiin vilkun käytön määräysmerkkien kohdalla. Hän olisi, päinvastoin kuin I-tutvo, toivonut enemmän nopeutta tilanteisiin. II-tutvo nosti erityisenä seikkana vasemman kaistan jatkuvan käytön. I-tutvo ei täyttänyt kokelaan ajotaidon arvio-osuutta.																																						

Ajokoe nro: 15		I-tutvo: D	II-tutvo: E	
Kokelas: 18 v. mies		Ajokertaa a-koulussa: 32	Yrityskerta: 1	
Valittu osa-alue: risteysajo		I-tutvon arvio: hyväksytty	II-tutvon arvio: hyväksytty	
Kuvaus ajosta: Kokelas ajoi B-ajokoetta C-korttia varten. Ajo oli varman tuntuista ja käsittely sujui hyvin. Tilanteiden hallinta oli kohdallaan ja ajotehtävä ”aja autokoululle” onnistui hyvin. Kokelas ennakoiti tilanteiden kehittymistä eikä yleisesti ottaen jäänyt pulaan vaikka yllättäviä tilanteita tuli eteen. Kokelaalla oli mopokortti taustalla, mikä ehkä vaikutti siihen, että lähdettiin hakemaan herkästi toista kaistaa kun oli esteitä.				
I-tutvon merkinnät: - Nopeudensäätely (kaista-ajo) H - Vuorovaikutus (suunnittelemattomuus kaista-ajossa) V - Ajoneuvon sijainti (tarpeettomasti vas. kaista) V		II-tutvon merkinnät: - Havainnointi (kaistanvaihto) V - Arviointi (kaista-ajossa) V - Nopeudensäätely (käännökset liik.valo-ohj. risteyksissä) H - Vuorovaikutus (eriarvoiset risteykset) V		
Kokelaan ajotaidon arviointi: heikko (1) ---- kiitettävä (5)		I-tutvo	II-tutvo	Kokelas
- Ajoneuvon käsittely		4	4	3
- Liikennetilanteiden hallinta		4	3	4
- Kevyen liikenteen huomiointi		4	4	4
- Sujuvuus / suunnitelmallisuus		3	3	3
- Riskien tunnistaminen / välttäminen		3	3	4
- Sosiaaliset taidot		4	4	4
- Taloudellinen ajaminen		4	4	4
KA		3,7	3,6	3,7
Palautekeskustelu: Muutama riskitilanteiden ennakkointi ei onnistunut mutta muuten suoritus oli erinomaista tasoa. Kevyt liikenne katsottiin hyvin. Kaistojen käyttö oli hyvää vaikkakin muutama vasemmalla kaistalla ajo ja joitakin kaistan vaihtoja tilanteissa, joissa olisi voinut odottaa oman kaistan vapautumista. Riskien tunnistaminen oli pääasiassa hallussa ja yllättävät tilanteet selvitettiin kunnialla. Vilkun käyttöä voi suunnitella etukäteen miettien minkä viestin se antaa vastapuolelle, eli ollaanko kääntymässä heti vai vasta seuraavasta risteyksestä. Toiminta tasa-arvoisissa risteyksissä OK. Nopeudensäätely kohdallaan, ja ajo oli taloudellista ja sujuvaa.				
Kommentti: Ajokoesuoritus oli muutamasta virheestä huolimatta molempien tutvojen mielestä erinomainen ja selvästi hyväksytty. II-tutvo painotti havainnointia ja arviointia kaista-ajossa. Nopeudensäätely oli molempien tutvojen mielestä hyvällä tasolla. Tutvojen yleisarvot kokelaan ajotaidosta olivat yhteneviä ja selvästi yli keskitason. Ainoa ero oli ”liikennetilanteiden hallinnan” suhteen, jonka I-tutvo arvioi paremmaksi.				

Ajokoe nro: 16	I-tutvo: C	II-tutvo: E		
Kokelas: 18 v. nainen	Ajokertaa a-koulussa: 30	Yrityskerta: 1		
Valittu osa-alue: kaista-ajo	I-tutvon arvio: hyväksytty	II-tutvon arvio: hyväksytty		
Kuvaus ajosta: Ajotehtävä oli ” osaatko ajaa tästä autokoululle?”, mihin kokelas vastasi "onnistuu". Tämän jälkeen ajettiin keskustaan. Tutvo keskusteli rauhallisesti ja kiireettömästi kokelaan kanssa ajon aikana. Kokelas jännitti jonkin verran koetta, mutta pärjasi siitä huolimatta hyvin. Ajotehtävät keskustassa annettiin risteys kerrallaan ja paluu konttorille ”Pori-Naantali -opasteiden mukaan”. Nopeuttaa tuntui olevan tilanteissa ehkä hiukan liikaa. Varma ajoneuvon käsittely, mutta peruuttaminen ajokokeen lopussa kuitenkin vaikeaa. Reitille osui eriarvoisia ja liikennevalo-ohjattuja risteyksiä.				
I-tutvon merkinnät: - Havainnointi (kevyt liikenne) H - Havainnointi (kaista-ajossa kuollut kulma) V - Arviointi (auton ulottuvuus / turvaväli) V - Nopeudensäätely (tilannenopeus, eriarvoiset risteykset) VV		II-tutvon merkinnät: - Havainnointi (kevyt liikenne) H - Havainnointi (peilien käyttö kaista-ajossa) V - Ajoneuvon sijainti (turvaväli) V		
Kokelaan ajotaidon arviointi: heikko (1) ---- kiitettävä (5)		I-tutvo	II-tutvo	Kokelas
- Ajoneuvon käsittely		4	4	4
- Liikennetilanteiden hallinta		3	3	3
- Kevyen liikenteen huomiointi		4	4	4
- Sujuvuus / suunnitelmallisuus		4	2	3
- Riskien tunnistaminen / välttäminen		3	2	4
- Sosiaaliset taidot		4	4	4
- Taloudellinen ajaminen		3	2	3
KA		3,6	3,0	3,6
Palautekeskustelu: Palaute annettiin lomakkeen oman ajon arviointiosaa käyttäen ja liittäen liikenteessä tapahtuneisiin tilanteisiin. Tutvo korosti, että riskien tunnistamisessa olisi parantamisen varaa, vaikka ajo oli parhaimmasta päästä. Kuolleet kulmat pitäisi tarkistaa paremmin. Nopeudensäätelyyn liittyen tutvo nosti esiin vaihteiden käytön eriarvoisissa risteyksissä. Kevyen liikenteen tilanteet oli hyvin hoidettu. Tutvo kaipasi turvaväliä enemmän eteenpäin.				
Kommentti: Vaikka virheitä sattui ajo oli molempien tutvojen mielestä selvästi hyväksytty ja kokonaisuutena hyvä suoritus. Molemmat tutvot antoivat hyvän arvosanan havainnoinnista. I-tutvon yleisarvio kokelaan ajotaidosta oli keskimäärin korkeampi kuin II-tutvon. II-tutvo antoi ”ajon sujuvuudesta” arvosanan 2, mikä oli ristiriidassa hänen antaman yleiskuvan kanssa. Asia jäi kuitenkin tarkistamatta. Samoin kakkosen tasoiseksi hän näki ”riskien tunnistamisen” ja ”taloudellisen ajamisen”.				

Ajokoe nro: 17	I-tutvo: C	II-tutvo: D																											
Kokelas: 18 v. mies	Ajokertaa a-koulussa: 20 **	Yrityskerta: 1																											
Valittu osa-alue: kaista-ajo	I-tutvon arvio: hyväksytty	II-tutvon arvio: hyväksytty																											
Kuvaus ajosta: Ajokokeen aikana satoi räntää, mikä häytti vähän näkyvyyttä. Lumipeitettä ei ollut, mutta keli oli hieman liukas. Kokelas oli ulkopaikkakuntalainen ja suoritti B-ajokoetta C-korttia varten. Pohjalla oli A1-kortti. Puuttuvan kaupunkituntemuksen vuoksi ajokoe suoritettiin ohjeistaen oikealle / vasemmalle. Välillä ajetaan opasteiden mukaan. Tutvo kyseli kaupunkituntemuksesta jotain alkumatkasta ja kouluun liittyviä asioita. Keskustelu ja ajo-ohjeiden anto oli kiireetöntä eikä tunnelma ollut jännittynyt. Ajo tapahtui keskustan läpi valo-ohjattujen risteysten kautta siirtyen sivukaduille, joissa yksisuuntaisia katuja ja tasa-arvoisia risteyksiä. Valoissa sattui tilanne, jossa valo vaihtui keltaiseksi. Ajo sujui muuten melko lailla ongelmitta, ja auton käsittely oli hyvää ja rauhallista. Kaistojen käytössä oli kuitenkin epätarkkuutta.																													
I-tutvon merkinnät: - Havainnointi (kaistanvaihdot, tasa-arv. risteykset, liik.valoissa keltaisella) - Ajoneuvon sijainti (kaista-ajo)		II-tutvon merkinnät: - Havainnointi (taustan tarkkailu kaistaa vaihtaessa) - Arviointi (keltainen valo risteyksessä) - Nopeudensäättely (tilannenopeus tasa-arv. risteyksissä) - Ajoneuvon sijainti (kaista-ajo)																											
Kokelaan ajotaidon arviointi: heikko (1) ---- kiitettävä (5)		<table><tr><td>I-tutvo</td><td>II-tutvo</td><td>Kokelas</td></tr><tr><td>- Ajoneuvon käsittely</td><td>4</td><td>4</td></tr><tr><td>- Liikennetilanteiden hallinta</td><td>3</td><td>3</td></tr><tr><td>- Kevyen liikenteen huomiointi</td><td>3</td><td>2</td></tr><tr><td>- Sujuvuus / suunnitelmallisuus</td><td>3</td><td>3</td></tr><tr><td>- Riskien tunnistaminen / välttäminen</td><td>3</td><td>3</td></tr><tr><td>- Sosiaaliset taidot</td><td>4</td><td>4</td></tr><tr><td>- Taloudellinen ajaminen</td><td>3</td><td>4</td></tr><tr><td>KA</td><td>3,3</td><td>3,3</td></tr></table>	I-tutvo	II-tutvo	Kokelas	- Ajoneuvon käsittely	4	4	- Liikennetilanteiden hallinta	3	3	- Kevyen liikenteen huomiointi	3	2	- Sujuvuus / suunnitelmallisuus	3	3	- Riskien tunnistaminen / välttäminen	3	3	- Sosiaaliset taidot	4	4	- Taloudellinen ajaminen	3	4	KA	3,3	3,3
I-tutvo	II-tutvo	Kokelas																											
- Ajoneuvon käsittely	4	4																											
- Liikennetilanteiden hallinta	3	3																											
- Kevyen liikenteen huomiointi	3	2																											
- Sujuvuus / suunnitelmallisuus	3	3																											
- Riskien tunnistaminen / välttäminen	3	3																											
- Sosiaaliset taidot	4	4																											
- Taloudellinen ajaminen	3	4																											
KA	3,3	3,3																											
Palautekeskustelu: Keskustelussa nousi päällimmäiseksi kaistojen epätarkka käyttö. Tutvo toivoi kaistan vaihdossa aikaisempaa merkinantoa ja kunnollista tarkistusta kaistan vapaudesta. Kokelas sanoi itsekin huomanneensa kaista-ajonsa puutteet ennen kuin tutvo ne mainitsi. Muuten suoritus oli keskimääräinen.																													
Kommentti: Tutvo ilmoitti jälkepäin, että ajokoe hyväksyttiin rimaa hipoen, lähinnä koska kaistojen käytössä oli epätarkkuutta. Virhemerkintöjen määrä oli tutvoilla sama, mutta niiden sisältö oli eri. Keltaista päin ajamisen I-tutvo kirjasi havaintovirheeksi, ja II-tutvo puolestaan arviointivirheeksi. II-tutvo arvioi tilannenopeuden virheen arvoiseksi. Ajotaidon arvioinnit menivät I- ja II-tutvolla täysin yksiin ja painottuivat 3:een.																													
** Kokelaalla oli A-kortti pohjalla, minkä vuoksi ajomäärä autokoulussa oli vain 20 tuntia.																													

Ajokoe nro: 18	I-tutvo: E	II-tutvo: C																																			
Kokelas: 18 v. nainen	Ajokertaa a-koulussa: 32	Yrityskerta: 1																																			
Valittu osa-alue: risteysajo	I-tutvon arvio: hyväksytty	II-tutvon arvio: hyväksytty																																			
Kuvaus ajosta: Ajokoe suoritettiin räntäsateessa. Ajotehtäväksi tuli alkajaisiksi itsenäinen ajo autokoululle, ja kaupunkiin lähdettiin 3-kaistaista katua pitkin. Tutvo piti yllä pientä keskustelua, eikä kokelasta tuntunut jännittävän. Reitti käsitti tasa-arvoisia ja liikennevalo-ohjattuja risteyskoja. Auton käsittely oli erittäin varman tuntuista ja rauhallista. Kevyen liikenteen havainnointi, kaistojen vaihdot ja ajo-rytmitys toimivat. Kokelas teki useita varmistuksia ennen tilannetta ja tilanteessa.																																					
I-tutvon merkinnät: - Havainnointi (kevyt liikenne) H - Nopeudensäätely (liikkeelle lähtö ja pysäytys) H - Vuorovaikutus (kaista-ajo, liik.valo-ohj. risteys) VV - Ajoneuvon sijainti (liik.valo-ohj. risteys) H		II-tutvon merkinnät: - Havainnointi (kevyen liikenteen varmistus) H - Ajoneuvon sijainti (kaista-ajo) H																																			
Kokelaan ajotaidon arviointi: heikko (1) ---- kiitettävä (5)		<table><tr><td>I-tutvo</td><td>II-tutvo</td><td>Kokelas</td></tr><tr><td>- Ajoneuvon käsittely</td><td>3</td><td>4</td><td>3</td></tr><tr><td>- Liikennetilanteiden hallinta</td><td>3</td><td>4</td><td>3</td></tr><tr><td>- Kevyen liikenteen huomiointi</td><td>4</td><td>4</td><td>1</td></tr><tr><td>- Sujuvuus / suunnitelmallisuus</td><td>3</td><td>4</td><td>2</td></tr><tr><td>- Riskien tunnistaminen / välttäminen</td><td>3</td><td>4</td><td>3</td></tr><tr><td>- Sosiaaliset taidot</td><td>3</td><td>4</td><td>3</td></tr><tr><td>- Taloudellinen ajaminen</td><td>3</td><td>4</td><td>1</td></tr><tr><td>KA</td><td>3,1</td><td>4,0</td><td>2,3</td></tr></table>	I-tutvo	II-tutvo	Kokelas	- Ajoneuvon käsittely	3	4	3	- Liikennetilanteiden hallinta	3	4	3	- Kevyen liikenteen huomiointi	4	4	1	- Sujuvuus / suunnitelmallisuus	3	4	2	- Riskien tunnistaminen / välttäminen	3	4	3	- Sosiaaliset taidot	3	4	3	- Taloudellinen ajaminen	3	4	1	KA	3,1	4,0	2,3
I-tutvo	II-tutvo	Kokelas																																			
- Ajoneuvon käsittely	3	4	3																																		
- Liikennetilanteiden hallinta	3	4	3																																		
- Kevyen liikenteen huomiointi	4	4	1																																		
- Sujuvuus / suunnitelmallisuus	3	4	2																																		
- Riskien tunnistaminen / välttäminen	3	4	3																																		
- Sosiaaliset taidot	3	4	3																																		
- Taloudellinen ajaminen	3	4	1																																		
KA	3,1	4,0	2,3																																		
Palautekeskustelu: Palaute sujui hyvän ajon toteuttamisen merkeissä. Kokelas tosin oli erittäin itsekriittinen oman ajamistensa suhteen.																																					
Kommentti: Tutvot olivat yksimielisiä siitä, että ajokoe on kirkkaasti hyväksytty. Sujuvuus ja suunnitelmallisuus oli hyvin hanskassa ja riskien tunnistaminen hyvää. I-tutvo arvioi vuorovaikutuksen kaista-ajossa virheen arvoiseksi, mutta II-tutvo ei. II-tutvo ei havainnut virheen arvoisia suorituksia, ja hän korosti ajamisen hyvää rytmitystä / taloudellisuutta. Molemmat nostivat esiin hyvän kevyen liikenteen havainnoinnin. Tutvojen arviot kokelaan ajotaidosta erosivat huomattavasti. I-tutvo arvioi kokelaan ajotaidon kokonaisuutena yhden arvosanan alemmas kuin II-tutvo.																																					

Ajokoe nro: 19		I-tutvo: A		II-tutvo: C	
Kokelas: 18 v. nainen		Ajokertaa a-koulussa: 30		Yrityskerta: 1	
Valittu osa-alue: risteysajo		I-tutvon arvio: hyväksytty		II-tutvon arvio: hyväksytty	
Kuvaus ajosta: Ajokeli oli sohjoinen ja hieman liukas. Tutvo piti silloin tällöin pientä keskustelua yllä , ei kuitenkaan risteys-, tms. tilanteissa. Ajokoe sujui ohjeiden mukaan, esim. ”Seuraavista liikennevaloista vasempaan” ja käsitti risteystilanteiden lisäksi kaista-ajoa. Ohjeet annettiin hyvissä ajoin ennen risteysksiä. Kokelas ajoi sohjossa hivenen turhan kovaa, mutta risteyksissä peräti ylivarovaisesti. Ajon alussa sattui yksi keltaisen valon vaihtuminen. Yksi tilanne syntyi, missä eriarvoisessa risteyksessä kokelas ajoi auton liian pitkälle risteykseen ennen väistämistä.					
I-tutvon merkinnät: - Havainnointi (kevyt liikenne, kaista-ajo) VV - Havainnointi (eriarvoiset risteykset) H - Nopeudensäätely (sohjossa) V - Ajoneuvon sijainti (eriarvoinen risteys) V		II-tutvon merkinnät: - Havainnointi (kevyt liikenne, eriarvoiset risteykset) VV - Arviointi (liikennevaloissa keltaisella) V - Nopeudensäätely (korotettua suojatietä lähestyminen, kaistan vaihto) VV - Ajoneuvon sijainti (eriarvoinen risteys, kaistan vaihto) VV			
Kokelaan ajotaidon arviointi: heikko (1) ---- kiitettävä (5)		I-tutvo	II-tutvo	Kokelas	
- Ajoneuvon käsittely		3	4	4	
- Liikennetilanteiden hallinta		3	3	3	
- Kevyen liikenteen huomiointi		3	3	3	
- Sujuvuus / suunnitelmallisuus		3	3	3	
- Riskien tunnistaminen / välttäminen		2	3	3	
- Sosiaaliset taidot		3	3	4	
- Taloudellinen ajaminen		3	3	4	
KA		2,9	3,1	3,4	
Palautekeskustelu: Kokelaan omasta mielestä kaista-ajossa oli korjaamista. Tutvo nosti esiin ylivarovaisuuden ja ajolinjat risteyksissä. Hän otti esimerkkinä kääntymistilanteen vasemmalle, jossa auto ajautui liian pitkälle. Tällöin ei jää pelivaraa liikkeellelähdössä esim. jos auto sammuu. Kevyen liikenteen varmistukset, aikaisempi havainnointi ennen kaistanvaihtoa sekä auton käsittelyn lievä epävarmuus.					
Kommentti: Tutvot olivat yhtä mieltä ajokokeen hyväksymisestä. Molemmat tutvot kirjasivat havaintovirheitä kevyen liikenteen suhteen. II-tutvo kirjasi sellaisen myös eriarvoisiin risteyskiin liittyen, mutta I-tutvon mielestä eriarvoiset risteykset sujuivat havainnoinnin puolesta hyvin. II-tutvo nosti esille kevyen liikenteen havainnoinnin, joka oli alussa heikkoa, kaistanvaihdot ja varmistukset. Arviot kokelaan ajotaidosta olivat yhtenevät. II-tutvo arvioi kokelaan ”ajoneuvon käsittelyn” ja ”riskien tunnistamisen” I-tutvoa paremmiksi.					

Ajokoe nro: 20	I-tutvo: C	II-tutvo: A		
Kokelas: 18 v. mies	Ajokertaa a-koulussa: 32	Yrityskerta: 1		
Valittu osa-alue: maantieajo	I-tutvon arvio: hyväksytty	II-tutvon arvio: hyväksytty		
Kuvaus ajosta: Ajokeli oli loskainen. Ajotehtävä annettiin kysymällä "ajetaanko Naantalın suuntaan", johon kokelas vastasi myöntävästi. Ajoreitti suuntautui siten moottoritietä Raisioon. Ajoneuvon käsittely toimi hyvin, eikä kokelas jännittänyt. Raision keskustasta ajettiin risteyskiä yksi kerrallaan tiheään rakennetun omakotivaltaisen asuntoalueen ja Jyrkkälän liittymän kautta takaisin katsastuskonttorille. Matkalle osui yksi STOP-merkki, jossa kokelas oli vähällä olla pysäyttämättä. Matkalla oli myös tasoristeyksen ylitys, minkä jälkeen käytiin keskustelu siitä mikä on junan törmäysvoima henkilöautoon verrattuna (muistutus junan havainnoinnista).				
I-tutvon merkinnät: - Havainnointi (kevyt liikenne taajaman ulkopuolella, tasoristeys) VV - Arviointi (turvaväli) V - Nopeudensäättely (nopeus kevyttä liikennettä lähestyessä, kiihdytyskaista) VV - Ajoneuvon sijainti (kiihdytyskaista) V		II-tutvon merkinnät: - Havainnointi (peruutus, kevyt liikenne, tasoristeys) VVV - Nopeudensäättely (ennakointi, kevyt liikenne) VV		
Kokelaan ajotaidon arviointi: heikko (1) ---- kiitettävä (5)				
- Ajoneuvon käsittely	4	3	4	
- Liikennetilanteiden hallinta	3	3	4	
- Kevyen liikenteen huomiointi	3	2	3	
- Sujuvuus / suunnitelmallisuus	4	3	3	
- Riskien tunnistaminen / välttäminen	3	2	3	
- Sosiaaliset taidot	3	3	3	
- Taloudellinen ajaminen	4	2	3	
KA	3,4	2,6	3,3	
Palautekeskustelu: Keskustelu alkoi kysymyksellä "mitä tekisit toisin?", johon kokelas vastasi, että hän "lisäisi havainnointia". Ajoneuvon käsittely oli hyvää ja vaihteiden käyttö oli taloudellista (isoja vaihteita). Turvavälit olisivat saaneet olla suuremmat. Oman ajotaidon arviointitaulukko käytiin läpi: Liikennetilanteiden hallinta vain 3 koska havainnointi hiukan ylimalkaista. Tutvo toivoi kiihdytyskaistalla (80km/t) lisää nopeutta, mutta kevyen liikenteen suhteen lähestymisnopeutta alhaisemmaksi. Riskien tunnistamisessa oli vielä parannettavaa.				
Kommentti: Tutvot olivat yksimielisiä ajokokeen hyväksymisestä. Havainnointia nousi molemmilla keskeiseksi huolenaiheeksi. II-tutvon mielestä kevyen liikenteen suhteen olisi petrattavaa ja havainnot olivat myöhässä. STOP-merkin tilanne ei kummankaan tutvon mielestä ollut virheen arvoinen. Asia olisi voinut tulla esiin palautteessakin, samoin kuin varmistuksen merkitys ennen tasoristeystä. I-tutvo arvioi kokelaan ajotaidon kokonaisuutena selvästi paremmaksi kuin II-tutvo. "Kevyen liikenteen huomiointi", "riskien tunnistaminen" sekä "taloudellinen ajaminen" olivat II-tutvon mielestä vain 2-tasoa.				